

Informació amb Rellevància Prudencial (Pilar III de Basilea)

2016

Informe de Riscos

Grup ***Caixa d'Enginyers***

ÍNDEX

1. PERSPECTIVES I RISCOS DE L'ENTORN.....	6
2. PERFIL DE RISC DEL GRUP.....	19
3. REQUERIMENTS GENERALS D'INFORMACIÓ.....	23
3.1. El marc del Comitè de Basilea.....	23
3.2. Context regulador.....	24
3.3. Caixa d'Enginyers i societats que formen el Grup Caixa d'Enginyers.....	25
3.4. Diferències entre el Grup Consolidable a efectes de solvència i a efectes comptables	27
3.5. Altra informació de caràcter general	29
4. ESTRUCTURA I ORGANITZACIÓ DE LA GESTIÓ DELS RISCOS.....	30
4.1. Concepte i propòsit del Control Intern.....	30
4.2. Principis	30
4.3. Sistema de Gestió del Risc.....	31
4.4. Marc d'Apetència pel Risc	31
4.5. Establiment de Polítiques de Gestió del Risc i Control Intern.....	32
4.6. Govern corporatiu de riscos.....	33
4.6.1. Estructura de la governança	33
4.6.1.1. Consell Rector	33
4.6.1.2. Comissió Executiva	34
4.6.1.3. Comissió d'Auditoria i Riscos.....	34
4.6.1.4. Comissió de Nomenaments i Retribucions	34
4.6.1.5. Alta Direcció.....	35
4.6.2. Comitès de gestió	35
4.7. Estructura de la funció de riscos	36
4.7.1. Model de Tres Línies de Defensa (3LD).....	36
4.7.2. Àrees i departaments responsables.....	39
4.7.2.1. Gestió Global del Risc	39
4.7.2.2. Compliment Normatiu	41
4.7.2.3. Àrea de Finances	42
4.7.2.4. Seguretat	43
4.7.2.5. <i>Back Office</i> Centralitzat.....	43
4.7.2.6. Auditoria Interna.....	44
5. ESTRUCTURA I ORGANITZACIÓ DE LA GESTIÓ DELS RISCOS.....	45
5.1. Concepte i propòsit del Control Intern.....	45
5.2. Principis	45
5.3. Sistema de Gestió del Risc.....	46
5.4. Marc d'Apetència pel Risc	46
5.5. Establiment de Polítiques de Gestió del Risc i Control Intern.....	47

5.6.	Govern corporatiu de riscos	48
5.6.1.	Estructura de la governança	48
5.6.1.1.	Consell Rector	48
5.6.1.2.	Comissió Executiva	49
5.6.1.3.	Comissió d'Auditoria i Riscos	49
5.6.1.4.	Comissió de Nomenaments i Retribucions	49
5.6.1.5.	Alta Direcció.....	50
5.6.2.	Comitès de gestió	50
5.7.	Estructura de la funció de riscos	51
5.7.1.	Model de Tres Línies de Defensa (3LD).....	51
5.7.2.	Àrees i departaments responsables.....	54
5.7.2.1.	Gestió Global del Risc	54
5.7.2.2.	Compliment Normatiu	56
5.7.2.3.	Àrea de Finances	57
5.7.2.4.	Seguretat	58
5.7.2.5.	Back Office Centralitzat.....	59
5.7.2.6.	Auditoria Interna.....	59
6.	SOLVÈNCIA.....	61
7.	RECURSOS PROPIS COMPUTABLES	63
7.1.	Resum de les principals característiques dels elements computables	63
7.2.	Import dels recursos propis	65
7.3.	Conciliació del capital comptable i el capital regulador.....	65
8.	REQUERIMENTS DE RECURSOS PROPIS	67
8.1.	Requeriments de recursos propis per risc de crèdit i contrapart	68
8.2.	Requeriments de recursos propis per risc de posició i liquidació de la cartera de negociació	69
8.3.	Requeriments de recursos propis per risc de tipus canvi i de posició en or.....	69
8.4.	Requeriments de recursos propis per risc operacional	69
8.5.	Requeriments de recursos propis per risc d'ajust de valoració del crèdit	70
8.6.	Procediments aplicats per a l'avaluació de la suficiència del capital intern	70
9.	PRINCIPALS RISCOS	73
9.1.	Risc de crèdit.....	73
9.1.1.	Definició.....	73
9.1.2.	Política creditícia	73
9.1.3.	Estructura de límits.....	74
9.1.4.	Mitigació del risc	75
	Evolució de la morositat.....	77
9.1.5.	Risc de crèdit i contrapart en les inversions financeres	77
9.1.6.	Risc de concentració de crèdit	78
9.1.7.	Definicions comptables i descripció dels mètodes utilitzats per determinar les correccions per deteriorament.....	80
9.1.8.	Exposició al risc de crèdit.....	85
9.1.9.	Distribució geogràfica i per contrapart de les exposicions	87

9.1.10.	Venciment residual de les exposicions.....	88
9.1.11.	Distribució geogràfica i per contraparts de les posicions deteriorades.....	89
9.1.11.1.	Exposicions deteriorades per contrapart.....	89
9.1.11.2.	Exposicions deteriorades per àrea geogràfica.....	90
9.1.12.	Variacions produïdes durant l'exercici 2016 en les pèrdues per deteriorament i provisions per a riscos i compromisos contingents per risc de crèdit.....	90
9.1.13.	Informació sobre el risc de crèdit de contrapart del Grup Consolidable.....	91
9.1.14.	Operacions amb derivats de crèdit.....	92
9.1.15.	Mètode estàndard.....	92
9.1.15.1.	Identificació de les agències de qualificació externa utilitzades.....	92
9.1.15.2.	Descripció del procés d'assignació de qualificacions creditícies d'emissions públiques de valors a actius comparables.....	93
9.1.15.3.	Efecte en les exposicions al risc de l'aplicació de tècniques de reducció del risc.....	93
9.1.16.	Operacions de titulització.....	93
9.2.	Risc de mercat.....	96
9.3.	Risc operacional.....	97
9.4.	Risc de tipus d'interès.....	99
9.5.	Risc de liquiditat.....	100
9.5.1.	LCR i NSFR.....	101
9.5.2.	Liquiditat disponible.....	102
9.5.3.	Gravamen sobre actius (Asset Encumbrance).....	102
9.6.	Palanquejament.....	104
9.7.	Risc de negoci.....	105
9.8.	Risc de reputació.....	107
9.9.	Participacions i instruments de capital.....	108
9.9.1.	Criteris de classificació, valoració i comptabilització.....	108
9.9.2.	Informació quantitativa.....	108
10.	INFORMACIÓ SOBRE REMUNERACIONS.....	109
10.1.	Política de Remuneració i òrgans responsables.....	109
10.2.	Descripció del Col·lectiu Identificat, dels prenedors de risc de Caixa Enginyers Gestió i del col·lectiu MiFID.....	112
10.3.	Aspectes generals de la Política Retributiva del Grup Caixa d'Enginyers.....	117
10.4.	Remuneracions dels consellers i empleats del Grup Caixa d'Enginyers per àrees de negoci	126
10.5.	Remuneracions del Col·lectiu Identificat del Grup Caixa d'Enginyers.....	128

Perspectives i riscos de l'entorn

Després d'uns anys de debilitat en el creixement de l'economia mundial, l'activitat econòmica està guanyant més tracció. El creixement ha incrementat la seva intensitat, tant en les economies desenvolupades com en les emergents, s'han reduït les pressions deflacionistes i hi ha un clima d'optimisme en els mercats financers.

Des de la perspectiva del risc, persisteixen bona part de les preocupacions tractades a l'informe anterior, com són el risc del final del cicle expansiu als Estats Units, el palanquejament encara excessiu de les economies desenvolupades, la inestabilitat del sistema financer xinès o els riscos polítics per a l'economia europea i el comerç mundial.

El final del 2016 ha vingut marcat per una agenda política intensa que ha canviat els equilibris de forces en molts països desenvolupats, traslladant el debat polític i econòmic a l'eix proteccionisme versus globalització.

Retirada dels estímuls monetaris, un entorn que cal vigilar

En un moment de mercat amb valoracions històricament elevades i volatilitats suaus, els fonaments no monetaris de les quals encara s'han de materialitzar, és possible que es produeixin correccions en els preus. Els analistes posen especial atenció als efectes que podria tenir la retirada dels estímuls monetaris en la valoració dels actius. Molts dels principals bancs centrals han injectat dosis elevades de liquiditat en l'economia. Després de la retirada del programa de *Quantitative Easing* de la Reserva Federal, es qüestiona la continuïtat dels estímuls monetaris del Banc Central Europeu en un entorn econòmic que dista molt de l'entorn que va acompanyar les mesures excepcionals. Els mercats financers s'hauran d'adaptar a aquesta nova situació, en la qual les autoritats monetàries deixaran d'intervenir mitjançant la compra massiva de bons. Les rendibilitats del deute a llarg termini i els diferencials del deute corporatiu es podrien incrementar substancialment, fet que podria provocar una tornada de les tensions en aquells països que no hagin aconseguit reduir els seus desequilibris.

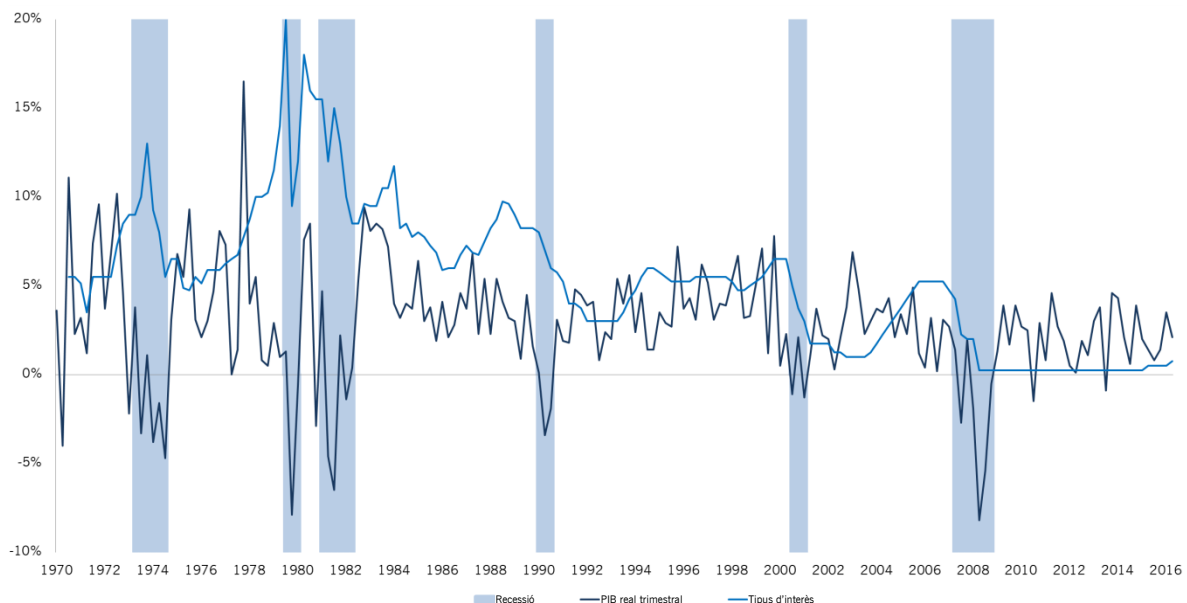
Als Estats Units, preocupa el palanquejament del sector empresarial. Segons el Fons Monetari Internacional, el cicle creditici es troba en una fase madura. Els fonamentals del crèdit a empreses s'han començat a debilitar i han donat lloc a condicions que, històricament, han precedit una recessió. L'endeutament es reparteix de forma desigual entre els sectors, sent el de l'energia, l'immobiliari i el de les empreses de serveis públics, *utilities*, els que tenen més deute. En cas que es produís un enduriment en les condicions de finançament de manera més ràpida de l'esperat, juntament amb un pla fiscal que resultés "improductiu", ens podríem situar en un escenari d'incapacitat en el pagament del deute d'aquelles empreses més palanquejades.

En la mesura que les rendibilitats dels bons considerats lliures de risc es recuperin, és possible que es produeixi una correcció en els actius financers de més risc. Això podria afectar el compte de capitals de la balança de pagaments dels països emergents que continuen presentant debilitats importants. Un enduriment de les condicions de finançament en les economies avançades podria augmentar la inestabilitat en les economies emergents, que encara presenten senyals de debilitat després d'un repunt tímid en el preu de les matèries primeres i un endeutament elevat denominat en dòlars.

Incertesa als Estats Units

El març de 2017, la Reserva Federal va incrementar els tipus d'interès per tercera vegada des de la crisi financera. Després d'un 2016 en què el replegament s'ha situat per sota de les expectatives, el consens dels analistes espera pujades addicionals el 2017, situant el tipus d'interès de referència al voltant de l'1,5%. La normalització de la política monetària és un element clau davant de la possibilitat que l'economia nord-americana es trobi en una fase madura del cicle econòmic. Des d'una perspectiva històrica, els cicles expansius als Estats Units duren cinc anys de mitjana, encara que des de 1990 la mitjana gairebé arriba als 8 anys. En un escenari d'hipotètic cicle recessiu, les eines que tindria la Reserva Federal per fer-hi front podrien ser limitades, fins i tot una vegada realitzades les pujades previstes, en situar-se els tipus d'interès en nivells encara històricament baixos.

Cicles econòmics als Estats Units i evolució dels tipus d'interès

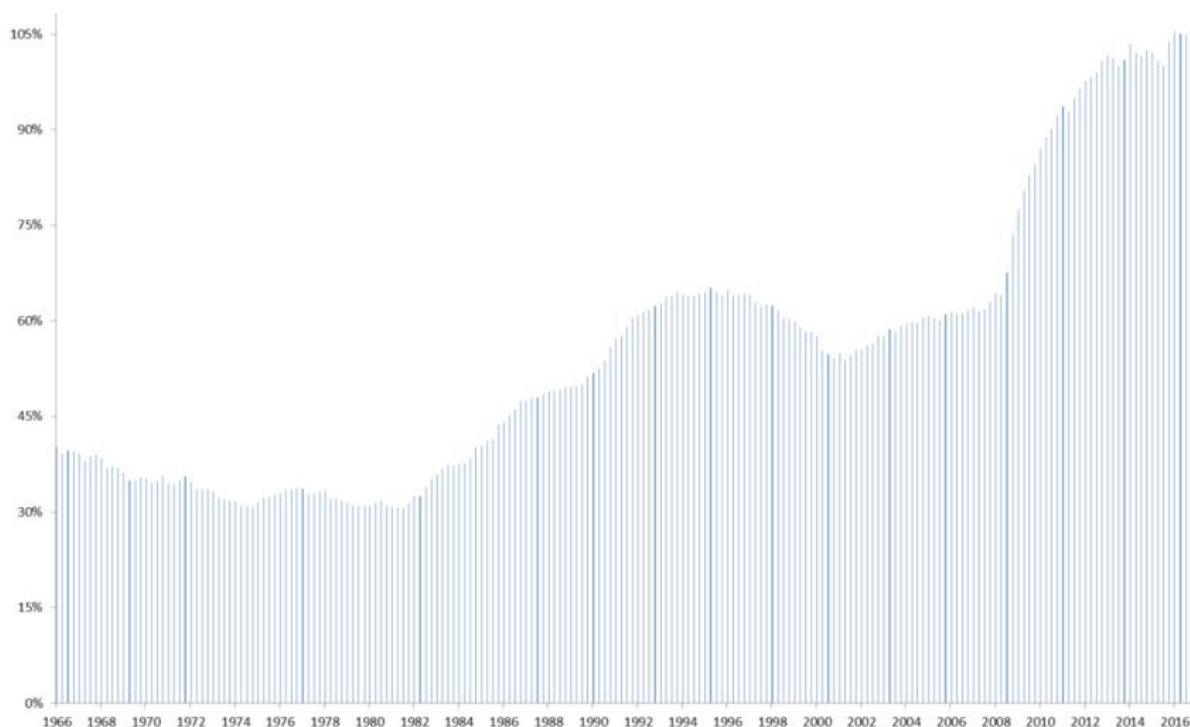

Font: elaboració pròpia. Bloomberg i National Bureau of Economic Research (NBER).

Després de la victòria en les eleccions presidencials de Donald Trump, els indicadors de confiança de consumidors i empreses nord-americanes s'han mogut a l'alça i els plans de la nova administració nord-americana han generat optimisme borsari.

En canvi, les propostes de campanya amb què el president actual dels Estats Units va guanyar les eleccions han generat preocupació a nivell internacional. Les polítiques de caràcter expansiu que pretén emprendre en matèria fiscal poden comportar un increment del dèficit públic. Estats Units presenta un endeutament públic elevat i un dèficit comercial estructural que s'agreujaria amb l'apreciació del dòlar i la conseqüent pèrdua de competitivitat.

Deute públic respecte al PIB dels Estats Units

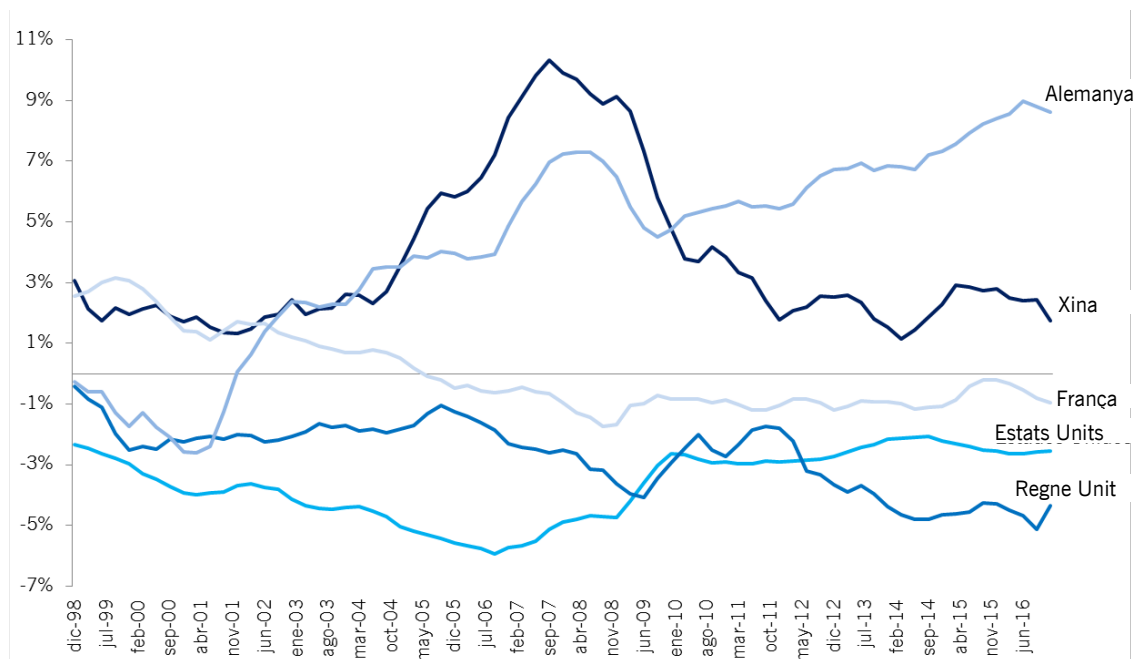

Font: elaboració pròpia. Bloomberg.

Desequilibris comercials

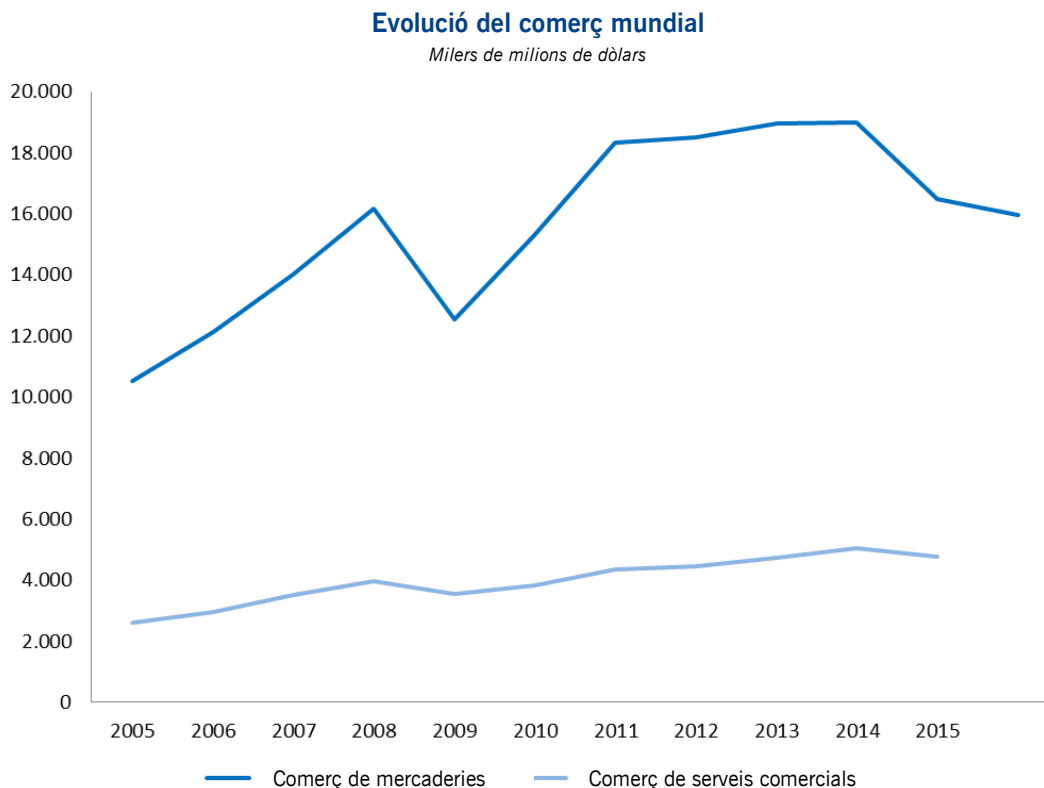
En els últims anys, l'Organització Mundial del Comerç (OMC) ha vist com l'avenç en la integració del comerç internacional es traslladava de les rondes de negociació als acords multilaterals. Aquests tractats s'han caracteritzat per englobar un ampli ventall d'aspectes més enllà de mesures clàssiques de lliure comerç. Arran dels impactes econòmics i socials de la crisi financera s'ha posat en dubte el paper que ha tingut la globalització en el desenvolupament econòmic i, en particular, en la distribució dels beneficis i costos generats pel comerç internacional.

Balança per compte corrent respecte al PIB

Font: elaboració pròpia. Bloomberg

L'aplicació de mesures proteccionistes i aïllacionistes pot desembocar en una guerra comercial que suposaria un greu retrocés en el comerç internacional. Així mateix, un gir en les polítiques comercials seria un obstacle per al creixement mundial. L'aplicació de restriccions al lliure comerç com a solució a problemes estructurals d'economies avançades, com el baix creixement de la productivitat i la desigualtat en els ingressos, es podria traduir en una onada d'ajustos en el comerç internacional.

Font: elaboració pròpia. OMC.

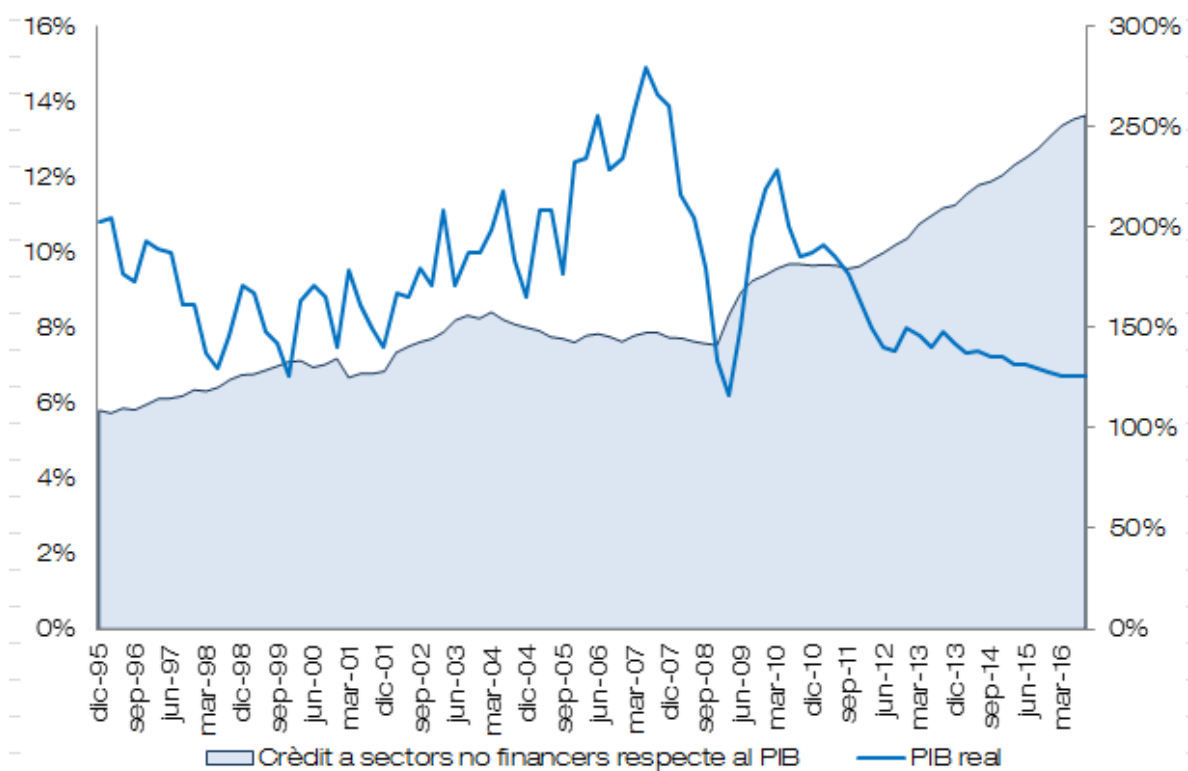
Malgrat les incerteses polítiques, l'OMC espera una expansió del comerç internacional el 2017 (entre l'1,8% i el 3,6%) i 2018 (entre el 2,1% i el 4%), que superaria la debilitat dels últims anys. La millora en el creixement de l'economia mundial, en especial de les economies emergents, empararia l'evolució positiva del comerç. No obstant això, aquesta evolució es veuria truncada en cas de materialitzar-se la deriva proteccionista d'algunes de les principals economies del món o en cas de retornar a una fase d'estancament del creixement mundial.

Debilitats en el sistema financer xinès

Després d'un 2016 marcat pels dubtes respecte a l'economia xinesa, les autoritats semblen haver estat capaces de pilotar la desacceleració en el creixement i controlar el risc derivat de desequilibris importants. La Xina es troba immersa en un canvi de model econòmic, intentant avançar des d'un creixement basat en les exportacions i la inversió (especialment estatal) cap a una economia amb més pes del consum intern.

L'economia xinesa planteja un escenari complex caracteritzat per la caiguda de les taxes de creixement, l'endeutament privat elevat i, en especial, la velocitat amb què aquest endeutament s'ha produït, la qual cosa genera dubtes sobre la dependència del crèdit com a motor de l'economia i els desequilibris que això pugui provocar.

Evolució del PIB real i del crèdit a sectors no financers respecte al PIB a la Xina

Font: elaboració pròpia. Bank for International Settlement (BIS) i Bloomberg.

A finals de 2016, el iuan es va situar en el nivell més baix respecte al dòlar des de 2008, fet que reflecteix les sortides netes de capitals que va viure el país. Això es va produir com a conseqüència de les expectatives de depreciació del iuan i l'estrenyiment dels diferencials de rendibilitat del deute entre les dues economies. Malgrat els esforços continus realitzats per la Xina per promoure el iuan com a divisa internacional, les autoritats xineses van prendre mesures per restringir el moviment de capitals, la qual cosa pot ser indicatiu de la gravetat de la situació.

Tipus de canvi entre el iuan i el dòlar (iuan per dòlar)

Font: elaboració pròpia. Bloomberg.

La Xina planteja una dificultat addicional per als analistes i inversors per la singularitat i complexitat del sistema institucional xinès d'intervenció econòmica. La percepció d'opacitat en la informació econòmica genera falta de confiança en els inversors i més volatilitat en els mercats. Per tant, preocupa la situació que es podria donar en cas d'una pèrdua de confiança dels mercats i el consegüent deteriorament de les condicions financeres. Entre els possibles desencadenants destaquen l'augment dels tipus d'interès als Estats Units, a un ritme superior de l'esperat, o un gir cap a polítiques proteccionistes en algunes de les principals economies avançades. No obstant això, és possible que no calgui un desencadenant: el volum elevat de crèdit sobre el PIB (superior al 250%, veure gràfic anterior d'evolució) és símptoma suficient de fragilitat.

Un deteriorament en la situació econòmica de la Xina podria posar en risc els esforços realitzats en les economies avançades contra les pressions deflacionistes. La Xina és el principal importador de matèries primeres i, per tant, juga un rol important en el seu preu i en l'estabilitat de les economies emergents. Una caiguda de la demanda xinesa es traduiria en una reducció del preu de les matèries primeres, un dels principals components darrere de la revitalització de la inflació. Així mateix, s'intensificaria la competència en preus de les seves exportacions.

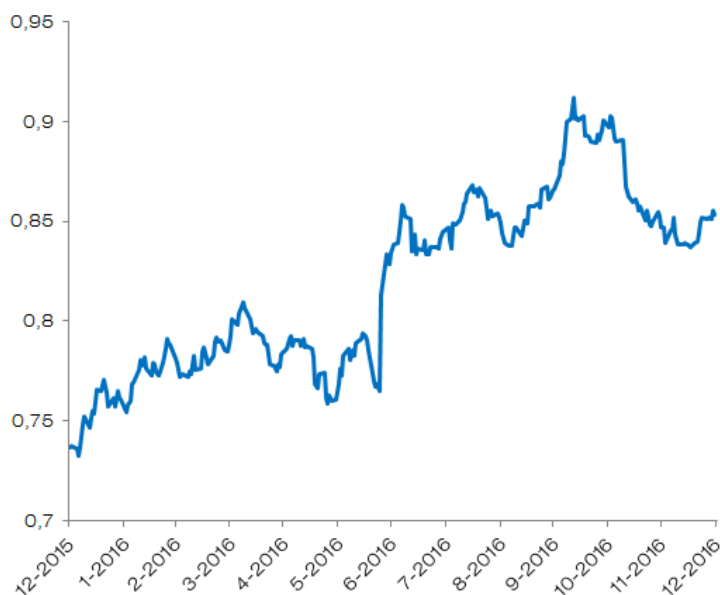
Riscos del *Brexit* per a l'economia espanyola

La victòria del *Brexit* en el referèndum celebrat el 23 de juny de 2016 i l'activació posterior de l'article 50 del tractat de Lisboa han suposat un cop dur per a la Unió Europea.

Les conseqüències del *Brexit*, encara que importants, són encara incertes i la seva amplitud i profunditat dependran de l'enfocament que prenguin les autoritats dels dos costats. La negociació es preveu llarga i el seu abast, tant en termes de volatilitat en els mercats financers com en el seu impacte econòmic, estarà condicionat als acords que es vagin assolint, que són de vital importància per a la salut econòmica del Regne Unit i la Unió Europea.

De moment, els efectes del *Brexit* han tingut conseqüències menors de les esperades. Els consumidors britànics han perdut poder adquisitiu després de la depreciaió de la lliura i el seu impacte es podria traslladar a una alça dels preus, que es preveu assumible.

Tipus de canvi de la lliura respecte a l'euro (lliures per euro)

Font: elaboració pròpia. Bloomberg.

Els 10 socis comercials més grans amg què el Regne Unit té dèficit comercial (milions de dòlars)	
Alemanya	43.397
Xina	40.203
Holanda	19.701
Bèlgica	13.869
Noruega	13.762
Itàlia	11.092
Suïssa	9.538
França	9.076
Espanya	8.124
Sud-àfrica	7.422

El Regne Unit té una dependència elevada del sector serveis, el qual ha ajudat a compensar el dèficit estructural de l'economia britànica mitjançant l'entrada de capitals. Per aquesta raó, preocupa una fugida de part d'aquest sector que incidiria encara més en la pèrdua de valor de la lliura.

Encara que sovint es parla sobre quin podria ser el substitut europeu de la City financera de Londres, el cert és que un *hub* financer global requereix un funcionament juridicolegal, un *know-how* econòmic i regulador i una confiança institucional difícil d'imitar. És possible que si Londres decau es produeixi un desplaçament de l'activitat financera a Nova York o a altres centres globals, encara que l'activitat necessàriament europea es pugui traslladar a ciutats del continent.

Una part important dels socis comercials amb qui el Regne Unit presenta un dèficit comercial significatiu són membres de la Unió Europea, entre aquests Espanya, que té un superàvit superior als 8 mil milions (veure taula anterior dels socis comercials). La pèrdua de poder adquisitiu dels ciutadans britànics suposaria una caiguda en les exportacions d'aquests països. A més, la disminució es podria veure agreujada si les negociacions entre la Unió Europea i el Regne Unit resultessin en un augment substancial de les barreres comercials.

És probable que, en el mitjà termini, la confiança d'empresaris i consumidors es senti per l'entorn d'incertesa en el qual es troba l'economia britànica i que això es traslladi a un consum i inversió més baixos.

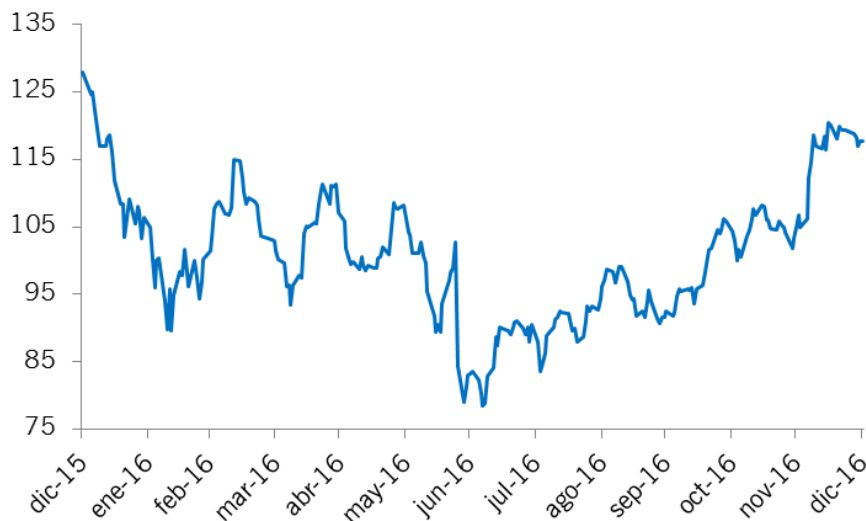
Les conseqüències del *Brexit* no es limitarien a les exportacions, més de 19 mil milions el 2016, sinó que també afectarien el consum realitzat pels turistes britànics i els britànics residents a Espanya amb ingressos del Regne Unit. El turisme britànic aporta prop de 14 mil milions anuals a l'economia espanyola, més que el de qualsevol altra nacionalitat.

La simple suma de les xifres de superàvit comercial i turisme, sense considerar altres capítols com pot ser la inversió estrangera, apunta a un pes sobre el PIB espanyol entorn del 2%. A això, hi caldria afegir els efectes paral·lels que tindria l'impacte en la resta de l'economia europea i la seva translació a Espanya. En conseqüència, en cas de no arribar a bon terme les negociacions, és probable que s'hagin de reestimar les xifres projectades del PIB nacional algunes desenes d'a la baixa.

Riscos per al Sistema Bancari Europeu

Durant el 2016, la banca cotitzada europea va viure situacions d'incertesa elevada que es van traduir en caigudes abruptes en la seva cotització, posteriorment recuperada.

Evolució de l'índex Euro Stoxx Bank

Font: elaboració pròpia. Bloomberg.

Hi ha una situació heterogènia en els bancs dels diferents països de l'euro. En concret, preocupa el sector bancari italià, amb un volum elevat d'actius improductius que, a diferència del cas espanyol o irlandès, corresponen en bona part a crèdit deteriorat sense col·laterals o amb col·laterals diferents a les hipoteques residencials.

Les mesures extremadament laxes en matèria monetària van situar els tipus d'interès de la zona euro en nivells negatius que han anat drenant la rendibilitat bancària. L'últim Informe d'Estabilitat Financera del Banc d'Espanya considera la reduïda rendibilitat bancària en un entorn de tipus d'interès molt baixos com el principal factor de risc per a l'estabilitat del sistema financer espanyol. El deteriorament dels marges d'interessos ha vingut acompanyat de l'augment en els requeriments de capital i l'amplitud de la nova regulació, que comporta incrementar els costos de la fitxa bancària. Les entitats s'han vist forçades a replantejar-se el model bancari tradicional, diversificar les fonts d'ingressos i retallar costos dràsticament.

La reducció en els marges ha dificultat netejar l'import elevat d'actius tòxics en balanç que va produir la crisi econòmica i el posterior creixement letàrgic. Malgrat la reducció de les taxes de mora, els bancs continuen mantenint un import elevat d'actius improductius que suposen un llast.

La transformació del sector bancari

A partir de la crisi financera s'ha produït una pèrdua de confiança dels ciutadans en les entitats financeres, i el consumidor tendeix a fixar-se cada vegada més en factors no només econòmics. Els escàndols en què el sector s'ha vist implicat han provocat que molts ciutadans atorguin més valor a aquelles entitats que duen a terme el negoci bancari assumint principis de responsabilitat social.

A més, la digitalització de l'activitat bancària implica que el contacte personal entre la banca i els seus clients es vagi diluint, i s'ha passat a una estandardització dels serveis bancaris que podria arribar a assimilar-los a un tipus de *commodities*. En aquest entorn, han aparegut nous competidors que, en comptes de tractar d'oferir un servei financer global i que eviten els costos reguladors de la fitxa bancària, tracten d'oferir serveis especialitzats, com poden ser les nombroses *fintech* dedicades als serveis de pagaments. El sistema financer espanyol ha contestat aquest repte a través del llançament de les seves pròpies *start-up fintech*, com pot ser la plataforma Bizum de pagament amb el mòbil.

En un entorn tecnològic del qual es desconeix si serà disruptiu o de canvi gradual, en principi estaran més ben posicionades aquelles entitats que disposin de múltiples fonts de generació de marges i que hagin adaptat els seus models de relació amb el client.

Creixement de l'economia espanyola amb exposició a l'activitat global

L'evolució del creixement econòmic espanyol està sent positiva. La bonança en les condicions de finançament, el preu de les matèries primeres i la depreciació de l'euro s'han unit al bon comportament de la demanda interna i externa. Des d'un punt de vista del risc, preocupa una inflexió en algun d'aquests factors i la virulència amb què aquesta es produeixi.

El deute públic se situa al voltant del 100% del PIB, xifra que incrementa la vulnerabilitat de l'economia espanyola davant de situacions de tensió. El sector privat continua mantenint un palanquejament elevat que col·loca el deute de les empreses per sobre de la mitjana europea.

El repunt en el preu de les matèries primeres, en particular el de l'energia, ha estat moderat, però un escalfament de l'economia mundial podria empènyer els preus a l'alça i amb aquests la inflació. En aquest escenari podríem assistir a un replantejament de la política monetària del Banc Central Europeu i afrontar, abans del previst, un enduriment de les condicions de finançament.

La contribució del saldo net exterior es preveu que continuï sent positiu en un marc de creixement de l'activitat global i de certa contenció en els preus del cru. Les exportacions espanyoles van augmentar el 2016 un 1,7%, fins a assolir un rècord històric de 254 mil milions d'euros en mercaderies.

El turisme ha exercit un paper important en la recuperació econòmica. L'augment de turistes no només es deu a l'oferta turística, sinó també a la inestabilitat en els països de l'arc mediterrani. Espanya continua sent una destinació turística més dedicada al volum que a la rendibilitat, amb una demanda centrada en el continent europeu. Els visitants d'altres continents i el mercat d'alt poder adquisitiu tenen potencial de creixement, la qual cosa aportaria estabilitat i diversificació de l'oferta.

L'economia espanyola continua presentant importants desequilibris interns, com el deute i la desocupació, que s'hauran de reduir per afrontar amb més solvència les incerteses que presenta l'entorn. No obstant això, en el curt i mitjà termini és la materialització dels riscos assenyalats en aquest informe la que pot alterar l'evolució econòmica del país. Cal assenyalar que davant d'un replegament del creixement econòmic, les economies més perjudicades serien aquelles amb més desocupació i bretxes àmplies de producció.

Dubtes a Europa

La Unió Europea està vivint un dels moments més convulsos des de la seva formació. La sortida del Regne Unit, un dels principals socis de la comunitat i contribuïdor net a les arques de la Unió, és el primer abandonament d'un Estat membre, una mica inaudit fins a l'actualitat.

Les eleccions a Àustria, Holanda i França s'han caracteritzat per tenir com un dels eixos centrals de la campanya electoral la vinculació futura d'aquests països a la Unió Europea. L'auge de corrents antieuropeistes i, per primera vegada, les possibilitats de victòria per part d'alguns d'aquests candidats han sacsejat els ciments del Vell Continent.

Són diversos els factors que fan que una part dels ciutadans es plantegin la funció i viabilitat de la Unió Europea: la situació econòmica, les desigualtats en i entre els països membres, la sensació que existeixen guanyadors i perdedors de la integració, l'adopció de la moneda única, la legitimitat de les institucions europees, els corrents migratoris i les respostes de la Unió Europea davant de diferents situacions de crisi.

És difícil que alguns d'aquests factors desapareguin, més aviat al contrari. La globalització ha aportat nous actors al comerç internacional, sent la Xina el més gran exportador i la més gran economia industrial. El manteniment del rol d'Europa al món depèn de la seva competitivitat que, al seu torn, té com a puntals la innovació i la productivitat, qualitats que probablement s'aconseguiran de manera dispar en la Unió. Així mateix, la digitalització i la robotització comporten la transformació de l'entorn laboral i hi ha el risc que amplis sectors o geografies vegin incrementar substancialment la desocupació.

De forma més immediata, en aquest clima d'incertesa la Unió Europea ha d'encarar reptes importants. Alguns d'aquests desafiaments són: negociar la sortida del Regne Unit, replantejar el rol de la Unió Europea en el nou entorn, sobreposar-se a l'apogeu del terrorisme islàmic, superar la inestabilitat política a Itàlia, fer front a la crisi migratòria i torejar amb les tensions geopolítiques provinents de Rússia, Síria i Turquia.

Grècia

L'endeutament elevat de Grècia i el compliment dels objectius fiscals continuen sent un focus d'inestabilitat per a Europa. Els creditors pressionen l'executiu grec perquè realitzi més retallades i la Comissió Europea, juntament amb el Fons Monetari Internacional, demana l'aplicació d'ajustos fiscals automàtics en cas d'incompliment dels objectius pactats.

Són diverses les veus que reconeixen la incapacitat de l'economia grega per pagar el seu elevat deute. La relaxació dels objectius i una reestructuració del deute, tal com demana el Fons Monetari Internacional, podrien ser necessàries per desencallar, una vegada per sempre, la situació a Grècia.

Perfil de risc del Grup

Els canvis en el sector financer esdevinguts en els últims anys han posat de manifest la importància crucial que té per a les entitats financeres la gestió adequada dels seus riscos. Per al Grup Caixa d'Enginyers, la gestió del risc constitueix un pilar essencial de la seva estratègia competitiva, tenint per objectiu la preservació dels seus nivells de solvència i impulsant, al seu torn, el desenvolupament del negoci.

En un entorn macroeconòmic que planteja reptes importants, en particular per l'escenari de tipus d'interès negatius i el seu efecte en el marge d'interessos, és rellevant destacar les capacitats que aporta el model de negoci dut a terme pel Grup Caixa d'Enginyers per sustentar la rendibilitat futura.

El Grup Caixa d'Enginyers ha mantingut un creixement estable i constant, prioritzant la qualitat del servei, la diversificació en les fonts d'ingressos i la prudència en l'assumpció de riscos.

L'esmentat creixement estable i constant ha permès al Grup crear un equip professional que s'ha mostrat capaç de fer front a l'increment en els requeriments d'informació reguladora i possibilita l'adaptació necessària de la infraestructura tecnològica a la transformació digital de la banca.

El Grup Caixa d'Enginyers ha sortit reforçat de la crisi financer en gran manera gràcies al seu perfil de risc i al seu model de negoci, i ha mantingut una bona posició davant de possibles inestabilitats derivades de la situació econòmica, la qual cosa es posa de manifest en les fortaleeses següents:

- **Sòlida posició de capital.** Caixa d'Enginyers compta amb una de les ràtios més altes de solvència del sector financer espanyol, situant-se la ràtio CET1 *fully loaded* en el 16,47%.
- **Prudència en la concessió.** El crèdit s'atorga a socis amb bona capacitat de pagament, fet que permet mantenir una qualitat elevada de l'actiu i uns nivells de morositat significativament per sota de la mitjana sectorial.
- **Bones cobertures.** Caixa d'Enginyers cobreix les possibles incerteses futures que es puguin derivar de l'activitat creditícia, mantenint a finals de 2016 una ràtio de cobertura de la morositat del 60,33%.
- **Àmplies garanties.** El percentatge d'operacions amb garantia real sobre el crèdit a la clientela total és d'un 83,45%, a tancament de l'exercici 2016.
- **Disponibilitat de liquiditat.** Molt sòlida posició de liquiditat, tant immediata com estructural, fruit del perfil socioeconòmic del soci i del model de negoci.

- **Qualitat de la cartera d'inversions.** Prop de la meitat de les inversions són en deute públic, mentre que les titulitzacions hipotecàries originades per Caixa d'Enginyers, amb la millor qualificació creditícia del sector, representen el 38,68% de la cartera.
- **Capacitat de resposta.** En cas de situacions complexes en els mercats financers, es disposa d'àmplies plusvàlues latents en les posicions existents.
- **Diversificació del negoci.** El Grup Caixa d'Enginyers ha potenciat la diversificació de les seves fonts d'ingressos mitjançant l'increment del pes de la gestió d'actius i del negoci assegurador.
- **Qualitat de servei.** La qualitat de servei és un pilar estratègic essencial de l'Entitat, la qual cosa ha permès al llarg dels anys fidelitzar el soci i estar en una bona posició competitiva en períodes d'estancament econòmic.

Al capítol 8 es presenten els riscos principals als quals està exposada Caixa d'Enginyers, es detallen les magnituds rellevants i es descriu la gestió duta a terme per l'Entitat, la qual cosa ajuda a una completa comprensió del perfil de risc del Grup Caixa d'Enginyers.

El Consell Rector de l'Entitat estableix el sistema de gestió del risc del Grup que es compon d'un sistema de govern i organització de la funció de riscos, un marc d'apetència pel risc, un model de gestió que inclou l'autoavaluació i el seguiment integral dels riscos i una assignació adequada de recursos humans i tecnològics per a la gestió i supervisió efectiva del model.

La identificació, el mesurament, la gestió, així com el control i el seguiment dels riscos inherents a l'activitat del Grup, es constitueixen com a objectius fonamentals, sempre dins d'un marc d'optimització de la gestió global dels riscos, incloent-hi principalment el model de negoci, el risc de crèdit i de contrapart, els riscos estructurals de tipus d'interès i de liquiditat, el risc de mercat, el risc operacional, els riscos de compliment i blanqueig de capitals i el risc de reputació.

El Consell Rector considera adequats els mecanismes de gestió de riscos del Grup, estant els sistemes de gestió de riscos d'acord amb el perfil i l'estratègia del Grup.

Principals magnituds

14,59%

Common Equity Tier 1 Ràtio (CET1)

La **solvència** se situa per sobre dels requeriments legals i manté una posició de fortaleza que facilita el creixement futur i aporta confiança al soci.

958 milions

Actius ponderats per risc

60,33%

Ràtio de cobertura

3,60%

Ràtio de morositat

El Grup Caixa d'Enginyers cobreix perfectament les possibles incerteses que es poguessin derivar de l'**activitat creditícia** presentant una ràtio de cobertura més gran que la sectorial, així com una morositat molt per sota del sector.

5.456 milions

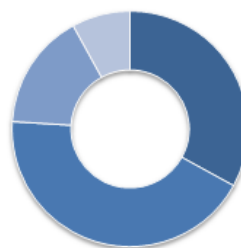
Volum de negoci

0,44%

ROA

8,28%

ROE

- Inversió creditícia
- Gestió d'actius i patrimoni
- Sector assegurances i fons de pensions
- Altres operacions amb la clientela

Diversificació

El **risc de negoci** es mitiga mitjançant una estratègia de diversificació del negoci, la coordinació de polítiques prudents i l'ús de mètodes i tècniques de gestió i control homogenis i efectius.

Principals magnituds

287 milers

VaR 99% a un dia

357 milers

TailVaR 99% a un dia

El **risc de mercat** es manté en nivells baixos.

0,09%

Sensibilitat del valor econòmic

1,61%

Sensibilitat del marge

El **risc de tipus d'interès** es manté en nivells prudents.

139%

Ràtio de liquiditat estructural

735 milions

Liquiditat disponible a dia

224%

Ràtio de cobertura de liquiditat (LCR)

138%

Ràtio de finançament estable net (NSFR)

Folgada **posició de liquiditat** fruit de l'estratègia de negoci del Grup, del perfil dels socis i de la seva fidelitat elevada amb l'Entitat.

Requeriments generals d'informació

El marc del Comitè de Basilea

La regulació bancària elaborada pel Comitè de Basilea es basa en tres pilars:

Pilar 1

Càlcul dels **requisits mínims de capital** per risc de crèdit, per risc de crèdit de contrapart, per risc de mercat i per risc operacional.

Pilar 2

Procés de **revisió de capital**. S'avalua si es requereix capital addicional per cobrir els requeriments de Pilar 1. Les entitats realitzen una avaluació interna (autoavaluació de capital).

Pilar 3

Disciplina de mercat. Principis de divulgació d'informació de riscos i capital per promoure la transparència i la bona gestió dels riscos.

-
- Requeriments generals d'informació
 - Polítiques i objectius de la gestió dels riscos
 - Solvència
 - Recursos propis computables
 - Requeriments de recursos propis
 - Principals riscos
 - Informació sobre remuneracions

Context regulador

La Directiva europea relativa a la solvència de les entitats de crèdit i la seva supervisió (Directiva 2013/36/EU, d'ara endavant CRD IV) i el Reglament que desenvolupa els requisits prudencials de les entitats de crèdit (Reglament 575/2013/EU, d'ara endavant CRR) constitueixen la implementació a nivell europeu de les recomanacions del Comitè de Basilea, conegudes com a Basilea III, d'aplicació des de l'1 de gener de 2014. La Directiva requereix adopció per part dels Estats membres, mentre que el Reglament és directament aplicable. Els dos documents, juntament amb la transposició nacional de la directiva i els desenvolupaments normatius que els acompanyen, constitueixen el que d'ara endavant se citarà com a normativa de Solvència.

L'adopció nacional d'aquesta nova directiva europea es va abordar a través de l'RDL 14/2013, pel qual el dret espanyol s'adaptava a la normativa de la Unió Europea en matèria de supervisió i solvència d'entitats financeres, i posteriorment es publicava la Llei 10/2014, de 26 de juny, sobre ordenació, supervisió i solvència. El Reial Decret 84/2015, de 13 de febrer, desplega la Llei 10/2014, que introdueix les principals novetats de la CRD IV en matèria de govern corporatiu i política de remuneracions. Així mateix, aporta disposicions addicionals relacionades amb la solvència, aclareix l'aplicació de certs articles de la CRR i desenvolupa el règim de coixins de capital i les facultats supervisores del Banc d'Espanya.

El Banc d'Espanya, a través de la Circular 2/2014, de 31 de gener, del Banc d'Espanya, i d'acord amb les facultats conferides per la CRR a les autoritats competents nacionals, va fer ús d'algunes de les opcions reguladores de caràcter permanent previstes en la CRR, generalment per permetre una continuïtat en el tractament que la normativa espanyola havia donat a determinades qüestions abans de l'entrada en vigor de l'esmentat reglament comunitari. A més, la Circular 2/2016, de 2 de febrer, completa l'adaptació de l'ordenació jurídica espanyola a la CRD IV i la CRR, principalment amb l'exercici d'opcions reguladores permanents relatives a les administracions públiques, la definició dels coixins de capital, la definició de l'organització interna i la concreció de les obligacions d'informació al mercat.

Amb l'aplicació de Basilea III, les entitats necessiten disposar d'un nivell més alt de capital i de més qualitat, incrementant-se les deduccions i revisant els requeriments de determinats actius. Els requeriments establerts per les normes anteriors s'incrementen amb l'establiment de coixins de capital *buffers*, així com amb requeriments específics en matèria de liquiditat i palanquejament. L'aplicació dels coixins de capital segueix un calendari d'implantació gradual establert en la CRR, sent aplicables per primera vegada l'any 2016.

L'objectiu d'aquest informe és complir amb els requisits d'informació al mercat del Grup Consolidable Caixa d'Enginyers que estableixen la part vuitena de la CRR, seguint les directrius del Pilar III de Basilea, i la Circular 2/2016 del Banc d'Espanya.

D'acord amb la Política d'Informació al Mercat aprovada pel Consell Rector de Caixa d'Enginyers celebrat el dia 4 de juny de 2009¹, aquest informe ha estat elaborat, per al període anual finalitzat el 31 de desembre de 2016, per l'Àrea de Gestió Global del Risc i aprovat pel Consell Rector de Caixa d'Enginyers, amb prèvia verificació per part del Departament d'Auditoria Interna.

Determinada informació requerida per la normativa en vigor, que s'ha d'incloure en aquest informe, es presenta, d'acord amb l'esmentada normativa, referenciada als comptes anuals consolidats de l'exercici 2016 del Grup Caixa d'Enginyers. A la pàgina web de Caixa d'Enginyers (www.caixa-enginyers.com) i al Registre Mercantil es poden consultar aquests comptes anuals consolidats. Així mateix, aquesta "Informació amb rellevància prudencial" es pot consultar a la mateixa pàgina web.

Cal destacar que, amb data 1 d'octubre de 2016, van entrar en vigor les modificacions de l'Annex IX de la Circular 4/2004, realitzades a través de la Circular 4/2016, de 27 d'abril, del Banc d'Espanya, per la qual es desenvolupa el marc general de gestió del risc de crèdit i els aspectes relacionats amb la seva comptabilitat i, en particular, amb l'estimació de les cobertures de les pèrdues per risc de crèdit.

Aquesta actualització introdueix, així mateix, millores metodològiques per a l'estimació de les pèrdues incorregudes per risc de crèdit i deteriorament d'actius adjudicats.

D'acord amb la norma primera de l'Annex IX modificat, el Grup ha tractat els nous requeriments com un canvi en les estimacions comptables i, per tant, ha reconegut l'impacte acumulat de l'aplicació dels nous requeriments en el compte de pèrdues i guanys amb data 1 d'octubre de 2016.

Caixa d'Enginyers i societats que formen el Grup Caixa d'Enginyers

Caixa de Crèdit dels Enginyers, S. Coop. de Crèdit (d'ara endavant, Caixa d'Enginyers o l'Entitat), és una cooperativa de crèdit constituïda el 29 de setembre de 1967 i inscrita en el Ministeri de Treball i Seguretat Social amb el número 14.651, clau 1698 SMT, i en el Registre Especial de Cooperatives de Crèdit del Banc d'Espanya amb el número 3025. Es regeix per la Llei 13/1989, de 26 de maig, modificada parcialment, entre d'altres, per la Llei 20/1990, de 19 de desembre, sobre Règim Fiscal de les Cooperatives, i desenvolupada pel Reial Decret 84/1993, de 22 de gener. També li són d'aplicació les normes que, amb caràcter general, regulen l'activitat de les entitats de crèdit i, amb caràcter supletori, la legislació de les cooperatives.

¹ El Consell Rector de Caixa d'Enginyers ha aprovat successives modificacions, l'última en el Consell Rector celebrat el dia 5 de maig de 2016, per a la seva adaptació als nous requisits d'informació incorporats en la normativa de Solvència.

A més, Caixa d'Enginyers té participacions en quatre societats que duen a terme activitats complementàries i/o auxiliars a les de la mateixa Entitat Dominant, amb les quals constitueix el Grup Caixa d'Enginyers. Les principals dades, en data 31 de desembre de 2016, així com l'activitat que desenvolupen aquestes societats, es mostren en el quadre següent:

Denominació social	Domicili social	Objecte social	Participació a 31 de desembre de 2016	Milers d'euros		
				Capital social	Reserves i prima d'emissió	Resultats
Caixa Enginyers Gestió, SGIC, SAU	Casp, 88 08010 Barcelona	Administració i representació d'institucions d'inversió col·lectiva.	100%	1.800	2.237	241
Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU	Casp, 88 08010 Barcelona	Pràctica de l'assegurança i reassegurança en el ram de vida i en totes les modalitats autoritzades per la legislació vigent. Exercici de les activitats preparatòries, complementàries i auxiliars que siguin necessàries per a la pràctica de l'assegurança i reassegurança privades o que tinguin com a finalitat la inversió dels fons socials, i també l'exercici de l'activitat de l'administració de fons de pensions.	100%	9.016	5.612	1.163
Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU	Casp, 88 08010 Barcelona	Realització de l'activitat d'agent d'assegurances privades com a Operador de Bancassegurances Vinculat.	100%	30	1.917	589
Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda.	Via Laietana, 39 08003 Barcelona	Prestació de serveis i venda d'articles i subministraments per al consum.	Inferior al 0,01% (a)	881	469	27

(a) L'Entitat manté una participació minoritària en Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda. No obstant això, els membres del Consell Rector de la Societat Cooperativa esmentada són, al seu torn, membres del Consell Rector de l'Entitat, per la qual cosa es compleix amb les condicions establertes en la norma tercera de la Circular 4/2004 per a la seva consideració com a societat que forma part del Grup Caixa d'Enginyers.

Així mateix, Caixa d'Enginyers manté una participació del 10% a Norbolsa, SV, SA. El detall de les principals dades, en data 31 de desembre de 2016, així com l'activitat que desenvolupa aquesta societat, es mostra en el quadre següent:

Denominació social	Domicili social	Objecte social	Participació a 31 de desembre de 2016	Milers d'euros				
				Patrimoni net				
				Capital social	Reserves i prima d'emissió	Ajustos per valoració	Resultats	Total
Norbolsa, SV, SA	Plaça Euskadi, 5 48009 Bilbao	Empresa de serveis d'inversió	10%	14.187	6.133	10.590	945	31.855

Diferències entre el Grup Consolidable a efectes de solvència i a efectes comptables

La informació que es presenta en aquest informe correspon al Grup Consolidable d'Entitats de Crèdit (d'ara endavant, el Grup Consolidable), l'entitat dominant del qual és Caixa d'Enginyers.

A continuació es resumeixen les diferències principals relatives al perímetre de consolidació i als diferents mètodes de consolidació aplicats entre el Grup Consolidable, definit d'acord amb allò que disposa la CRR i per al qual es presenta la informació continguda en aquest informe, i el Grup Econòmic d'Entitats de Crèdit Caixa d'Enginyers, definit d'acord amb allò que disposa l'apartat tercer de la norma tercera de la Circular 4/2004, de 22 de desembre, del Banc d'Espanya i modificacions successives (conjuntament d'ara endavant, la Circular 4/2004):

- En l'elaboració dels comptes anuals consolidats de l'exercici 2016 del Grup Caixa d'Enginyers, totes les empreses dependents s'han consolidat aplicant el mètode d'integració global, amb independència de si compleixen o no els requisits per ser considerades com a consolidables per la seva activitat, tenint en compte, per tant, el Grup Econòmic d'Entitats de Crèdit Caixa d'Enginyers, definit d'acord amb allò que disposa l'apartat tercer de la norma tercera de la Circular 4/2004.

- No obstant això, a efectes de l'aplicació dels requisits de solvència, en la informació corresponent al Grup Consolidable només s'han consolidat mitjançant l'aplicació del mètode d'integració global, tal com aquest mètode de consolidació és definit a la Circular 4/2004, les societats dependents que són, al seu torn, entitats consolidables per la seva activitat. Per la seva part, les entitats dependents del Grup no consolidables per la seva activitat s'han valorat mitjançant l'aplicació del mètode de la participació, tal com aquest mètode de valoració és definit a la norma quarantena novena de la Circular 4/2004, aplicant la deducció dels recursos propis quan se supera el llindar d'exempció de la deducció, considerat en termes agregats, d'acord amb la CRR.

A continuació, es presenta el detall, en data 31 de desembre de 2016, de les societats dependents del Grup Consolidable a les quals s'ha aplicat, a efectes de l'elaboració de la informació consolidada en l'aplicació dels requisits de solvència, el mètode d'integració global:

Raó social
Caixa Enginyers Gestió, SGIIC, SAU
Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda.
Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU

A continuació, es presenta el detall de la participació propietat del Grup Consolidable, en data 31 de desembre de 2016, pertanyent al seu grup econòmic, tal com aquest és definit a la Circular 4/2004, el tractament de la qual, a efectes de solvència, consisteix en la deducció directa de la participació comptable que supera el llindar d'exempció de la deducció, considerat en termes agregats, d'acord amb allò que disposen els articles 48 i 49 de la CRR:

Raó social
Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU

Finalment, es presenta el detall de la participació propietat del Grup Consolidable, en data 31 de desembre de 2016, considerada com a entitat associada, tal com aquest concepte és definit a la Circular 4/2004, el tractament de la qual, a efectes de solvència, consisteix en la deducció directa de la participació comptable que supera el llindar d'exempció de la deducció, considerat en termes agregats, d'acord amb allò que disposen els articles 48 i 49 de la CRR:

Raó social
Norbolsa, SV, SA

Altra informació de caràcter general

En data 31 de desembre de 2016, no hi ha cap impediment de caràcter material, pràctic o jurídic, a la transferència immediata de fons propis o al reemborsament de passius entre les entitats dependents del Grup Consolidable i l'Entitat, i no hi ha constància de cap fet que faci pensar que puguin existir aquests impediments en el futur.

A més dels requeriments de recursos propis mínims als quals es troba subjecte el Grup Consolidable, existeixen diverses entitats del Grup Caixa d'Enginyers que es troben subjectes a requeriments de recursos propis a nivell individual. En data 31 de desembre de 2016, les entitats esmentades complien amb els requeriments de recursos propis a nivell individual establerts per les diferents normatives que els són d'aplicació.

D'altra banda, l'Entitat compleix, de manera individual, en data 31 de desembre de 2016, amb les obligacions de requeriments de recursos propis mínims per raó de risc de crèdit i de dilució, per risc de contrapart, per risc de posició i liquidació de la cartera de negociació, per risc de canvi i de posició en or² i per risc operacional, i amb els requisits de govern corporatiu intern i els límits a la concentració de grans riscos.

Cal destacar que el Grup Consolidable no fa ús de les exempcions previstes a efectes de solvència en relació amb el compliment dels requeriments de recursos propis, per la qual cosa es compleix tant a nivell individual com consolidat.

² Cal destacar que, en data 31 de desembre de 2016, el Grup Consolidable no manté cap posició en or.

Estructura i organització de la gestió dels riscos

En aquest capítol es detallen els principis que faciliten una gestió eficaç del risc i el sistema, govern i estructura de la gestió de riscos, incloent-hi els mecanismes de Control Intern, Administratiu i Comptables d'acord amb la Circular 2/2016 del Banc d'Espanya.

Concepte i propòsit del Control Intern

El Grup Caixa d'Enginyers adopta el concepte de Control Intern que el Comitè de Supervisió Bancària de Basilea va incloure en el document a consulta relatiu a les Orientacions sobre els Principis de Govern Corporatiu per als bancs: «El conjunt de normes i controls que regulen l'estructura operativa i organitzativa d'un banc, incloent-hi els procediments de *reporting* i les funcions de gestió del risc, compliment normatiu i auditoria interna.»

D'altra banda, en relació amb el propòsit del Control Intern dins del Grup i en línia amb allò que ha establert el Committee of Sponsoring Organizations (COSO) i reprès a la Guia sobre Control Intern publicada per l'Autoritat Bancària Europea (EBA), el Control Intern en el Grup Caixa d'Enginyers està dissenyat amb la finalitat de detectar i evitar les possibles desviacions dels objectius, d'obtenir una informació, financera i no financera, fiable i de complir les lleis i normes que li siguin aplicables.

Principis

El Consell Rector manifesta en la Política de Gestió del Risc que el Sistema de Gestió del Risc requereix per al seu desenvolupament l'aplicació de principis que facilitin una gestió eficaç del risc, i es consideren com a fonamentals els següents:

- **Sostenibilitat.** La missió del Grup Caixa d'Enginyers és aportar als socis valor sostenible, i aquesta sostenibilitat s'ha d'emparar en les polítiques i bones pràctiques de gestió del risc.
- **Qualitat en la gestió.** El risc és inherent al negoci del Grup Caixa d'Enginyers i, per això, s'ha d'establir una gestió del risc professionalitzada, robusta i present en tota l'organització.
- **Responsabilitat.** La responsabilitat última de la gestió del risc correspon al Consell Rector. El Director General de Caixa d'Enginyers és responsable de l'execució de la gestió del risc.
- **Seguiment.** El Grup Caixa d'Enginyers ha de definir el llindar de riscos acceptable i dur a terme el monitoratge del seu perfil de riscos en relació amb el llindar de riscos definit. Els riscos assumits han d'estar identificats i han d'haver-hi mecanismes per al seu mesurament i seguiment.

- **Compromís.** La gestió del risc requereix la implicació de tota l'organització. El Grup fomenta la cultura del risc traslladant els criteris de gestió del risc als diferents nivells de l'organització a través dels mecanismes de comunicació interna, incloent-hi la formació i la normativa.
- **Independència.** La funció que té encomanada la gestió i control dels riscos ha de ser independent de la funció comercial i de les àrees de negoci.

Sistema de Gestió del Risc

El Grup Caixa d'Enginyers estableix un Sistema de Gestió del Risc que es compon dels elements següents:

- Un sistema de govern i organització de la funció de riscos que compta amb una definició adequada de rols i responsabilitats, un cos de comitès i estructures de delegació, un model de tres línies de defensa i un sistema de control intern coherent amb la naturalesa i magnitud dels riscos.
- Un Marc d'Apetència pel Risc, integrat a la Política de Gestió del Risc i aprovat pel Consell Rector, que determina els riscos i el seu nivell, que el Grup està disposat a assumir per assolir els seus objectius de negoci.
- Un model de gestió que inclou l'autoavaluació dels riscos, el seu seguiment integral, la planificació dels riscos i la solvència, la comunicació interna i pública i un cos normatiu que regula la seva gestió.
- Una assignació adequada de recursos humans i tecnològics per a la gestió i supervisió efectiva del model.

Marc d'Apetència pel Risc

El Marc d'Apetència pel Risc és el marc global a través del qual l'apetència pel risc es fixa, comunica i monitoritza, per a la qual cosa es requereixen polítiques, procediments, sistemes i controls. Defineix explícitament els límits amb què poden operar els gestors de l'Entitat. El Marc d'Apetència pel Risc del Grup Caixa d'Enginyers té les característiques següents:

- Alineament amb la missió, la visió, els valors i els eixos estratègics de Caixa d'Enginyers.
- Alineament amb el pla estratègic i de negoci de l'Entitat.
- Recerca d'un perfil de risc mitjà-baix.

- Formulació clara, concisa, *forward looking* i gestionable.
- Definició explícita dels límits amb què poden operar els gestors.
- Manteniment d'un excés raonable de capital i liquiditat.

Establiment de Polítiques de Gestió del Risc i Control Intern

El Consell Rector, com a màxim òrgan d'administració de Caixa d'Enginyers, ha aprovat les polítiques que garanteixen l'establiment dels mecanismes de control intern i ha considerat els aspectes següents fonamentals:

- Establiment d'un marc de control intern amb funcions de control independents, amb accés directe al Consell i a les seves Comissions delegades i amb assignació clara de responsabilitats.
- Establiment i aprovació per part del Consell de polítiques i procediments per identificar, mesurar, seguir, mitigar i informar dels riscos i les concentracions de riscos associades.
- Establiment d'una funció de control de riscos independent que participi en l'elaboració de l'estratègia de riscos i decisions de gestió de riscos, que garanteixi que els processos de mesurament, avaluació i seguiment de riscos de l'Entitat siguin els adequats, informant periòdicament a la Comissió Delegada del Consell Rector.
- Assignació d'un director de riscos amb les facultats suficients i independència de la funció d'assumpció de riscos i amb responsabilitat exclusiva sobre la funció de control del risc.
- Establiment d'una política de compliment i d'una funció de compliment permanent, independent i eficaç que informi la Comissió Delegada del Consell Rector.
- Establiment d'una política i d'un procés d'aprovació de productes nous en què participa, entre d'altres, la funció de control de riscos i de compliment normatiu.
- Anàlisi dels diferents informes de riscos reportats per la direcció de la funció de riscos, els quals han de ser precisos, exhaustius, clars i usats en la gestió.
- Establiment d'una funció d'auditoria interna eficaç i correctament dimensionada i independent de la resta de les àrees de l'Entitat, que informi la Comissió Delegada del Consell Rector.

- Aplicació del marc de les tres línies de defensa, sent les àrees de negoci i de suport les encarregades en primera instància d'executar i, si s'escau, d'establir procediments de control adequats.

Govern corporatiu de riscos

1.1.1. Estructura de la governança

1.1.1.1. Consell Rector

El Consell Rector és l'òrgan col·legiat de govern, gestió i representació de l'Entitat. Es compon de tretze membres titulars, President, Vicepresident, Secretari i deu vocals. Tots els components són consellers independents i cap d'ells no té la condició de conseller executiu. Dotze dels membres són elegits, d'entre els socis, per l'Assemblea General, en votació secreta i pel nombre de vots més alt. El membre restant és un treballador de l'Entitat.

Activitats del Consell Rector

El Consell Rector de Caixa d'Enginyers ha efectuat un seguiment periòdic dels sistemes d'informació i control de riscos a través de la informació reportada a les comissions delegades pels directius de l'Entitat. Entre d'altres qüestions sobre aquestes activitats, destaquen l'anàlisi i revisió de la situació financera, patrimonial i econòmica de l'Entitat a través de la revisió i anàlisi dels principals indicadors i magnituds en matèria de riscos. D'altra banda, ha examinat i, si s'escau, aprovat, operacions creditícies; també ha revisat i aprovat, si s'escau, l'informe d'autoavaluació de capital, l'informe de l'expert extern, l'informe d'autoavaluació del risc en matèria de prevenció del blanqueig de capitals i aquest Informe. Així mateix, ha revisat les principals activitats i resultats de l'Àrea de Control Intern de l'Entitat. Finalment, cal destacar les tasques de desenvolupament i aprovació de polítiques i reglaments en matèria de govern corporatiu de l'Entitat, les quals estan alineades amb les pràctiques generalment acceptades en el sector i amb les exigències reguladores en la matèria.

Selecció del Consell Rector

La política de selecció i nomenaments aprovada pel Consell Rector recull l'avaluació de la idoneïtat del candidat segons determinats requisits d'honorabilitat professional i té en compte aspectes com la trajectòria, l'experiència i els coneixements, els quals han de ser adequats a les funcions que han d'exercir. L'esmentada política articula mecanismes perquè el Consell, en el seu conjunt, disposi de les competències adequades per desenvolupar les seves funcions i dur a terme un bon govern de l'Entitat, atenent la seva escala, volum i complexitat.

1.1.1.2. Comissió Executiva

La Comissió Executiva és un òrgan, constituït al si del Consell Rector, amb facultats delegades per aquest Consell de forma temporal o permanent relacionades amb la direcció i administració de l'Entitat, llevat d'aquelles que per imperatiu legal i/o estatutari resultin indelegables. La composició i designació de la Comissió serà d'acord amb allò que estableixen els Estatuts Socials de l'Entitat.

Així mateix, la Comissió es reunirà tantes vegades com calgui (amb un mínim de 12 vegades l'any) per al bon funcionament de l'Entitat i per tractar de forma ordinària o extraordinària els assumptes sobre les qüestions delegades pel Consell, bàsicament en matèria de recursos humans, altes i baixes de socis i determinades operacions creditícies.

1.1.1.3. Comissió d'Auditoria i Riscos

Aquest òrgan delegat del Consell Rector es constitueix segons acord del Consell Rector l'octubre de 2014, en compliment de la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit. Les seves funcions principals, recollides en un Reglament propi de funcionament, són les d'assessorament, anàlisi, proposta i assistència especialitzada al Consell dins del seu àmbit d'actuació, especialment en matèries relatives al sistema de govern, compliment i control intern, informació financera, polítiques i models de gestió i control de riscos, així com competència i independència de l'auditor de comptes. La Comissió està formada per cinc membres, existint la figura de President i Secretari.

1.1.1.4. Comissió de Nomenaments i Retribucions

Aquest òrgan delegat del Consell Rector es constitueix segons acord del Consell Rector l'octubre de 2014, en compliment de la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit. Les seves funcions principals, recollides en un Reglament propi de funcionament, són les de proposar, informar i supervisar les qüestions relatives a la política retributiva general del Grup Caixa d'Enginyers, la selecció, nomenament i cessament de consellers, alts directius, personal clau i les funcions de control intern de l'Entitat, així com d'assistència especialitzada al Consell dins del seu àmbit d'actuació. La Comissió està formada per cinc membres, existint la figura de President i Secretari, i s'hi inclou el Conseller Laboral.

1.1.1.5. Alta Direcció

L'Alta Direcció (Direcció General) participa activament en el sistema de control intern de Caixa d'Enginyers i està informada constantment per part de totes les funcions encarregades de supervisar la seva efectivitat. Així mateix, la Direcció General de Caixa d'Enginyers és, al seu torn, el representant de l'Entitat davant del SEPBLAC.

1.1.2. Comitès de gestió

El Grup compta amb un cos de comitès constituïts per a l'adequada gestió del negoci, entre els quals cal destacar, per la seva implicació en la gestió dels riscos i en matèria de solvència, els següents:

- **Comitè de Direcció:** és l'òrgan encarregat de la direcció executiva del Grup Caixa d'Enginyers i, a aquest efecte, amb facultats generals en matèria d'organització i gestió del Grup i coordinació de les diferents àrees de negoci i altres àrees de suport i control.
- **Comitè Delegat:** és un òrgan, constituït al si del Comitè de Direcció, amb facultats delegades per aquest Comitè, de forma permanent, en relació amb la gestió i el seguiment de les seves funcions.
- **Comitè de Política Global del Risc:** és el principal comitè a nivell executiu de la gestió del risc i el que estableix els principis generals per mesurar, gestionar i informar dels riscos del Grup. Realitza el seguiment del Marc d'Apetència pel Risc i del Quadre de Comandaments de Risc.
- **Comitè ALM:** és el responsable de la gestió de la cartera bancària, dins de les atribucions donades pel Consell Rector en la Política de Gestió d'Actius i Passius i la Política de Gestió del Risc de Liquiditat del Grup. S'encarrega de la gestió activa del risc de tipus d'interès i l'estructura de balanç, a partir del seguiment de l'exposició de l'Entitat i la presa de posicions encaminades a gestionar l'esmentada exposició, de definir l'estructura de finançament i de gestionar els riscos de liquiditat.
- **Comitè de Control Intern:** és l'òrgan responsable de l'adopció de les mesures necessàries per a l'adequada avaluació i gestió del risc operacional. A través d'aquest Comitè queden vertebrats els tres nivells de responsabilitat en què es basa el model organitzatiu de risc operacional de l'Entitat (Funcions de Negoci i Suport, Funció de Risc Operacional i Funció d'Auditoria Interna).
- **Comitè de Política Creditícia:** vetlla pel compliment dels objectius de la Política Creditícia del Grup, analitza l'activitat creditícia de l'Entitat i la relació de la seva evolució amb els elements externs i determina les modificacions en l'aplicació dels elements interns.
- **Comitè de Crèdits:** analitza i, si s'escau, aprova la concessió, modificació i cancel·lació d'operacions el risc de les quals no supera els límits fixats pel Consell Rector.

- **Comitè de Mercats Financers:** és l'òrgan responsable de la coordinació entre el *front*, el *middle* i el *back office*, realitzant el seguiment de les inversions financeres del Grup, la distribució d'instruments financers i la situació de liquiditat.
- **Comitè de Seguretat i Salut:** vetlla pel compliment de les disposicions vigents per a la prevenció dels riscos laborals, així com de la legislació en matèria de seguretat i higiene, promovent per a això les mesures oportunes.
- **Comitè de Risc de Reputació:** realitza el seguiment dels riscos de reputació existents i futurs, defineix les polítiques en la matèria per a la seva elevació i supervisa les diferents mètriques en indicadors de control del risc de reputació.
- **Comitè de Plans de Recuperació i Resolució:** coordina l'elaboració del pla de recuperació i la seva elevació, així com revisa la provisió d'informació sobre resolució a l'Autoritat Nacional de Resolució.

A més, reporten al Comitè de Direcció: el Comitè Executiu, el Comitè de Negoci, el Comitè de Supervisió i Seguiment d'Immables Adjudicats, el Comitè MiFID-RIC/AM, el Comitè de Qualitat i el Comitè de Prevenció del Blanqueig de Capitals.

Estructura de la funció de riscos

1.1.3. Model de Tres Línies de Defensa (3LD)

El Grup Caixa d'Enginyers, en la seva voluntat de mesurar i gestionar de forma òptima, eficaç i eficient els seus riscos, així com d'alinear-se amb les millors pràctiques generalment acceptades i amb els criteris de supervisió dels organismes als quals està sotmesa la seva activitat, dins del seu model de gestió de riscos i de control intern, té la voluntat d'establir l'esmentat model de les 3LD basant-se en el següent:

El model de les Tres Línies de Defensa distingeix tres grups (o línies) que participen en una gestió efectiva de riscos:

- ✓ Les funcions que són **propietàries dels riscos** i els gestionen.
- ✓ Les funcions que **supervisen els riscos**.
- ✓ Les funcions que proporcionen **assegurament independent**. En el cas de Caixa d'Enginyers, aquesta funció l'assumeix íntegrament Auditoria Interna.

Primera Línia de Defensa

Com a Primera Línia de Defensa, les **àrees de negoci i/o operatives** són propietàries dels riscos i els gestionen. La primera línia és responsable de mantenir un control intern efectiu i d'executar procediments de control sobre els riscos. Pel fet que assumeix el model de les 3LD, el Grup promou i avança en l'assignació a la Primera Línia de Defensa de la responsabilitat d'identificar, avaluar, controlar i mitigar els riscos en el seu àmbit d'actuació.

Segona Línia de Defensa

Els òrgans de govern i l'Alta Direcció estableixen diverses funcions de gestió de riscos i compliment per **ajudar a crear i/o monitoritzar els controls de la Primera Línia de Defensa**. Les funcions específiques comprenen:

- Una **funció de gestió de riscos**, emparada amb diversos comitès interns multidisciplinaris per al suport al monitoratge i presa de decisions, que facilita i supervisa la implementació de pràctiques efectives de gestió de riscos per part de la Primera Línia de Defensa, i que l'assisteix en la definició de l'objectiu d'exposició al risc, en l'establiment de polítiques i procediments per al seu control i en la presentació adequada d'informació relacionada amb riscos a tota l'organització (Alta Direcció, òrgans de govern i/o organismes supervisors).
- Una **funció de compliment** per tal de monitoritzar diversos riscos específics com ara l'incompliment de lleis i regulacions aplicables (*requirements*), així com regulació interna autoimposada (*commitments*), les dues relacionades, així mateix, amb el risc de conducta. Aquesta funció, emparada igualment amb diversos comitès interns multidisciplinaris de supervisió d'ajuda en la presa de decisions, reporta directament a l'Alta Direcció i a òrgans de govern i, de vegades, directament als organismes supervisors.
- Una **funció de seguretat**, que monitoritza i supervisa els riscos relacionats amb el Sistema de Gestió de la Seguretat Integral en l'àmbit de la seguretat de la informació, incloent-hi el ciberrisc, la seguretat patrimonial i el sistema de prevenció i detecció del frau (tant intern com extern), així com en l'àmbit de la seguretat laboral.
- Una funció de **control** que monitoritza riscos financers, així com **l'emissió de la informació financera**. L'esmentada funció, a Caixa d'Enginyers, s'ubica dins de l'Àrea de Finances, com a suport a l'Alta Direcció i a òrgans de govern en el control de la confecció i emissió d'informació financera i de gestió.

Les responsabilitats de les funcions de la Segona Línia de Defensa són:

- Donar suport a l'elaboració de polítiques pel que fa a la definició de rols, responsabilitats i controls. Aquesta funció inclou assistir en el desenvolupament de processos i controls per a la gestió de riscos.

- Proporcionar marcs per a la gestió de riscos i identificar canvis en l'apetència al risc aprovat pel Consell.
- Proporcionar guia i formació en processos de gestió de riscos.
- Monitoritzar la implementació de pràctiques efectives de gestió de riscos per part de la Primera Línia de Defensa.
- Informar i assessorar la Primera Línia de Defensa en novetats i canvis en els escenaris reguladors i de riscos.
- Monitoritzar l'adequació i efectivitat del control intern, l'exactitud i integritat de la informació, el compliment de les lleis i regulacions (tant internes com externes) i el remei oportú de deficiències, si s'escau.

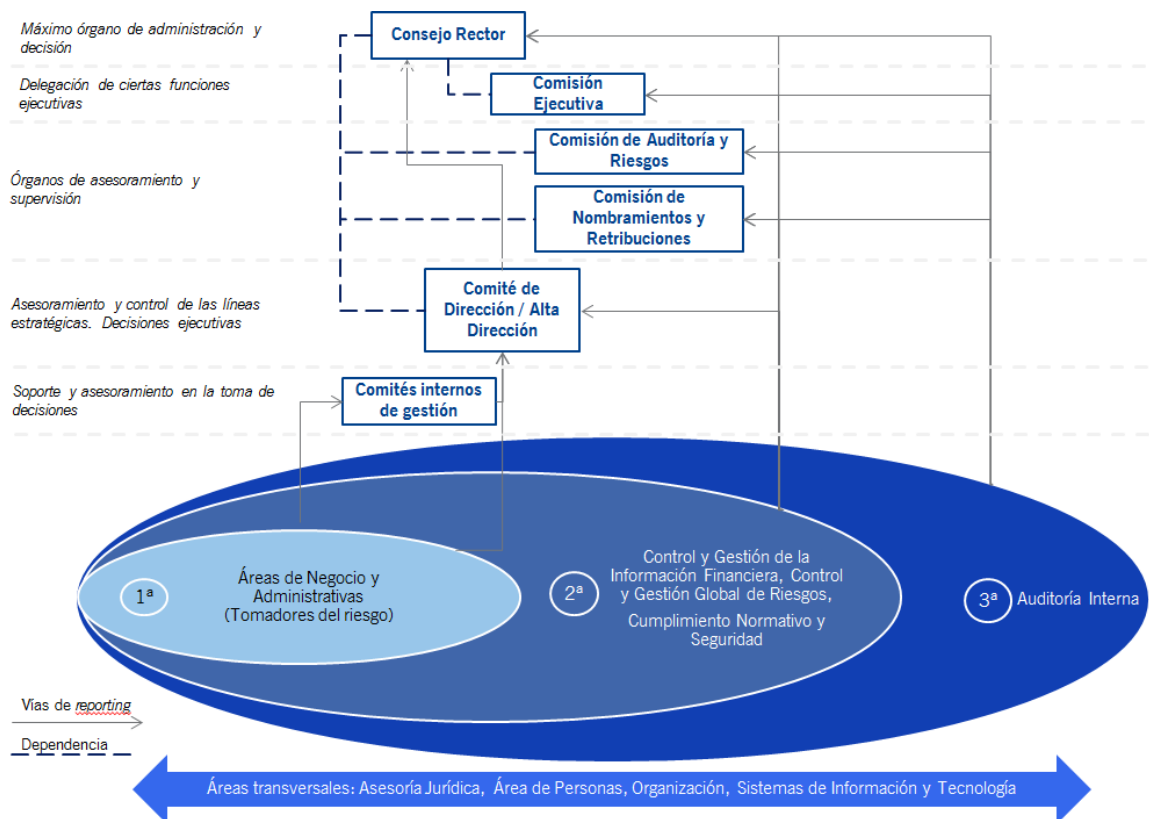
Tercera Línia de Defensa

Auditoria Interna proporciona als òrgans de govern i a l'Alta Direcció un **assegurament comprensiu** basat en el nivell d'independència més alt dins de Caixa d'Enginyers.

L'Auditoria Interna proveeix **assegurament sobre l'efectivitat del sistema de control intern i la gestió de riscos**, incloent-hi la manera en què la Primera i Segona Línies de Defensa assoleixen els seus objectius de gestió de riscos i control. L'abast d'aquest assegurament, que és reportat als òrgans de govern i a l'Alta Direcció, cobreix:

- Un rang ampli de processos, incloent-hi l'eficiència i efectivitat de les operacions, salvaguarda d'actius, confiabilitat i integritat dels processos de report i compliment amb lleis, regulacions, polítiques, procediments i contractes.
- Tots els elements dels marcs de gestió de riscos i control intern, que inclouen: ambient de control intern, tots els components del marc de gestió de riscos de l'Entitat (per exemple, identificació de riscos, avaluació de riscos i resposta), informació, comunicació i monitoratge.
- L'Entitat i el Grup Consolidable en el seu conjunt: àrees de negoci i operatives –incloent-hi processos de negoci com vendes, màrqueting, àrees de *product manager*, operacions i *back office*- com també funcions de gestió de riscos, compliment, control de la informació financera, seguretat i/o control pressupostari, entre d'altres.

Caixa d'Enginyers estableix i manté una **funció d'auditoria interna independent** amb personal adequat i competent. Les responsabilitats de la funció d'auditoria interna es desenvolupen en l'apartat dedicat a la descripció del departament d'Auditoria Interna.

1.1.4. Àrees i departaments responsables

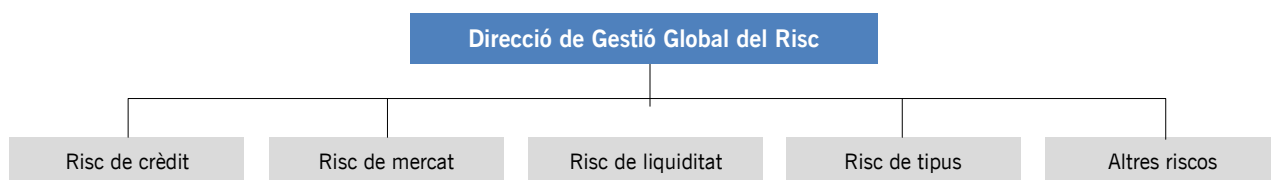
Atesa la seva rellevància en l'estructura i organització de la gestió dels riscos, a continuació es descriuen les principals àrees i departaments responsables de les Tres Línies de Defensa:

1.1.4.1. Gestió Global del Risc

La Direcció de Gestió Global del Risc s'integra a l'organigrama de l'Entitat en dependència directa de la Direcció General, d'acord amb el principi d'independència de la funció de riscos. Així mateix, reporta directament a la Comissió d'Auditoria i Riscos. Forma part de la Segona Línia de Defensa.

La Direcció de Gestió Global del Risc és la que monitoritza de forma integral la gestió del risc del Grup.

L'organització funcional de la Direcció de Gestió Global del Risc es mostra en el diagrama següent:

En relació amb el risc de negoci, aquest és monitoritzat, en primera instància, per la Direcció Financera, informant de forma continuada la Direcció de Gestió Global del Risc.

Pel que fa al risc operacional, aquest és monitoritzat, en primera instància, per la Funció de Risc Operacional, en dependència jeràrquica de la Subdirecció General de Control Intern, d'acord amb l'estructura organitzativa que es mostra en el diagrama següent:

Cal afegir que la Funció de Risc Operacional informa la Direcció de Gestió Global del Risc de forma continuada, tenint, a més, aquesta Direcció representació en el Comitè de Control Intern, al qual reporten els diferents Departaments de l'Àrea de Control Intern.

Les funcions principals d'aquesta àrea, d'acord amb les referides anteriorment per a la Segona Línia de Defensa, es poden resumir de la manera següent:

- Proporcionar una visió integral dels riscos del Grup.
- Vetllar per l'adequació dels nivells de risc assumits al perfil de riscos del Grup.
- Identificar els riscos als quals s'exposa el Grup, incloent-hi aquells riscos que es puguin estar desenvolupant, les concentracions de riscos que poguessin existir i altres situacions que requereixin examinar-se.
- Avaluar l'adequació dels recursos propis als requeriments actuals i futurs de les diferents exposicions.
- Verificar el compliment de l'estructura de límits aprovada en les polítiques de risc.

- Definir les polítiques de risc rellevants per a la seva aprovació. Coordinar i promoure l'establiment de polítiques i procediments de risc.
- Analitzar escenaris i *stress testing* a l'efecte de valorar els impactes d'escenaris futurs i alternatius.
- Coordinar l'Informe d'Autoavaluació de Capital, incloent-hi la Planificació de Capital i la Informació amb Rellevància Prudencial.

1.1.4.2. Compliment Normatiu

El departament de Compliment Normatiu monitoritza i assessora el Grup sobre la gestió correcta del risc de conducta i compliment, amb l'abast que es determina en la Política de Compliment Normatiu. A més, monitoritza i assessora el Grup sobre la correcta definició i aplicació de codis, normes i criteris de conducta encaminats a prevenir pràctiques empresarials de caràcter il·lícit o contràries als bons usos i pràctiques bancàries, especialment les encaminades a la protecció del client bancari i/o del mercat. Forma part de la Segona Línia de Defensa.

Les funcions principals d'aquest departament, d'acord amb les referides anteriorment per a la Segona Línia de Defensa, es poden resumir de la manera següent:

- Funció de Risc Operacional.
- Activitats de la Unitat Operativa de Prevenció del Blanqueig de Capitals i monitoratge del seu compliment efectiu.
- Identificar i avaluar periòdicament els riscos de compliment normatiu en les diferents àrees de negoci i contribuir a la seva gestió de forma eficient.
- Establir un programa de supervisió i control actualitzat (s'hi inclouen, entre altres, la participació i supervisió en el llançament de nous productes, els mecanismes de protecció a l'inversor, la prevenció del blanqueig de capitals i finançament del terrorisme i el compliment de les normes de conducta en l'àmbit del mercat de valors).
- Assegurar-se de l'existència de sistemes d'informació eficaços que confirmen que el personal coneix les obligacions, riscos i responsabilitats que es deriven de la seva actuació i la normativa aplicable a les funcions que li siguin assignades.
- Assessorar i sensibilitzar el personal de la importància de l'observança dels procediments desenvolupats per al compliment de la normativa.

- Participar en el disseny i control de l'observança de les polítiques i procediments relacionats amb el sistema retributiu del personal implicat directament en la prestació de serveis d'inversió i auxiliars.
- Assessorar i assistir els òrgans de govern i l'Alta Direcció en matèria de compliment normatiu.

De conformitat amb la Directiva de Solvència II, Caixa Enginyers Vida té integrat en el seu sistema de govern la funció clau de compliment normatiu.

1.1.4.3. Àrea de Finances

La Direcció Financera reporta directament a la Direcció General. La Direcció Financera gestiona el risc de negoci i informa la Direcció de Gestió Global del Risc sobre la seva evolució.

La funció de Planificació Financera i el departament de Control de Gestió i Pressupostari, dependents de la Direcció Financera, integren les funcions de control financer i comptable. Formen part de la Segona Línia de Defensa. Les seves funcions principals, d'acord amb les referides anteriorment per a la Segona Línia de Defensa, es poden resumir de la manera següent:

- Analitzar l'evolució de la normativa comptable i fiscal i guiar les accions a emprendre per garantir el compliment de les obligacions comptables i fiscals.
- Analitzar i assessorar les diferents àrees/departaments de l'Entitat/filials del Grup sobre criteris de comptabilització o sobre qualsevol casuística que requereixin.
- Controlar el conjunt de relacions de les filials del Grup amb l'Entitat (condicions contractuals entre les dues, seguiment del compliment de les estipulacions pactades...).
- Assegurar el compliment dels requeriments d'informació garantint la fiabilitat de la informació elaborada.
- Desenvolupar i enfortir un sistema efectiu de controls comptables, fiscals i financers en el Grup.
- Controlar i supervisar la correcció dels principals registres comptables, atenent la normativa vigent.
- Elaborar informes de seguiment que permetin analitzar i detectar qualsevol incidència en l'elaboració dels estats financers, així com analitzar la seva evolució.
- Elaborar la projecció anual del balanç i el compte de resultats i realitzar el seguiment i l'anàlisi del compliment de les esmentades projeccions.

1.1.4.4. Seguretat

El departament de Seguretat, dependent de la Subdirecció General de Control Intern, forma part de la Segona Línia de Defensa i dur a terme les funcions següents:

- Participar en la definició de l'estratègia i els objectius de seguretat de l'Entitat, garantint la seva alineació amb les directrius estratègiques de l'Entitat.
- Identificar i gestionar els requisits aplicables a la funció de Seguretat, tant derivats de l'entorn legal com de les parts interessades.
- Redactar i mantenir polítiques, normatives internes i procediments que permetin complir amb els requisits de seguretat identificats.
- Participar en projectes interns o en la contractació de serveis a tercers per identificar els requisits de seguretat aplicables i validar el seu compliment.
- Analitzar els riscos de seguretat que afectin l'activitat de l'Entitat i gestionar el seu tractament.
- Identificar casos potencials de delictes, males pràctiques o negligències, investigar-los i documentar-los.
- Gestionar el contacte amb les FFCCSE per col·laborar en la seva funció i per traslladar-los els casos que requereixin de la seva intervenció.
- Exercir activitats d'auditoria i control en el seu àmbit de responsabilitat per validar les vulnerabilitats existents i l'eficiència dels controls.
- Gestionar la contractació i prestació de serveis específics de seguretat.

1.1.4.5. Back Office Centralitzat

L'àrea de *Back Office* Centralitzat, en dependència jeràrquica de la Direcció General, forma part de la Primera Línia de Defensa i du a terme, entre d'altres, les funcions següents relatives al control administratiu:

- Seguiment i control de les operacions d'actiu, passiu, valors i mitjans de pagament.
- Identificar punts febles en l'operativa i promoure, si s'escau, propostes de millora.

- Control d'estocs d'efectiu a les oficines i als caixers automàtics.
- Control de proveïdors, compres i factures a pagar.

1.1.4.6. Auditoria Interna

El departament d'Auditoria Interna, que s'ubica organitzativament en dependència jeràrquica de la Subdirecció General de Control Intern i actua amb independència de la resta d'àrees i unitats de negoci, vetlla perquè les polítiques, mètodes i procediments siguin adequats, s'implantin efectivament i es revisin regularment. Constitueix la Tercera Línia de Defensa.

Les seves funcions i responsabilitats principals són:

- Actuar en concordança amb les normes internacionals reconegudes per a la pràctica de l'auditoria interna.
- Tenir una línia de report activa i efectiva amb els òrgans de govern.
- Proporcionar un nivell d'assegurament òptim sobre l'eficàcia dels processos i controls, així com el compliment de les polítiques i procediments interns.
- Establir, aplicar i mantenir un pla d'activitats d'auditoria interna, tenint en compte totes les activitats i el sistema de governança.
- Incloure en el pla d'activitats qualsevol tasca o projecte especial sol·licitat pels òrgans de govern.
- Emetre accions correctores i/o oportunitats de millora basant-se en el resultat del treball realitzat, de conformitat amb el pla d'auditoria i per a les quals els responsables de la seva implantació han d'establir plans d'acció de resolució.
- Establir un procés de seguiment de les recomanacions de les auditories per assegurar que les accions hagin estat implantades eficaçment.
- Reportar a un nivell suficientment alt per ser capaç d'exercir les seves funcions de manera independent. En concret, reportar de forma periòdica als òrgans de govern sobre el compliment del pla d'activitats, així com el resultat de les activitats realitzades i els aspectes més rellevants i significatius detectats.

Estructura i organització de la gestió dels riscos

En aquest capítol es detallen els principis que faciliten una gestió eficaç del risc i el sistema, govern i estructura de la gestió de riscos, incloent-hi els mecanismes de Control Intern, Administratius i Comptables d'acord amb la Circular 2/2016 del Banc d'Espanya.

Concepte i propòsit del Control Intern

El Grup Caixa d'Enginyers adopta el concepte de Control Intern que el Comitè de Supervisió Bancària de Basilea va incloure en el document a consulta relatiu a les Orientacions sobre els Principis de Govern Corporatiu per als bancs: «El conjunt de normes i controls que regulen l'estructura operativa i organitzativa d'un banc, incloent-hi els procediments de *reporting* i les funcions de gestió del risc, compliment normatiu i auditoria interna.»

D'altra banda, en relació amb el propòsit del Control Intern dins del Grup i en línia amb allò que ha establert el Committee of Sponsoring Organizations (COSO) i reprès a la Guia sobre Control Intern publicada per l'Autoritat Bancària Europea (EBA), el Control Intern en el Grup Caixa d'Enginyers està dissenyat amb la finalitat de detectar i evitar les possibles desviacions dels objectius, d'obtenir una informació, financera i no financera, fiable i de complir les lleis i normes que li siguin aplicables.

Principis

El Consell Rector manifesta en la Política de Gestió del Risc que el Sistema de Gestió del Risc requereix per al seu desenvolupament l'aplicació de principis que facilitin una gestió eficaç del risc, i es consideren com a fonamentals els següents:

- **Sostenibilitat.** La missió del Grup Caixa d'Enginyers és aportar als socis valor sostenible, i aquesta sostenibilitat s'ha d'emparar en les polítiques i bones pràctiques de gestió del risc.
- **Qualitat en la gestió.** El risc és inherent al negoci del Grup Caixa d'Enginyers i, per això, s'ha d'establir una gestió del risc professionalitzada, robusta i present en tota l'organització.
- **Responsabilitat.** La responsabilitat última de la gestió del risc correspon al Consell Rector. El Director General de Caixa d'Enginyers és responsable de l'execució de la gestió del risc.
- **Seguiment.** El Grup Caixa d'Enginyers ha de definir el llindar de riscos acceptable i dur a terme el monitoratge del seu perfil de riscos en relació amb el llindar de riscos definit. Els riscos assumits han d'estar identificats i han d'haver-hi mecanismes per al seu mesurament i seguiment.

- **Compromís.** La gestió del risc requereix la implicació de tota l'organització. El Grup fomenta la cultura del risc traslladant els criteris de gestió del risc als diferents nivells de l'organització a través dels mecanismes de comunicació interna, incloent-hi la formació i la normativa.
- **Independència.** La funció que té encomanada la gestió i control dels riscos ha de ser independent de la funció comercial i de les àrees de negoci.

Sistema de Gestió del Risc

El Grup Caixa d'Enginyers estableix un Sistema de Gestió del Risc que es compon dels elements següents:

- Un sistema de govern i organització de la funció de riscos que compta amb una definició adequada de rols i responsabilitats, un cos de comitès i estructures de delegació, un model de tres línies de defensa i un sistema de control intern coherent amb la naturalesa i magnitud dels riscos.
- Un Marc d'Apetència pel Risc, integrat a la Política de Gestió del Risc i aprovat pel Consell Rector, que determina els riscos i el seu nivell, que el Grup està disposat a assumir per assolir els seus objectius de negoci.
- Un model de gestió que inclou l'autoavaluació dels riscos, el seu seguiment integral, la planificació dels riscos i la solvència, la comunicació interna i pública i un cos normatiu que regula la seva gestió.
- Una assignació adequada de recursos humans i tecnològics per a la gestió i supervisió efectiva del model.

Marc d'Apetència pel Risc

El Marc d'Apetència pel Risc és el marc global a través del qual l'apetència pel risc es fixa, comunica i monitoritza, per a la qual cosa es requereixen polítiques, procediments, sistemes i controls. Defineix explícitament els límits amb què poden operar els gestors de l'Entitat. El Marc d'Apetència pel Risc del Grup Caixa d'Enginyers té les característiques següents:

- Alineament amb la missió, la visió, els valors i els eixos estratègics de Caixa d'Enginyers.
- Alineament amb el pla estratègic i de negoci de l'Entitat.
- Recerca d'un perfil de risc mitjà-baix.

- Formulació clara, concisa, *forward looking* i gestionable.
- Definició explícita dels límits amb què poden operar els gestors.
- Manteniment d'un excés raonable de capital i liquiditat.

Establiment de Polítiques de Gestió del Risc i Control Intern

El Consell Rector, com a màxim òrgan d'administració de Caixa d'Enginyers, ha aprovat les polítiques que garanteixen l'establiment dels mecanismes de control intern i ha considerat els aspectes següents fonamentals:

- Establiment d'un marc de control intern amb funcions de control independents, amb accés directe al Consell i a les seves Comissions delegades i amb assignació clara de responsabilitats.
- Establiment i aprovació per part del Consell de polítiques i procediments per identificar, mesurar, seguir, mitigar i informar dels riscos i les concentracions de riscos associades.
- Establiment d'una funció de control de riscos independent que participi en l'elaboració de l'estratègia de riscos i decisions de gestió de riscos, que garanteixi que els processos de mesurament, avaluació i seguiment de riscos de l'Entitat siguin els adequats, informant periòdicament a la Comissió Delegada del Consell Rector.
- Assignació d'un director de riscos amb les facultats suficients i independència de la funció d'assumpció de riscos i amb responsabilitat exclusiva sobre la funció de control del risc.
- Establiment d'una política de compliment i d'una funció de compliment permanent, independent i eficaç que informi la Comissió Delegada del Consell Rector.
- Establiment d'una política i d'un procés d'aprovació de productes nous en què participa, entre d'altres, la funció de control de riscos i de compliment normatiu.
- Anàlisi dels diferents informes de riscos reportats per la direcció de la funció de riscos, els quals han de ser precisos, exhaustius, clars i usats en la gestió.
- Establiment d'una funció d'auditoria interna eficaç i correctament dimensionada i independent de la resta de les àrees de l'Entitat, que informi la Comissió Delegada del Consell Rector.

- Aplicació del marc de les tres línies de defensa, sent les àrees de negoci i de suport les encarregades en primera instància d'executar i, si s'escau, d'establir procediments de control adequats.

Govern corporatiu de riscos

1.1.5. Estructura de la governança

1.1.5.1. Consell Rector

El Consell Rector és l'òrgan col·legiat de govern, gestió i representació de l'Entitat. Es compon de tretze membres titulars, President, Vicepresident, Secretari i deu vocals. Tots els components són consellers independents i cap d'ells no té la condició de conseller executiu. Dotze dels membres són elegits, d'entre els socis, per l'Assemblea General, en votació secreta i pel nombre de vots més alt. El membre restant és un treballador de l'Entitat.

Activitats del Consell Rector

El Consell Rector de Caixa d'Enginyers ha efectuat un seguiment periòdic dels sistemes d'informació i control de riscos a través de la informació reportada a les comissions delegades pels directius de l'Entitat. Entre d'altres qüestions sobre aquestes activitats, destaquen l'anàlisi i revisió de la situació financera, patrimonial i econòmica de l'Entitat a través de la revisió i anàlisi dels principals indicadors i magnituds en matèria de riscos. D'altra banda, ha examinat i, si s'escau, aprovat, operacions creditícies; també ha revisat i aprovat, si s'escau, l'informe d'autoavaluació de capital, l'informe de l'expert extern, l'informe d'autoavaluació del risc en matèria de prevenció del blanqueig de capitals i aquest Informe. Així mateix, ha revisat les principals activitats i resultats de l'Àrea de Control Intern de l'Entitat. Finalment, cal destacar les tasques de desenvolupament i aprovació de polítiques i reglaments en matèria de govern corporatiu de l'Entitat, les quals estan alineades amb les pràctiques generalment acceptades en el sector i amb les exigències reguladores en la matèria.

Selecció del Consell Rector

La política de selecció i nomenaments aprovada pel Consell Rector recull l'avaluació de la idoneïtat del candidat segons determinats requisits d'honorabilitat professional i té en compte aspectes com la trajectòria, l'experiència i els coneixements, els quals han de ser adequats a les funcions que han d'exercir. L'esmentada política articula mecanismes perquè el Consell, en el seu conjunt, disposi de les competències adequades per desenvolupar les seves funcions i dur a terme un bon govern de l'Entitat, atenent la seva escala, volum i complexitat.

1.1.5.2. Comissió Executiva

La Comissió Executiva és un òrgan, constituït al si del Consell Rector, amb facultats delegades per aquest Consell de forma temporal o permanent relacionades amb la direcció i administració de l'Entitat, llevat d'aquelles que per imperatiu legal i/o estatutari resultin indelegables.

La composició i designació de la Comissió serà d'acord amb allò que estableixen els Estatuts Socials de l'Entitat.

Així mateix, la Comissió es reunirà tantes vegades com calgui (amb un mínim de 12 vegades l'any) per al bon funcionament de l'Entitat i per tractar de forma ordinària o extraordinària els assumptes sobre les qüestions delegades pel Consell, bàsicament en matèria de recursos humans, altes i baixes de socis i determinades operacions creditícies.

1.1.5.3. Comissió d'Auditoria i Riscos

Aquest òrgan delegat del Consell Rector es constitueix segons acord del Consell Rector l'octubre de 2014, en compliment de la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit. Les seves funcions principals, recollides en un Reglament propi de funcionament, són les d'assessorament, anàlisi, proposta i assistència especialitzada al Consell dins del seu àmbit d'actuació, especialment en matèries relatives al sistema de govern, compliment i control intern, informació financera, polítiques i models de gestió i control de riscos, així com competència i independència de l'auditor de comptes. La Comissió està formada per cinc membres, existint la figura de President i Secretari.

1.1.5.4. Comissió de Nomenaments i Retribucions

Aquest òrgan delegat del Consell Rector es constitueix segons acord del Consell Rector l'octubre de 2014, en compliment de la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit. Les seves funcions principals, recollides en un Reglament propi de funcionament, són les de proposar, informar i supervisar les qüestions relatives a la política retributiva general del Grup Caixa d'Enginyers, la selecció, nomenament i cessament de consellers, alts directius, personal clau i les funcions de control intern de l'Entitat, així com d'assistència especialitzada al Consell dins del seu àmbit d'actuació. La Comissió està formada per cinc membres, existint la figura de President i Secretari, i s'hi inclou el Conseller Laboral.

1.1.5.5. Alta Direcció

L'Alta Direcció (Direcció General) participa activament en el sistema de control intern de Caixa d'Enginyers i està informada constantment per part de totes les funcions encarregades de supervisar la seva efectivitat. Així mateix, la Direcció General de Caixa d'Enginyers és, al seu torn, el representant de l'Entitat davant del SEPBLAC.

1.1.6. Comitès de gestió

El Grup compta amb un cos de comitès constituïts per a l'adequada gestió del negoci, entre els quals cal destacar, per la seva implicació en la gestió dels riscos i en matèria de solvència, els següents:

- **Comitè de Direcció:** és l'òrgan encarregat de la direcció executiva del Grup Caixa d'Enginyers i, a aquest efecte, amb facultats generals en matèria d'organització i gestió del Grup i coordinació de les diferents àrees de negoci i altres àrees de suport i control.
- **Comitè Delegat:** és un òrgan, constituït al si del Comitè de Direcció, amb facultats delegades per aquest Comitè, de forma permanent, en relació amb la gestió i el seguiment de les seves funcions.
- **Comitè de Política Global del Risc:** és el principal comitè a nivell executiu de la gestió del risc i el que estableix els principis generals per mesurar, gestionar i informar dels riscos del Grup. Realitza el seguiment del Marc d'Apetència pel Risc i del Quadre de Comandaments de Risc.
- **Comitè ALM:** és el responsable de la gestió de la cartera bancària, dins de les atribucions donades pel Consell Rector en la Política de Gestió d'Actius i Passius i la Política de Gestió del Risc de Liquiditat del Grup. S'encarrega de la gestió activa del risc de tipus d'interès i l'estructura de balanç, a partir del seguiment de l'exposició de l'Entitat i la presa de posicions encaminades a gestionar l'esmentada exposició, de definir l'estructura de finançament i de gestionar els riscos de liquiditat.
- **Comitè de Control Intern:** és l'òrgan responsable de l'adopció de les mesures necessàries per a l'adequada avaluació i gestió del risc operacional. A través d'aquest Comitè queden vertebrats els tres nivells de responsabilitat en què es basa el model organitzatiu de risc operacional de l'Entitat (Funcions de Negoci i Suport, Funció de Risc Operacional i Funció d'Auditoria Interna).
- **Comitè de Política Creditícia:** vetlla pel compliment dels objectius de la Política Creditícia del Grup, analitza l'activitat creditícia de l'Entitat i la relació de la seva evolució amb els elements externs i determina les modificacions en l'aplicació dels elements interns.
- **Comitè de Crèdits:** analitza i, si s'escau, aprova la concessió, modificació i cancel·lació d'operacions el risc de les quals no supera els límits fixats pel Consell Rector.

- **Comitè de Mercats Financers:** és l'òrgan responsable de la coordinació entre el *front*, el *middle* i el *back office*, realitzant el seguiment de les inversions financeres del Grup, la distribució d'instruments financers i la situació de liquiditat.
- **Comitè de Seguretat i Salut:** vetlla pel compliment de les disposicions vigents per a la prevenció dels riscos laborals, així com de la legislació en matèria de seguretat i higiene, promovent per a això les mesures oportunes.
- **Comitè de Risc de Reputació:** realitza el seguiment dels riscos de reputació existents i futurs, defineix les polítiques en la matèria per a la seva elevació i supervisa les diferents mètriques en indicadors de control del risc de reputació.
- **Comitè de Plans de Recuperació i Resolució:** coordina l'elaboració del pla de recuperació i la seva elevació, així com revisa la provisió d'informació sobre resolució a l'Autoritat Nacional de Resolució.

A més, reporten al Comitè de Direcció: el Comitè Executiu, el Comitè de Negoci, el Comitè de Supervisió i Seguiment d'Immables Adjudicats, el Comitè MiFID-RIC/AM, el Comitè de Qualitat i el Comitè de Prevenció del Blanqueig de Capitals.

Estructura de la funció de riscos

1.1.7. Model de Tres Línies de Defensa (3LD)

El Grup Caixa d'Enginyers, en la seva voluntat de mesurar i gestionar de forma òptima, eficaç i eficient els seus riscos, així com d'alinejar-se amb les millors pràctiques generalment acceptades i amb els criteris de supervisió dels organismes als quals està sotmesa la seva activitat, dins del seu model de gestió de riscos i de control intern, té la voluntat d'establir l'esmentat model de les 3LD basant-se en el següent:

El model de les Tres Línies de Defensa distingeix tres grups (o línies) que participen en una gestió efectiva de riscos:

- ✓ Les funcions que són **propietàries dels riscos** i els gestionen.
- ✓ Les funcions que **supervisen els riscos**.
- ✓ Les funcions que proporcionen **assegurament independent**. En el cas de Caixa d'Enginyers, aquesta funció l'assumeix íntegrament Auditoria Interna.

Primera Línia de Defensa

Com a Primera Línia de Defensa, les **àrees de negoci i/o operatives** són propietàries dels riscos i els gestionen. La primera línia és responsable de mantenir un control intern efectiu i d'executar procediments de control sobre els riscos. Pel fet que assumeix el model de les 3LD, el Grup promou i avança en l'assignació a la Primera Línia de Defensa de la responsabilitat d'identificar, avaluar, controlar i mitigar els riscos en el seu àmbit d'actuació.

Segona Línia de Defensa

Els òrgans de govern i l'Alta Direcció estableixen diverses funcions de gestió de riscos i compliment per **ajudar a crear i/o monitoritzar els controls de la Primera Línia de Defensa**. Les funcions específiques comprenen:

- Una **funció de gestió de riscos**, emparada amb diversos comitès interns multidisciplinaris per al suport al monitoratge i presa de decisions, que facilita i supervisa la implementació de pràctiques efectives de gestió de riscos per part de la Primera Línia de Defensa, i que l'assisteix en la definició de l'objectiu d'exposició al risc, en l'establiment de polítiques i procediments per al seu control i en la presentació adequada d'informació relacionada amb riscos a tota l'organització (Alta Direcció, òrgans de govern i/o organismes supervisors).
- Una **funció de compliment** per tal de monitoritzar diversos riscos específics com ara l'incompliment de lleis i regulacions aplicables (*requirements*), així com regulació interna autoimposada (*commitments*), les dues relacionades, així mateix, amb el risc de conducta. Aquesta funció, emparada igualment amb diversos comitès interns multidisciplinaris de supervisió d'ajuda en la presa de decisions, reporta directament a l'Alta Direcció i a òrgans de govern i, de vegades, directament als organismes supervisors.
- Una **funció de seguretat**, que monitoritza i supervisa els riscos relacionats amb el Sistema de Gestió de la Seguretat Integral en l'àmbit de la seguretat de la informació, incloent-hi el ciberrisc, la seguretat patrimonial i el sistema de prevenció i detecció del frau (tant intern com extern), així com en l'àmbit de la seguretat laboral.
- Una funció de **control** que monitoritza riscos financers, així com **l'emissió de la informació financera**. L'esmentada funció, a Caixa d'Enginyers, s'ubica dins de l'Àrea de Finances, com a suport a l'Alta Direcció i a òrgans de govern en el control de la confecció i emissió d'informació financera i de gestió.

Les responsabilitats de les funcions de la Segona Línia de Defensa són:

- Donar suport a l'elaboració de polítiques pel que fa a la definició de rols, responsabilitats i controls. Aquesta funció inclou assistir en el desenvolupament de processos i controls per a la gestió de riscos.
- Proporcionar marcs per a la gestió de riscos i identificar canvis en l'apetència al risc aprovat pel Consell.
- Proporcionar guia i formació en processos de gestió de riscos.
- Monitoritzar la implementació de pràctiques efectives de gestió de riscos per part de la Primera Línia de Defensa.
- Informar i assessorar la Primera Línia de Defensa en novetats i canvis en els escenaris reguladors i de riscos.
- Monitoritzar l'adequació i efectivitat del control intern, l'exactitud i integritat de la informació, el compliment de les lleis i regulacions (tant internes com externes) i el remei oportú de deficiències, si s'escau.

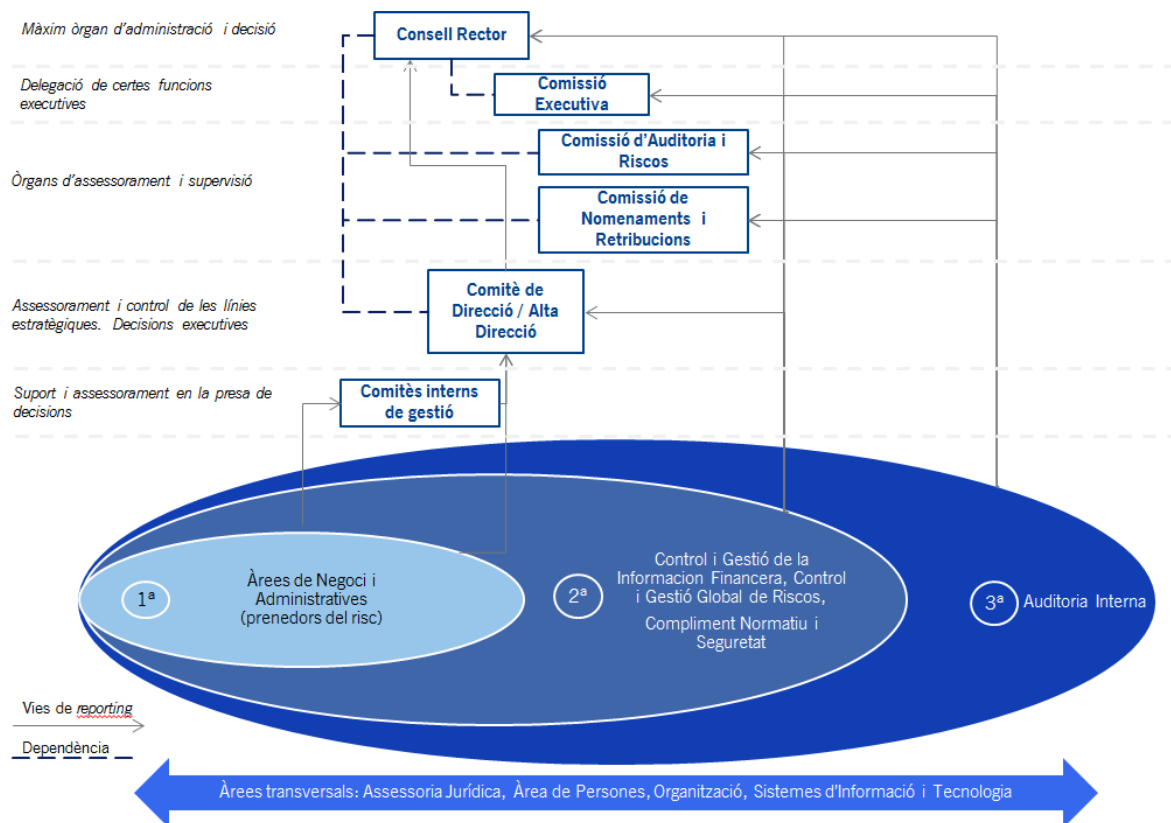
Tercera Línia de Defensa

Auditoria Interna proporciona als òrgans de govern i a l'Alta Direcció un **assegurament compresiu** basat en el nivell d'independència més alt dins de Caixa d'Enginyers.

L'Auditoria Interna proveeix **assegurament sobre l'efectivitat del sistema de control intern i la gestió de riscos**, incloent-hi la manera en què la Primera i Segona Línies de Defensa assoleixen els seus objectius de gestió de riscos i control. L'abast d'aquest assegurament, que és reportat als òrgans de govern i a l'Alta Direcció, cobreix:

- Un rang ampli de processos, incloent-hi l'eficiència i efectivitat de les operacions, salvaguarda d'actius, confiabilitat i integritat dels processos de report i compliment amb lleis, regulacions, polítiques, procediments i contractes.
- Tots els elements dels marcs de gestió de riscos i control intern, que inclouen: ambient de control intern, tots els components del marc de gestió de riscos de l'Entitat (per exemple, identificació de riscos, avaluació de riscos i resposta), informació, comunicació i monitoratge.
- L'Entitat i el Grup Consolidable en el seu conjunt: àrees de negoci i operatives –incloent-hi processos de negoci com vendes, màrqueting, àrees de *product manager*, operacions i *back office*- com també funcions de gestió de riscos, compliment, control de la informació financera, seguretat i/o control pressupostari, entre d'altres.

Caixa d'Enginyers estableix i manté una **funció d'auditoria interna independent** amb personal adequat i competent. Les responsabilitats de la funció d'auditoria interna es desenvolupen en l'apartat dedicat a la descripció del departament d'Auditoria Interna.

1.1.8. Àrees i departaments responsables

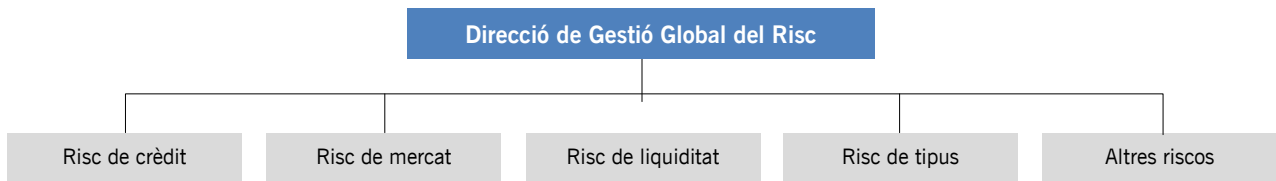
Atesa la seva rellevància en l'estructura i organització de la gestió dels riscos, a continuació es descriuen les principals àrees i departaments responsables de les Tres Línies de Defensa:

1.1.8.1. Gestió Global del Risc

La Direcció de Gestió Global del Risc s'integra a l'organigrama de l'Entitat en dependència directa de la Direcció General, d'acord amb el principi d'independència de la funció de riscos. Així mateix, reporta directament a la Comissió d'Auditoria i Riscos. Forma part de la Segona Línia de Defensa.

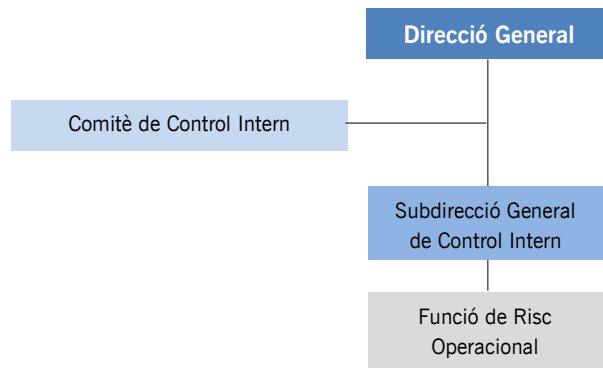
La Direcció de Gestió Global del Risc és la que monitoritza de forma integral la gestió del risc del Grup.

L'organització funcional de la Direcció de Gestió Global del Risc es mostra en el diagrama següent:

En relació amb el risc de negoci, aquest és monitoritzat, en primera instància, per la Direcció Financera, informant de forma continuada la Direcció de Gestió Global del Risc.

Pel que fa al risc operacional, aquest és monitoritzat, en primera instància, per la Funció de Risc Operacional, en dependència jeràrquica de la Subdirecció General de Control Intern, d'acord amb l'estructura organitzativa que es mostra en el diagrama següent:

Cal afegir que la Funció de Risc Operacional informa la Direcció de Gestió Global del Risc de forma continuada, tenint, a més, aquesta Direcció representació en el Comitè de Control Intern, al qual reporten els diferents Departaments de l'Àrea de Control Intern.

Les funcions principals d'aquesta àrea, d'acord amb les referides anteriorment per a la Segona Línia de Defensa, es poden resumir de la manera següent:

- Proporcionar una visió integral dels riscos del Grup.
- Vetllar per l'adequació dels nivells de risc assumits al perfil de riscos del Grup.

- Identificar els riscos als quals s'exposa el Grup, incloent-hi aquells riscos que es puguin estar desenvolupant, les concentracions de riscos que poguessin existir i altres situacions que requereixin examinar-se.
- Avaluar l'adequació dels recursos propis als requeriments actuals i futurs de les diferents exposicions.
- Verificar el compliment de l'estructura de límits aprovada en les polítiques de risc.
- Definir les polítiques de risc rellevants per a la seva aprovació. Coordinar i promoure l'establiment de polítiques i procediments de risc.
- Analitzar escenaris i *stress testing* a l'efecte de valorar els impactes d'escenaris futurs i alternatius.
- Coordinar l'Informe d'Autoavaluació de Capital, incloent-hi la Planificació de Capital i la Informació amb Rellevància Prudencial.

1.1.8.2. Compliment Normatiu

El departament de Compliment Normatiu monitoritza i assessora el Grup sobre la gestió correcta del risc de conducta i compliment, amb l'abast que es determina en la Política de Compliment Normatiu. A més, monitoritza i assessora el Grup sobre la correcta definició i aplicació de codis, normes i criteris de conducta encaminats a prevenir pràctiques empresarials de caràcter il·lícit o contràries als bons usos i pràctiques bancàries, especialment les encaminades a la protecció del client bancari i/o del mercat. Forma part de la Segona Línia de Defensa.

Les funcions principals d'aquest departament, d'acord amb les referides anteriorment per a la Segona Línia de Defensa, es poden resumir de la manera següent:

- Funció de Risc Operacional.
- Activitats de la Unitat Operativa de Prevenció del Blanqueig de Capitals i monitoratge del seu compliment efectiu.
- Identificar i avaluar periòdicament els riscos de compliment normatiu en les diferents àrees de negoci i contribuir a la seva gestió de forma eficient.
- Establir un programa de supervisió i control actualitzat (s'hi inclouen, entre altres, la participació i supervisió en el llançament de nous productes, els mecanismes de protecció a l'inversor, la prevenció del blanqueig de capitals i finançament del terrorisme i el compliment de les normes de conducta en l'àmbit del mercat de valors).

- Assegurar-se de l'existència de sistemes d'informació eficaços que confirmin que el personal coneix les obligacions, riscos i responsabilitats que es deriven de la seva actuació i la normativa aplicable a les funcions que li siguin assignades.
- Assessorar i sensibilitzar el personal de la importància de l'observança dels procediments desenvolupats per al compliment de la normativa.
- Participar en el disseny i control de l'observança de les polítiques i procediments relacionats amb el sistema retributiu del personal implicat directament en la prestació de serveis d'inversió i auxiliars.
- Assessorar i assistir els òrgans de govern i l'Alta Direcció en matèria de compliment normatiu.

De conformitat amb la Directiva de Solvència II, Caixa Enginyers Vida té integrat en el seu sistema de govern la funció clau de compliment normatiu.

1.1.8.3. Àrea de Finances

La Direcció Financera reporta directament a la Direcció General. La Direcció Financera gestiona el risc de negoci i informa la Direcció de Gestió Global del Risc sobre la seva evolució.

La funció de Planificació Financera i el departament de Control de Gestió i Pressupostari, dependents de la Direcció Financera, integren les funcions de control financer i comptable. Formen part de la Segona Línia de Defensa. Les seves funcions principals, d'acord amb les referides anteriorment per a la Segona Línia de Defensa, es poden resumir de la manera següent:

- Analitzar l'evolució de la normativa comptable i fiscal i guiar les accions a emprendre per garantir el compliment de les obligacions comptables i fiscals.
- Analitzar i assessorar les diferents àrees/departaments de l'Entitat/filials del Grup sobre criteris de comptabilització o sobre qualsevol casuística que requereixin.
- Controlar el conjunt de relacions de les filials del Grup amb l'Entitat (condicions contractuals entre les dues, seguiment del compliment de les estipulacions pactades...).
- Assegurar el compliment dels requeriments d'informació garantint la fiabilitat de la informació elaborada.
- Desenvolupar i enfortir un sistema efectiu de controls comptables, fiscals i financers en el Grup.

- Controlar i supervisar la correcció dels principals registres comptables, atenent la normativa vigent.
- Elaborar informes de seguiment que permetin analitzar i detectar qualsevol incidència en l'elaboració dels estats financers, així com analitzar la seva evolució.
- Elaborar la projecció anual del balanç i el compte de resultats i realitzar el seguiment i l'anàlisi del compliment de les esmentades projeccions.

1.1.8.4. Seguretat

El departament de Seguretat, dependent de la Subdirecció General de Control Intern, forma part de la Segona Línia de Defensa i dur a terme les funcions següents:

- Participar en la definició de l'estratègia i els objectius de seguretat de l'Entitat, garantint la seva alineació amb les directrius estratègiques de l'Entitat.
- Identificar i gestionar els requisits aplicables a la funció de Seguretat, tant derivats de l'entorn legal com de les parts interessades.
- Redactar i mantenir polítiques, normatives internes i procediments que permetin complir amb els requisits de seguretat identificats.
- Participar en projectes interns o en la contractació de serveis a tercers per identificar els requisits de seguretat aplicables i validar el seu compliment.
- Analitzar els riscos de seguretat que afectin l'activitat de l'Entitat i gestionar el seu tractament.
- Identificar casos potencials de delictes, males pràctiques o negligències, investigar-los i documentar-los.
- Gestionar el contacte amb les FFCCSE per col·laborar en la seva funció i per traslladar-los els casos que requereixin de la seva intervenció.
- Exercir activitats d'auditoria i control en el seu àmbit de responsabilitat per validar les vulnerabilitats existents i l'eficiència dels controls.
- Gestionar la contractació i prestació de serveis específics de seguretat.

1.1.8.5. *Back Office* Centralitzat

L'àrea de *Back Office* Centralitzat, en dependència jeràrquica de la Direcció General, forma part de la Primera Línia de Defensa i du a terme, entre d'altres, les funcions següents relatives al control administratiu:

- Seguiment i control de les operacions d'actiu, passiu, valors i mitjans de pagament.
- Identificar punts febles en l'operativa i promoure, si s'escau, propostes de millora.
- Control d'estocs d'efectiu a les oficines i als caixers automàtics.
- Control de proveïdors, compres i factures a pagar.

1.1.8.6. Auditoria Interna

El departament d'Auditoria Interna, que s'ubica organitzativament en dependència jeràrquica de la Subdirecció General de Control Intern i actua amb independència de la resta d'àrees i unitats de negoci, vetlla perquè les polítiques, mètodes i procediments siguin adequats, s'implantin efectivament i es revisin regularment. Constitueix la Tercera Línia de Defensa.

Les seves funcions i responsabilitats principals són:

- Actuar en concordança amb les normes internacionals reconegudes per a la pràctica de l'auditoria interna.
- Tenir una línia de report activa i efectiva amb els òrgans de govern.
- Proporcionar un nivell d'assegurament òptim sobre l'eficàcia dels processos i controls, així com el compliment de les polítiques i procediments interns.
- Establir, aplicar i mantenir un pla d'activitats d'auditoria interna, tenint en compte totes les activitats i el sistema de governança.
- Incloure en el pla d'activitats qualsevol tasca o projecte especial sol·licitat pels òrgans de govern.
- Emetre accions correctores i/o oportunitats de millora basant-se en el resultat del treball realitzat, de conformitat amb el pla d'auditoria i per a les quals els responsables de la seva implantació han d'establir plans d'acció de resolució.
- Establir un procés de seguiment de les recomanacions de les auditories per assegurar que les accions hagin estat implantades eficaçment.

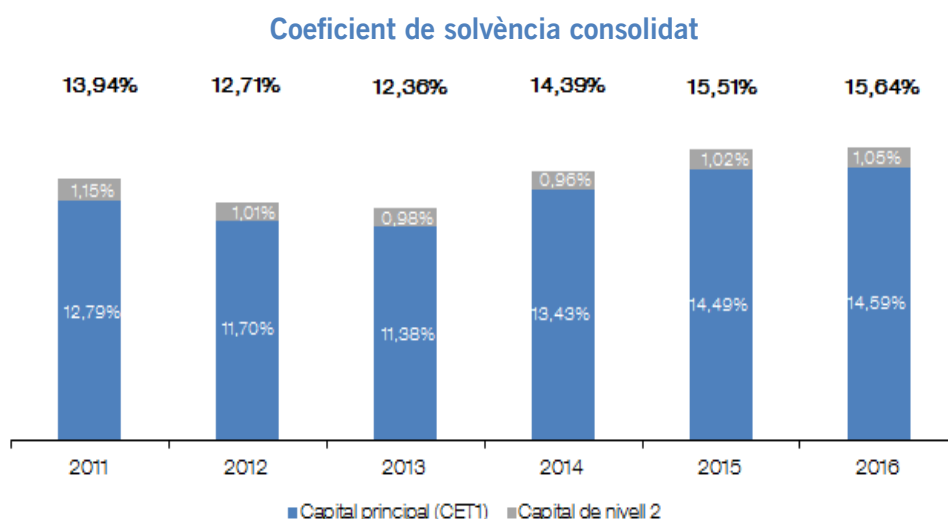
- Reportar a un nivell suficientment alt per ser capaç d'exercir les seves funcions de manera independent. En concret, reportar de forma periòdica als òrgans de govern sobre el compliment del pla d'activitats, així com el resultat de les activitats realitzades i els aspectes més rellevants i significatius detectats.

Solvència

La taxa reduïda de morositat, la col·lateralització elevada del crèdit, la fortalesa de les provisions constituïdes i l'exposició reduïda a altres riscos, juntament amb una estructura adequada de recursos propis, es tradueixen en el nivell elevat de solvència del Grup.

La ràtio de capital total mesura la relació entre els requeriments de capital i els recursos propis i, d'acord amb la CRR i la CRD IV, ha de ser, a tancament de 2016, superior al 8,625%. Per la seva banda, la ràtio Common Equity Tier 1 (CET1) mesura la relació entre els requeriments de capital i el capital de nivell 1 ordinari i s'ha de situar per sobre del 5,125%. Per la seva part, el Banc d'Espanya, en virtut de l'article 68.2.a) de la Llei 10/2014, assigna a les entitats de crèdit una ràtio mínima de capital de nivell 1 ordinari (CET1).

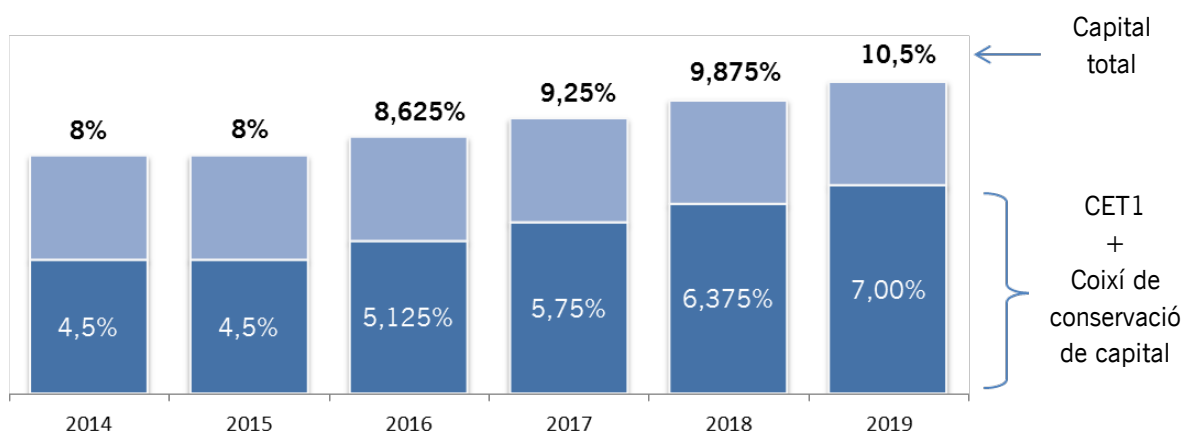
A tancament de l'exercici 2016, la ràtio de capital total se situa en el 15,64% i la ràtio CET1 en el 14,59% (14,82% i 13,78%, respectivament, sense incloure els resultats assignables a reserves), amb la quals cosa les dues ràtios es mantenen substancialment per sobre del mínim exigint normativament i per la supervisió.

Les xifres comparatives de l'exercici 2013 van ser reexpressades per l'aplicació primerenca de la CINIIF 21.

Amb l'aplicació de Basilea III, s'exigeix a les entitats que comptin amb un nivell més alt de capital i de més qualitat, incrementant-se les deduccions i revisant els requeriments de determinats actius. Els requeriments de capital s'incrementen amb l'establiment de coixins de capital *buffer*, l'aplicació dels quals segueix un calendari d'implantació gradual establert en la CRR, sent aplicables per primera vegada l'any 2016.

Requeriments de capital

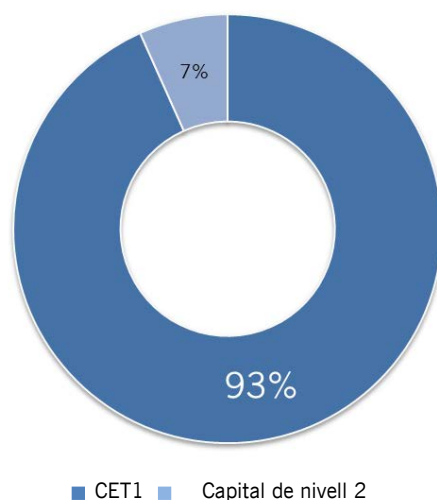

En percentatge	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Capital de nivell 1 ordinari (CET1)	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Coixí de conservació de capital	-	-	0,625	1,25	1,875	2,5
CET1 + Coixí de conservació de capital	4,5	4,5	5,125	5,75	6,375	7,0
Ràtio de capital + Coixí de conservació de capital	8,0	8,0	8,625	9,25	9,875	10,5

Recursos propis computables

Els fons propis del Grup Consolidable estan formats per més d'un 90% per capital de nivell 1 ordinari, el qual atorga més fortalesa a la solvència de Caixa d'Enginyers.

Distribució dels recursos propis computables

Resum de les principals característiques dels elements computables

El Grup Consolidable computa com a recursos propis computables els elements que es defineixen així en la normativa de Solvència i considera les seves deduccions corresponents.

Els recursos propis bàsics o capital de nivell 1 ordinari (CET1) es caracteritzen per ser components dels recursos propis que poden ser utilitzats immediatament i sense restricció per a la cobertura de riscos o de pèrdues quan se'n produeixin, estant registrada la seva quantia lliure de tot impost previsible en el moment en què es calcula. Aquests elements mostren una estabilitat i permanència en el temps, a priori, superior que la dels recursos propis de segona categoria, els quals s'expliquen en el següent paràgraf. Tal com es detalla en l'apartat 6.2 següent, els recursos propis bàsics del Grup Consolidable, en data 31 de desembre de 2016, estan formats per:

- Aportacions dels socis al capital.
- Reserves efectives i expresses: les generades amb càrrec a beneficis quan el seu saldo sigui creditor i aquells imports que, sense passar pel compte de resultats, s'hagin de comptabilitzar dins del compte de "Resta de reserves" d'acord amb allò que preveu la Circular 4/2004.
- Interessos minoritaris: participacions representatives dels interessos minoritaris que corresponguin a accions ordinàries de les societats del Grup Consolidable, en la part que es trobi efectivament desemborsada i amb els límits establerts per la CRR.
- Resultat net auditat de l'exercici, descomptat l'import previsible de la remuneració dels títols cooperatius.

Els recursos propis bàsics es troben corregits per les deduccions següents, ajustades al calendari d'adaptació gradual: actius intangibles, actius de fons de pensions de prestacions definides i instruments de capital de nivell 1 ordinari d'ens del sector financer (per l'import que supera el llindar d'exempció de la deducció, considerat en termes agregats, d'acord amb allò que disposen els articles 48 i 49 de la CRR).

Per la seva banda, es consideren recursos propis de segona categoria o capital de nivell 2 els definits en la part segona, capítol IV, secció I de la normativa de Solvència, amb els límits i deduccions establerts en la secció segona del mateix capítol. Aquests recursos propis, si bé s'ajusten a la definició de recursos propis establerta en la normativa vigent, es caracteritzen per tenir, a priori, més volatilitat i/o menys grau de permanència que els elements considerats com a recursos propis bàsics. Tal com es desglossa en l'apartat 6.2 següent, en data 31 de desembre de 2016, els recursos propis de segona categoria del Grup Consolidable estan formats per la cobertura genèrica sobre exposicions al risc d'insolvències determinada d'acord amb les modificacions de l'Annex IX de la Circular 4/2004, realitzades a través de la Circular 4/2016, i en la part que no excedeixi de l'1,25% pels riscos ponderats segons el mètode estàndard que hagin servit de base per al càlcul de la cobertura.

Cal afegir que el Grup Caixa d'Enginyers s'ha acollit a l'opció de no integrar cap import per les pèrdues i guanys no realitzats que procedeixin de valors representatius de deute emesos per l'Administració Central comptabilitzats pel seu valor raonable com a actius disponibles per a la venda, establerta en l'apartat 4 de la norma cinquena de la Circular 2/2014, de 31 de gener, del Banc d'Espanya, sobre l'exercici de diverses opcions reguladores contingudes en la CRR.

Import dels recursos propis

A continuació es presenta el detall, en data 31 de desembre de 2016, dels recursos propis comptables del Grup Consolidable, indicant cada un dels seus components i deduccions:

Concepte	Import
Capital (fons de dotació)	70.803
Reserves d'exercicis anteriors (inclou reserves de revaloració)	78.474
Menys: valors propis	-4.140
Resultat de l'exercici atribuït a l'Entitat Dominant	7.805
Ajustos per valoració comptables	5.088
Interessos minoritaris	561
Deduccions (<i>amb ajustos transitoris</i>)	-18.791
Actius intangibles	-8.231
Actius de fons de pensions de prestacions definides	-122
Instruments de capital de nivell 1 ordinari del sector financer	-10.438
Capital de nivell 1 ordinari (CET1)	139.800
Ajustos per risc de crèdit general pel mètode estàndard	9.978
Capital de nivell 2	9.978
Capital total	149.778

En milers d'euros

Conciliació del capital comptable i el capital regulador

A continuació, es presenta el detall, en data 31 de desembre de 2016, de la conciliació entre els elements del capital, a efectes de la normativa de Solvència, i els fons propis i elements del balanç dels estats financers auditats del Grup, a efectes de la normativa Comptable:

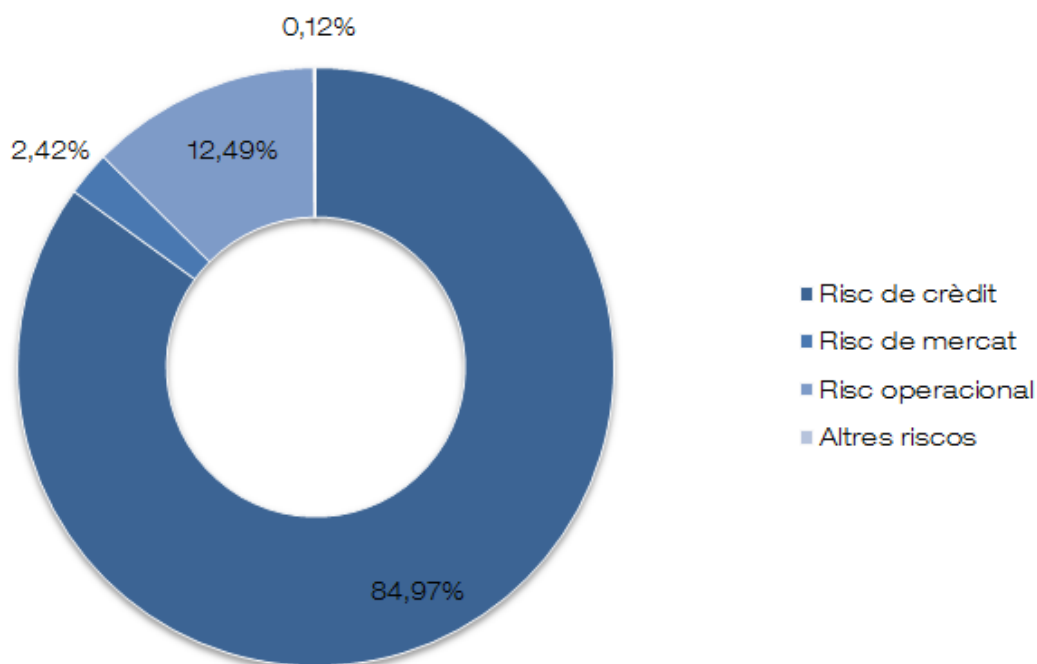
CONCILIACIÓ				
Concepte	Balanç comptable	Capital regulador	Diferència	Origen
Capital (fons de dotació)	70.803	70.803	0	
Reserves d'exercicis anteriors (inclou reserves de revaloració)	78.682	78.474	208	Ajustos i eliminacions per diferències en el mètode de consolidació i pèrdues i guanys actuàrials
Menys: valors propis	-4.256	-4.140	-116	Ajustos i eliminacions per diferències en el mètode de consolidació
Resultat de l'exercici atribuït a l'Entitat Dominant	12.026	7.805	4.221	Retribució del capital als socis
Total fons propis (EEFF)	157.255			
Ajustos per valoració	29.294	29.213	81	Pèrdues i guanys actuàrials
Interessos minoritaris	1.403	561	842	Ajustos transitoris (es computa el 40% en el capital regulador)
Total patrimoni net (EEFF)	187.952			
Dedució per actius intangibles		-8.231		
Actius intangibles	13.718	13.718		
Ajust transitori a la deducció		5.487		
Dedució per actius de fons de pensions de prestacions definides		-122		
Actius de fons de pensions de prestacions definides	204	204		
Ajust transitori a la deducció		82		
Dedució per instruments de capital de nivell 1 ordinari del sector financer		-10.438		
Instruments de capital de nivell 1 ordinari del sector financer	26.268	26.268		
Import no deduït (article 48 de la CRR)		15.830		
Total deduccions		-18.791		
Ajustos per guanys i pèrdues no realitzats (ajustos per valoració no computables com a recursos propis bàsics)		-24.125		
Capital de nivell 1 ordinari (CET1)		139.800		
Ajustos per risc de crèdit general pel mètode estàndard (cobertura genèrica)		9.978		
Capital de nivell 2		9.978		
Capital total		149.778		

En milers d'euros

Requeriments de recursos propis

A continuació, es mostra la distribució dels requeriments de recursos propis per tipus de risc el 31 de desembre de 2016.

Distribució dels requeriments de recursos propis

Com es pot apreciar, el risc del Grup que comporta més consum de capital continua sent el risc de crèdit, seguit pel risc operacional.

Cal destacar que en l'import total de requeriments per risc de crèdit s'inclouen les posicions en titulitzacions.

S'inclou el requeriment per risc d'ajust de valoració del crèdit (CVA, Credit Value Adjustment) en els derivats, tal com estableix l'article 382 de la CRR, que representa un pes del 0,12% sobre el total de requeriments de recursos propis mínims.

Requeriments de recursos propis per risc de crèdit i contrapart

A continuació, es presenta l'import dels requeriments de recursos propis mínims del Grup Consolidable per raó del risc de crèdit (incloses les posicions en titulitzacions), en data 31 de desembre de 2016, calculat, per a cada una de les categories d'exposició detallades a l'article 112 de la CRR a les quals s'ha aplicat el mètode estàndard, com un 8,625% de les exposicions ponderades per risc:

Categoria de risc	Requeriments de recursos propis
Administracions centrals i bancs centrals	316
Administracions regionals i autoritats locals	1
Entitats del sector públic i altres institucions públiques	632
Bancs multilaterals de desenvolupament	-
Organitzacions internacionals	-
Institucions financeres	3.091
Empreses	6.367
Minoristes	9.490
Exposicions garantides amb immobles	35.730
Exposicions en situació de mora	3.364
Exposicions de risc alt	-
Bons garantits	1.125
Exposicions en renda variable	235
Exposicions davant d'institucions d'inversió col·lectiva	1.039
Altres exposicions	8.820
Total requeriments per risc de crèdit calculats pel mètode estàndard	70.210

En milers d'euros

Així mateix, els requeriments corresponents al risc de contrapart es troben ja inclosos dins del desglossament anterior, L'import d'aquesta exposició és molt poc significatiu respecte a l'exposició total per risc de crèdit consolidable.

Cal esmentar la Llei 14/2013, de 27 de setembre, de suport a emprenedors i la seva internacionalització, a través de la qual s'assumeix plenament la definició de PIME establerta en la Recomanació 2003/361/CE, assemblant-se per tant la definició de PIME a la vigent en l'àmbit europeu, i s'aplica un factor corrector de 0,7619 dels requisits de recursos propis per risc de crèdit de petites i mitjanes empreses que compleixin allò que preveu l'article 501.2 de la CRR. Per al Grup Consolidable, l'aplicació d'aquest factor corrector ha representat, en data 31 de desembre de 2016, una correcció dels requeriments de recursos propis mínims del Grup Consolidable de 2.374 milers d'euros (inclosa en el quadre anterior).

Requeriments de recursos propis per risc de posició i liquidació de la cartera de negociació

Pel que fa al risc de liquidació de la cartera de negociació, atès que el 31 de desembre de 2016 no hi ha operacions que romanguin sense liquidar posteriorment a la data de liquidació acordada i atenent allò que disposa a l'article 378 de la CRR, els requeriments de recursos propis per aquest risc es consideren nuls.

Per la seva banda, l'import dels requeriments de recursos propis mínims del Grup Consolidable per risc de preu de la cartera de negociació, en data 31 de desembre de 2016, calculat aplicant una ràtio de capital total de 8,625%, és de 1.996 milers d'euros.

Cal indicar que, a efectes del càlcul dels requeriments de recursos propis associats a la cartera de negociació, el Grup Consolidable considera com a aquest tipus de requeriments aquelles posicions en instruments financers i matèries primeres que es mantenen amb la intenció de negociar o que serveixen de cobertura als elements de l'esmentada cartera, tal com s'indica en la CRR. Malgrat això, en data 31 de desembre de 2016, no existeixen diferències entre la cartera de negociació a efectes de recursos propis i la cartera de negociació a efectes comptables.

Finalment, cal afegir que, a efectes de gestió del risc, per a les posicions a la cartera de negociació es calcula a diari el Valor en Risc, el Tail VaR, el Component VaR i el Marginal VaR. També es realitzen anàlisis diàries d'escenaris basant-se en situacions històriques d'estrès i estrès específic de determinades fonts del risc. Així mateix, es calcula a diari el requeriment de capital pel mètode estàndard.

Requeriments de recursos propis per risc de tipus canvi i de posició en or

D'acord amb allò que estableix l'article 351 de la CRR, els requeriments de recursos propis per risc de tipus de canvi i or segons el mètode estàndard es calculen multiplicant per 8,625% la suma de les posicions globals netes en divises, or i divises instrumentals, sense tenir en compte el seu signe. En data 31 de desembre de 2016, la posició neta global en divises del Grup Consolidable i la seva posició en or no supera el 2% dels fons propis, amb la qual cosa els requeriments de recursos propis per aquest risc es consideren nuls.

Requeriments de recursos propis per risc operacional

En data 31 de desembre de 2016, els requeriments de recursos propis mínims per risc operacional del Grup Consolidable, calculat aplicant una ràtio de capital total de 8,625%, ascendeixen a 10.318 milers d'euros. El càlcul d'aquests requeriments s'ha fet seguint el mètode de l'indicador bàsic, segons es defineix a l'article 315 de la CRR. No es considera que existeixin aspectes rellevants que puguin comportar una assignació de capital addicional.

Requeriments de recursos propis per risc d'ajust de valoració del crèdit

S'entén el Credit Valuation Adjustment (CVA) com l'ajust addicional, afegit al preu lliure de risc dels derivats d'actiu, que reflecteix el risc de crèdit amb la contrapartida.

En data 31 de desembre de 2016, els requeriments de recursos propis mínims per risc d'ajust de valoració del crèdit ascendeixen a 99 milers d'euros. El càlcul d'aquests requeriments s'ha fet segons allò que estableix l'article 384 de la CRR, multiplicant per 8,625% la suma d'exposició actual més l'exposició potencial futura.

Procediments aplicats per a l'avaluació de la suficiència del capital intern

En compliment del Pilar II de Basilea, el Grup Consolidable, seguint les directrius marcades pel Banc d'Espanya en la Guia del Procés d'Autoavaluació del Capital de les Entitats de Crèdit de 25 de juny de 2008³ (d'ara endavant, Guia PAC), aplica una sèrie de procediments d'identificació, mesurament i agregació de riscos, que li permeten definir i mantenir un nivell de recursos propis (l'objectiu de recursos propis) d'acord amb els riscos inherents a la seva activitat, amb l'entorn econòmic en el qual opera, amb la gestió i control que fa d'aquests riscos, amb els sistemes de govern que té, amb el seu pla estratègic de negoci i amb les seves possibilitats reals d'obtenció de recursos propis addicionals; és a dir, fa una avaluació del capital intern, tant en el moment actual com en el futur, projectat en funció de la seva planificació.

En l'avaluació del seu capital intern en el moment actual, el Grup Consolidable aplica els procediments següents relacionats amb cada un dels seus riscos:

- Avaluació de les necessitats de capital per risc de crèdit: per avaluar les necessitats de capital per risc de crèdit s'ha aplicat el mètode estàndard establert en la normativa de Solvència. Els requeriments de recursos propis mínims associats a aquest risc ascendeixen, en data 31 de desembre de 2016, a 70.210 milers d'euros (vegeu el detall corresponent a l'apartat 7.1 anterior).
- Avaluació de les necessitats de capital per risc de concentració de crèdit: per avaluar les necessitats de capital per risc de concentració de crèdit s'ha aplicat l'opció simplificada, calculant per a això els índexs de concentració sectorial i individual segons allò que estableix la Guia PAC. En data 31 de desembre de 2016, els requeriments de recursos propis mínims per risc de concentració de crèdit del Grup Consolidable són nuls.

³ Segons redacció donada per acords de la Comissió Executiva del Banc d'Espanya de 18.03.09, 26.01.11, 26.10.12 i 20.02.14.

- Avaluació de les necessitats de capital per risc de mercat: per avaluar les necessitats de capital per risc de mercat s'ha utilitzat el mètode estàndard establert en la normativa de Solvència. En data 31 de desembre de 2016, els requeriments de recursos propis mínims per risc de mercat ascendeixen a 1.996 milers d'euros, tal com s'indica en els apartats 7.2 i 7.3 anteriors.
- Avaluació de les necessitats de capital per risc operacional: per avaluar les necessitats de capital derivades d'aquest risc s'ha aplicat el mètode de l'indicador bàsic establert en la normativa de Solvència. En data 31 de desembre de 2016, els requeriments de recursos propis mínims per risc operacional del Grup Consolidable són de 10.318 milers d'euros, tal com s'indica en l'apartat 7.4 anterior.
- Avaluació de les necessitats de capital per risc de tipus d'interès estructural de balanç: per avaluar les necessitats de capital associades a aquest risc s'ha aplicat l'opció simplificada, segons es defineix a la Guia PAC. D'acord amb el càlcul esmentat, en data 31 de desembre de 2016, no procedeix realitzar cap assignació addicional de capital per a aquest risc.
- Avaluació de les necessitats de capital per risc de liquiditat: un cop analitzats la política de liquiditat, el *funding plan*, l'estrès de la liquiditat, els sistemes de control de la liquiditat i els plans de contingència, que posen de manifest que el Grup Consolidable manté una liquiditat adequada i que monitoritza la seva posició de liquiditat i les seves estratègies de finançament de forma continuada, no s'estimen, en data 31 de desembre de 2016, necessitats de capital addicionals per cobrir aquest risc.
- Avaluació de les necessitats de capital per altres riscos: les necessitats de capital associades a altres riscos diferents dels anteriors s'han estimat seguint l'opció simplificada que, tal com es descriu a la Guia PAC, consisteix en l'assignació d'un 5% dels requeriments de recursos propis totals del Grup Consolidable estimats en funció d'allò que disposa la normativa de Solvència i exposats en els apartats 7.1 a 7.4 anteriors. En data 31 de desembre de 2016, les necessitats de capital per altres riscos ascendeixen a 4.131 milers d'euros.

El capital total necessari del Grup Consolidable s'ha estimat mitjançant l'agregació de les necessitats de capital associades a cada un dels riscos indicats.

Per dur a terme una planificació adequada de les necessitats de capital futures del Grup Consolidable, s'han realitzat les projeccions corresponents de beneficis i de la seva assignació a reserves i al Fons d'Educació i Promoció, així com de consums de capital derivats dels creixements de l'activitat estimats.

A més, per completar la planificació de solvència introduïda en el paràgraf anterior, el Grup Consolidable realitza projeccions tant de recursos propis com de necessitats de capital en diversos escenaris adversos, que s'han definit atenent les exigències de tensió establertes en la Guia PAC. Els resultats dels exercicis d'estrès realitzats posen de manifest la solidesa del Grup Consolidable en situacions de tensió, mantenint, a cada moment, unes ràtios de capital que compleixen amb els requisits de Basilea III.

Principals riscos

Risc de crèdit

1.1.9. Definició

El **risc de crèdit** correspon a les pèrdues que sofriria el Grup en el cas que el deutor no complís amb les seves obligacions contractuals, ja sigui un soci o altres contraparts. És a dir, és el risc corresponent a l'incompliment de pagament per part del client de les seves operacions de crèdit, préstec o aval, pel que fa als productes financers tradicionals, o bé per part de la contrapart o l'emissor d'altres actius financers com els corresponents a la cartera de renda fixa. És un risc inherent a l'exercici de l'activitat creditícia.

1.1.10. Política creditícia

Caixa d'Enginyers té polítiques, mètodes i procediments establerts per aplicar en la concessió, estudi i documentació de les operacions de risc i el càlcul dels imports necessaris per a la cobertura del risc de crèdit.

Els socis a qui potencialment se'ls pugui concedir crèdit són persones físiques o jurídiques que reuneixen les característiques de solvència econòmica establertes per Caixa d'Enginyers.

En la concessió i seguiment de les operacions, es prenen en especial consideració els aspectes fonamentals de risc següents:

- La decisió de risc s'ha de basar en la capacitat de devolució.
- La presa de la decisió de risc s'ha de realitzar de forma conjunta, i això s'instrumenta a través de les facultats de concessió.
- L'anàlisi de la sol·licitud ha de ser capaç de desestimar amb promptitud les operacions poc viables i adquirir un profund coneixement de les operacions a plantejar, orientant correctament aquelles que puguin ser viables.
- La finalitat de les garanties és cobrir les contingències imprevistes. No s'han de prendre decisions de risc simplement en funció de les garanties.
- Les inversions han de comptar amb una aportació de recursos propis del sol·licitant. S'evitarà finançar el sòl.

- La informació facilitada pel soci ha de passar per un procés de comprovació i verificació.
- El tipus d'operació sol·licitada ha de ser coherent amb la finalitat (terminis, naturalesa, etc.), i la finalitat ha de ser coherent amb la marxa real del negoci i la pràctica del sector.
- El seguiment de riscos s'ha d'orientar cap a l'anàlisi del soci, desenvolupant els processos i eines que permetin tenir una visió completa i realitzar el seguiment global de l'acreditat.
- La remuneració obtinguda amb l'operació o el seu marge ha de ser adequat al risc assumit, desenvolupant els processos i eines que permetin avaluar-ho.
- Les operacions han d'evitar l'excés de concentració individual, col·lectiva i sectorial, establint mecanismes o sistemes de límits que preservin la diversificació de la cartera.

1.1.11. Estructura de límits

L'Entitat considera l'establiment d'una estructura de límits com un element essencial en el control de riscos. L'establiment de límits agilita l'activitat creditícia i redueix el risc potencial. L'estructura de límits aplicada en l'activitat creditícia és d'acord amb el marc d'apetència i tolerància pel risc aprovat pel Consell Rector.

Pel que fa als límits per acreditat, l'Entitat estableix límits en la concessió de préstecs, crèdits i avals, a partir d'estimacions de la severitat esperada en cas d'incompliment, ja que en cas d'incompliment la pèrdua no serà necessàriament el total de l'exposició.

Així mateix, l'estructura de límits incorpora:

- Límit màxim de concentració per soci o grup empresarial.
- Límits a l'exposició agregada en grans operacions.
- Límits a la concentració sectorial.
- Límits per pèrdua esperada.

L'anàlisi de la solvència dels socis i totes les operacions de crèdit dels productes financers tradicionals és duta a terme i autoritzada pel Comitè de Crèdits de Caixa d'Enginyers, llevat d'aquelles operacions que, com que superen uns límits sobre facultats, requereixin l'autorització específica de la Comissió Executiva de Caixa d'Enginyers. Al seu torn, la Comissió Executiva de Caixa d'Enginyers eleva al Consell Rector, a nivell informatiu, tota l'activitat creditícia aprovada per Caixa d'Enginyers.

1.1.12.Mitigació del risc

En funció de la tipologia de l'operació gestionada i les seves característiques, així com de l'anàlisi de la solvència del titular, se sol·licita l'aportació de garanties per assegurar la recuperació del deute, les quals podran ser:

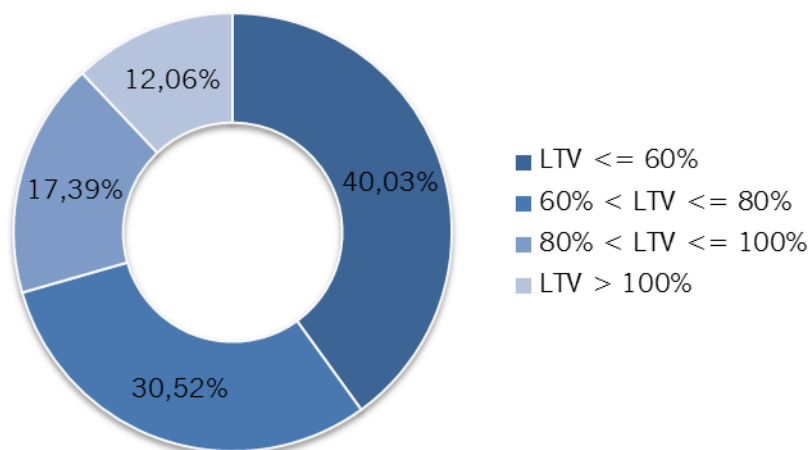
- Garanties personals basades en la solvència del sol·licitant i la seva capacitat de generació d'ingressos econòmics en relació amb el calendari d'amortització de l'operació sol·licitada.
- Avals facilitats per terceres persones relacionades amb el sol·licitant, la solvència econòmica de les quals pugui ser utilitzada per reforçar la garantia personal del sol·licitant.
- Garanties reals sobre béns de qualsevol tipus de propietat del sol·licitant. Per concedir operacions amb aquestes garanties, prèviament serà requisit imprescindible la realització de verificacions sobre la titularitat real i el valor econòmic dels béns aportats com a garantia. S'aplica un adequat i independent procés de valoració de les garanties immobiliàries, amb l'objectiu de verificar que no hi hagi defectes, limitacions de domini o qualsevol eventualitat que pogués perjudicar, posteriorment, el desenvolupament de l'operació creditícia.

Així mateix, es poden usar garanties aportades per organismes públics (per exemple, fons estructurals europeus) per al finançament empresarial.

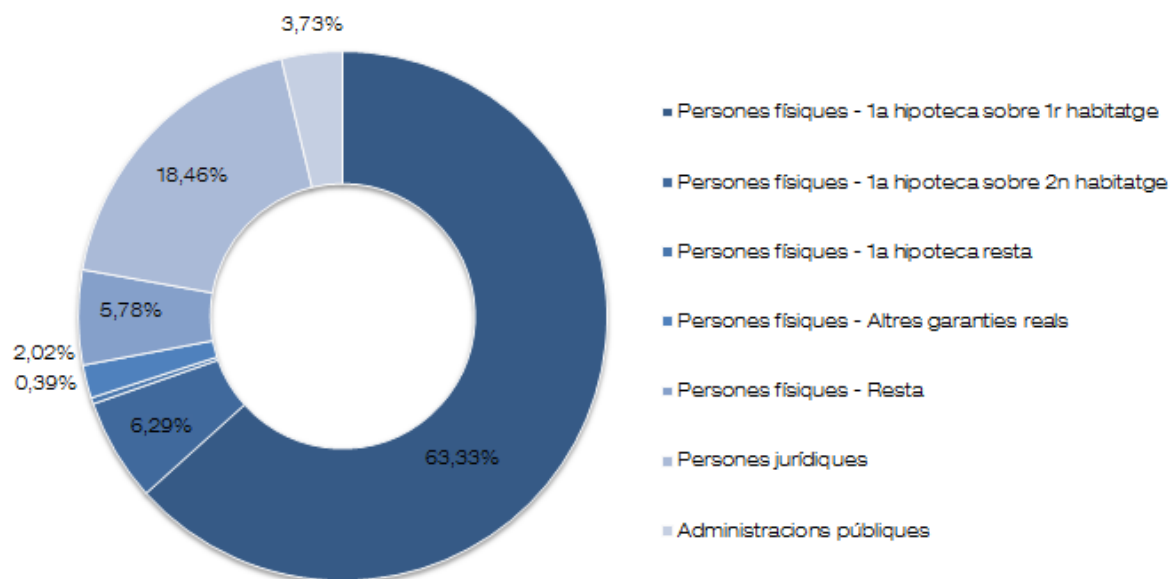
Cal assenyalar la col·lateralització elevada de tota la cartera creditícia del Grup, la qual cosa contribueix a millorar les seves ràtios de gestió. El percentatge d'operacions amb garantia real representa un 83,45% del crèdit a la clientela total al tancament de l'exercici 2016, amb la qual cosa es mantenen els nivells històrics elevats de garanties reals.

Seguint la línia de diversificació i col·lateralització en la concessió de préstecs amb garantia hipotecària característica de l'Entitat, cal destacar que, durant l'exercici 2016, s'han concedit 682 operacions (560 durant l'exercici 2015) per un import mitjà de 174 milers d'euros (159 milers d'euros el 2015) i amb un *Loan to Value* mitjà del 62,34% (59,41% el 2015).

Distribució del *Loan to Value* (LTV)

Distribució del crèdit a la clientela per tipus de garantia i prestatari

Evolució de la morositat

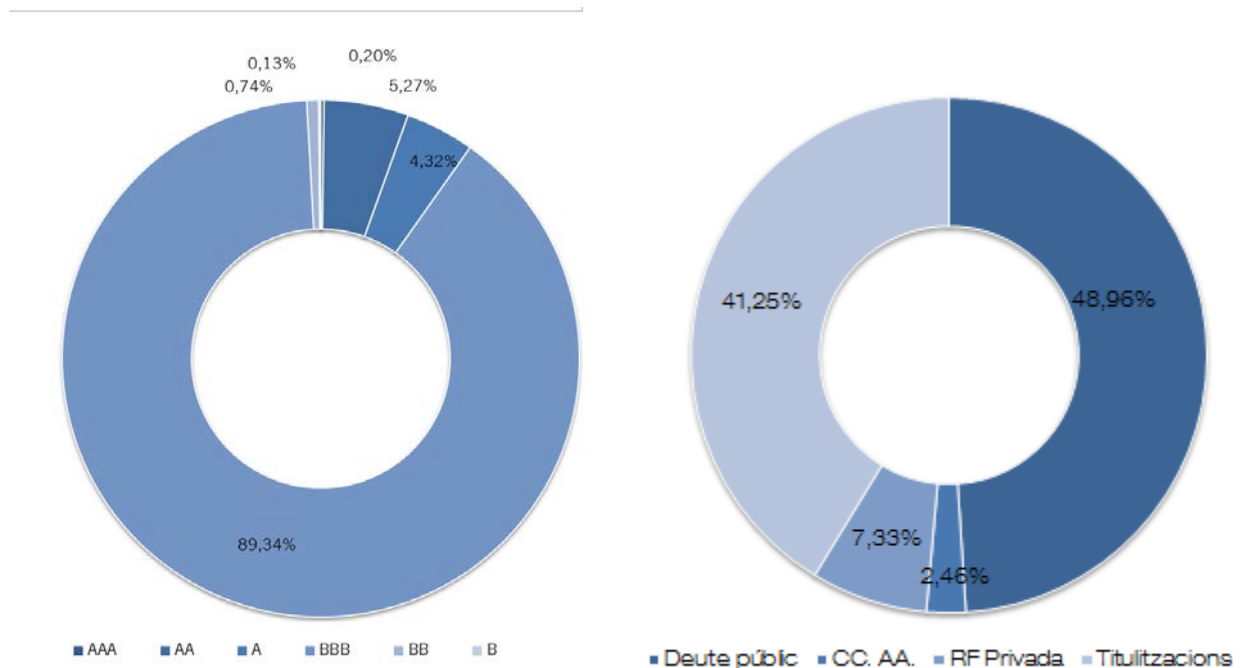
En data 31 de desembre de 2016, la taxa de morositat de Caixa d'Enginyers se situa en el 3,60%, substancialment per sota del nivell de morositat mantingut pel sector, situat en el 9,18% al tancament de l'exercici.

1.1.13. Risc de crèdit i contrapart en les inversions financeres

El Grup té una Política d'Inversions Financeres en la qual s'estableix un sistema de límits, d'acord amb el seu perfil de riscos, el compliment del qual, revisat permanentment, permet evitar concentracions de risc de crèdit. La majoria de les inversions en cartera es troba en actius amb bona qualificació creditícia i, sobretot, prop de la meitat de les inversions són en deute públic espanyol, mentre que les titulitzacions hipotecàries originades per Caixa d'Enginyers representen el 38,68% de la cartera.

A continuació, es presenta la distribució de la cartera d'inversions financeres, en data 31 de desembre de 2016, en funció dels diferents nivells de ràting i de la tipologia de deute:

Distribució de la cartera d'inversions

El risc de crèdit inclou el **risc de contrapart**, que és el risc que les contrapartides incorrin en incompliments amb el Grup abans de la liquidació definitiva de les operacions amb instruments derivats, de les operacions amb compromís de recompra, de les operacions de préstec de valors, de les operacions amb liquidació diferida i de les operacions de finançament de les garanties.

Caixa d'Enginyers revisa el compliment dels límits de contrapart en el Mercat Interbancari, les operacions simultànies i les operacions amb derivats. El seguiment i el compliment de l'estructura de límits permeten evitar concentracions de risc que puguin afectar els recursos propis del Grup.

Cal destacar que el risc de contrapart assumit pel Grup és molt poc significatiu en relació amb el risc de crèdit total.

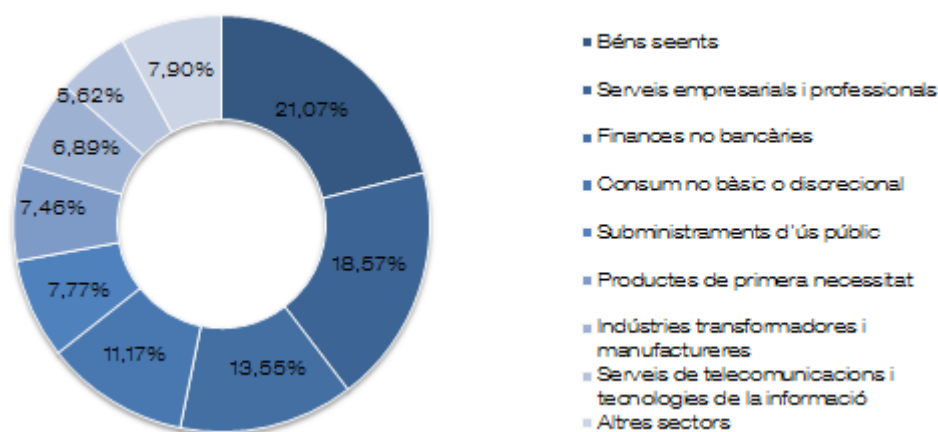
1.1.14. Risc de concentració de crèdit

El risc de concentració de crèdit està associat a la possibilitat que es produeixin pèrdues significatives com a conseqüència de la concentració de risc en un grup reduït d'acreditats, en un conjunt d'acreditats de comportament similar o en actius financers especialment correlacionats.

Amb l'objectiu de limitar la concentració sectorial, Caixa d'Enginyers ha adoptat, d'una banda, una política de concessió de crèdit prudent, la qual cosa dona com a resultat una cartera d'inversió creditícia ben diversificada, i, d'altra banda, una política d'inversions financeres a nivell de Grup, en la qual s'estableixen límits prudents al conjunt de les inversions en cada sector econòmic.

La distribució de l'exposició al risc de crèdit presenta un nivell adequat de diversificació sectorial.

Concentració sectorial

Els altres sectors, de manera individual, no arriben al 5% de l'exposició total.

A més, les polítiques esmentades de concessió de crèdit i d'inversions financeres estableixen uns límits d'import i de jerarquia en la presa de decisions de concessió que permeten controlar la concentració individual o de grup empresarial.

D'acord amb el Reglament UE 575/2013, tots els riscos que una entitat adquireixi amb una mateixa contrapart, física, jurídica o grup econòmic, es consideraran grans riscos quan el seu valor agregat superi el 10% dels recursos propis del Grup, llevat de les exposicions amb governs i bancs centrals pertanyents a l'OCDE. En data 31 de desembre de 2016, no hi ha exposicions agregades que superin el 10% dels recursos propis del Grup.

Pel que fa a les carteres de renda fixa corporativa del Grup, aquestes es troben ben diversificades, ja que estan distribuïdes en 67 grups emissors qualificats, pràcticament en la seva totalitat, amb ràting igual o superior al grau d'inversió.

1.1.15. Definicions comptables i descripció dels mètodes utilitzats per determinar les correccions per deteriorament

Un actiu financer es considera deteriorat i, per tant, se'n corregeix el valor comptable per reflectir l'efecte del deteriorament, quan hi ha una evidència objectiva que s'han produït esdeveniments que donen lloc a:

- En el cas d'instruments de deute, entesos com els crèdits i els valors representatius de deute, quan després del seu reconeixement inicial es produeixi un esdeveniment o es produeixi un efecte combinat de diversos esdeveniments que suposi un impacte negatiu en els fluxos d'efectiu futurs.
- En el cas d'instruments de capital, quan després del seu reconeixement inicial es produeixi un esdeveniment o es produeixi un efecte combinat de diversos esdeveniments que suposi que no es pot recuperar el seu valor comptable.

Com a criteri general, la correcció del valor comptable dels instruments financers a causa del seu deteriorament s'efectua amb càrrec al compte de pèrdues i guanys consolidat del període en què aquest deteriorament es manifesta i les recuperacions de les pèrdues per deteriorament prèviament registrades, si es produeixen, es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat del període en què el deteriorament s'elimina o es redueix.

Si es considera que la recuperació de qualsevol import registrat és remota, aquest import s'elimina del balanç de situació consolidat, sense perjudici de les actuacions que puguin dur a terme les entitats consolidades per intentar aconseguir-ne el cobrament fins que no s'hagin extingit definitivament els seus drets, sigui per prescripció, condonació o altres causes.

A continuació, es descriuen els mètodes utilitzats pel Grup Caixa d'Enginyers en la determinació de les provisions per deteriorament per raó de risc de crèdit en cada una de les diferents categories d'instruments financers i els mètodes utilitzats en el càlcul de les provisions constituïdes sobre riscos i compromisos contingents associades a aquests riscos.

- **Instruments de deute valorats al seu cost amortitzat:** l'import de les pèrdues per deteriorament experimentades per aquests instruments coincideix amb la diferència positiva entre els seus respectius valors comptables i els valors actuals dels seus fluxos d'efectiu futurs previstos.

En el cas d'instruments de deute cotitzats es pot utilitzar, com a substitut del valor actual dels fluxos d'efectiu futurs, el seu valor de mercat, sempre que aquest sigui prou fiable com per considerar-lo representatiu del valor que pogué recuperar el Grup.

Pel que fa específicament a les pèrdues per deteriorament que tenen la seva causa en la materialització del risc d'insolvència de qui està obligat al pagament (risc de crèdit), un instrument de deute sofreix deteriorament per insolvència:

- o Quan s'evidencia un enviliment en la capacitat de pagament de qui està obligat a fer-ho, tant si ho fa palès la seva morositat o per altres raons diferents.
- o Per materialització del risc-país, que és el risc que es presenta en els deutors residents en un país per circumstàncies diferents del risc comercial habitual.

En funció del risc d'insolvència imputable al client o a l'operació, els instruments es classifiquen en alguna de les categories següents:

- o Risc normal: comprèn els instruments que no compleixen els requisits per classificar-los en alguna de les tres categories que es descriuen a continuació.
- o Risc normal en vigilància especial: comprèn totes les operacions que, sense complir els criteris per classificar-les individualment com a risc dubtós o fallit, presenten debilitats que poden suposar assumir pèrdues superiors a les d'altres operacions similars classificades com a risc normal. Inclou, entre d'altres, les operacions amb imports vençuts amb més de 30 dies d'antiguitat i les operacions de refinançament, refinançades o reestructurades considerades no dubtoses; les operacions de titulars que presenten nivells elevats d'endeutament, caigudes en la xifra de negocis o, en general, dels fluxos d'efectiu recurrents, o estrenyiment dels marges d'explotació o de la renda recurrent disponible; així com les operacions incloses en un acord especial de sostenibilitat del deute.
- o Risc dubtós:
 - Per raó de la morositat del client: comprèn l'import total dels instruments de deute, independentment del seu titular i garantia, que tinguin algun import vençut per principal, interessos o despeses pactades contractualment, amb més de 90 dies d'antiguitat, llevat que sigui procedent classificar-los com a fallits. També s'inclouran a aquesta categoria les garanties concedides quan l'avalat hagi incorregut en morositat en l'operació avalada. Així mateix, s'inclouran a aquesta categoria els imports de totes les operacions d'un titular quan les operacions amb imports vençuts amb més de 90 dies d'antiguitat siguin superiors al 20% dels imports pendents de cobrament.

- Per raons diferents de la morositat del client: comprèn els instruments de deute, vençuts o no, en els quals, sense presentar-se les circumstàncies per classificar-los en les categories de fallits o dubtosos per raó de la morositat del titular, es presenten dubtes raonables sobre el seu reemborsament total (principal i interessos) en els termes pactats contractualment; així com les exposicions fora de balanç no qualificades com a dubtoses per raó de la morositat del titular el pagament de les quals per l'entitat sigui probable i la seva recuperació dubtosa. En aquesta categoria s'inclourien, entre d'altres, les operacions els titulars de les quals es trobin en situacions que suposin un deteriorament de la seva solvència. Es consideraran indicis d'aquest deteriorament les circumstàncies següents: patrimoni negatiu o disminució com a conseqüència de pèrdues del patrimoni net del titular en, almenys, un 50% durant l'últim exercici; pèrdues continuades o descens significatiu de la xifra de negocis o, en general, dels fluxos d'efectiu recurrents del titular; estructura econòmica o financera significativament inadequada, o impossibilitat d'obtenir finançaments addicionals del titular; existència de qualificació creditícia, interna o externa, que posi de manifest que el titular es troba en situació d'impagament; etc.
- o Risc fallit: en aquesta categoria es classifiquen els instruments de deute, vençuts o no, per als quals després d'una anàlisi individualitzada es considera remota la seva recuperació a causa d'un deteriorament notori o irrecuperable de la solvència de l'operació o del titular. La classificació en aquesta categoria portarà aparellada el sanejament íntegre de l'import comptable brut de l'operació i la seva baixa total de l'actiu.

El procés d'avaluació de les possibles pèrdues per deteriorament d'aquests actius es du a terme:

- o Cobertura genèrica per a risc normal

En l'estimació de les cobertures genèriques dels instruments de deute i riscos contingents classificats com a risc normal, es té en compte l'import a recuperar de les garanties reals i personals eficaces, una vegada aplicats els descomptes corresponents que estableix el Banc d'Espanya, a l'Annex IX de la Circular 4/2004.

L'Entitat utilitza les solucions alternatives per a l'estimació de les cobertures genèriques dels riscos normals, aplicant les ponderacions de cobertura establertes pel Banc d'Espanya, a l'Annex IX de la Circular 4/2004, en funció del segment de risc de crèdit i de les garanties reals i personals eficaces rebudes. Es calcula de forma separada la cobertura col·lectiva per als riscos normals en vigilància especial, als quals correspon una cobertura superior com a conseqüència del seu risc més alt.

o Cobertura específica per a risc dubtós

- Estimacions individualitzades de les cobertures: es fan en aquelles exposicions dubtoses per raó diferent de la morositat que siguin objecte de seguiment individual. També s'analitzen i s'estimen de forma individual les pèrdues per deteriorament de les operacions de quantia significativa qualificades com a dubtoses per raons de la morositat del client.
S'estimen les cobertures tenint en compte l'antiguitat dels imports vençuts, les garanties reals i personals eficaces rebudes i la situació econòmica del titular i garant.
- Estimacions col·lectives: les estimacions col·lectives es fan en les exposicions moroses i en aquelles exposicions dubtoses per raó diferent de la morositat que siguin objecte de seguiment massiu.
Si bé es poden desenvolupar models interns per fer les estimacions col·lectives, en aplicació del principi de proporcionalitat, l'Entitat Dominant utilitza les solucions alternatives per a l'estimació de les cobertures específiques dels riscos dubtosos, aplicant les ponderacions de cobertura establertes pel Banc d'Espanya, a l'Annex IX de la Circular 4/2004, en funció de l'antiguitat dels imports vençuts, del segment de risc de crèdit i de les garanties reals i personals eficaces rebudes, un cop aplicats els descomptes corresponents establerts a l'Annex esmentat.

Les cobertures individualitzades o col·lectives de les operacions dubtoses per raó de la morositat no haurien de ser inferiors a la cobertura genèrica que els correspondria si estiguessin classificades com a risc normal en vigilància especial.

- **Instruments de deute classificats com a disponibles per a la venda:** la pèrdua per deteriorament dels valors representatius de deute inclosos a la cartera d'Actius financers disponibles per a la venda' equival, si s'escau, a la diferència positiva entre el seu cost mitjà d'adquisició (net de qualsevol amortització de principal) i el seu valor de recuperació, una vegada deduïda qualsevol pèrdua per deteriorament reconeguda prèviament en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

El valor de mercat dels instruments de deute cotitzats es considera una estimació raonable del valor actual dels seus fluxos d'efectiu futurs, i la disminució del valor raonable per sota del cost d'adquisició no constitueix en si mateixa una evidència de deteriorament.

En el cas de pèrdues per deteriorament sorgides per raó d'insolvència de l'emissor dels títols de deute classificats com a disponibles per a la venda, el procediment que segueix el Grup per calcular aquestes pèrdues coincideix amb el criteri explicat anteriorment per als instruments de deute valorats al seu cost amortitzat.

Concretament, entre els esdeveniments principals que poden constituir una evidència de deteriorament hi ha els següents:

- o Que l'emissor presenti dificultats financeres significatives o estigui declarat (o sigui probable que sigui declarat) en concurs.
- o Que s'hagin produït incompliments contractuals, com ara l'impagament de principal o interessos.
- o Que s'hagin atorgat finançaments o reestructuracions a l'emissor perquè té dificultats financeres, llevat que hi hagi una certesa raonable que el client pot fer front al seu pagament en el calendari previst o que s'aportin garanties addicionals a les existents inicialment.

Instruments de capital classificats com a disponibles per a la venda: la pèrdua per deteriorament dels instruments de capital inclosos a la cartera d'Actius financers disponibles per a la venda equival, si s'escau, a la diferència positiva entre el seu cost mitjà d'adquisició (net de qualsevol amortització de principal) i el seu valor raonable, una vegada deduïda qualsevol pèrdua per deteriorament reconeguda en exercicis anteriors en el compte de pèrdues i guanys consolidada, i la disminució del valor raonable per sota del cost d'adquisició no constitueix en si mateixa una evidència de deteriorament

El Grup considera que existeixen indicis de deteriorament de valor dels instruments de patrimoni no cotitzats classificats com a actius financers disponibles per a la venda segons la comparació del cost mitjà d'adquisició de l'instrument amb el valor raonable determinat d'acord amb les millors estimacions en funció de la informació disponible.

Així mateix, entre els principals esdeveniments que poden constituir evidència de deteriorament per als instruments de capital es troben els següents:

- o Que l'emissor presenti dificultats financeres significatives o estigui declarat (o sigui probable que sigui declarat) en concurs.
- o Que s'hagin produït canvis significatius en l'entorn tecnològic, de mercat, econòmic o legal de l'emissor, que puguin afectar de manera adversa la recuperació de la inversió.
- o Que el valor raonable de l'actiu experimenti un descens significatiu i prolongat per sota del seu valor comptable. En aquest sentit, en instruments que cotitzin en mercats actius, l'evidència objectiva es fonamenta davant d'una caiguda d'un quaranta per cent de la cotització respecte al seu cost mitjà d'adquisició i durant un període continuat d'un any i mig.

- **Instruments de capital valorats a cost:** les pèrdues per deteriorament dels instruments de capital valorats al seu cost d'adquisició equivalen a la diferència entre el seu valor comptable i el valor actual dels fluxos de caixa futurs esperats, actualitzats al tipus de rendibilitat de mercat per a altres valors similars.
- **Garanties financeres:** el risc de crèdit al qual estan exposades les garanties financeres es registra en el capítol 'Riscos contingents' dels comptes d'ordre consolidats. Les garanties financeres s'analitzen periòdicament per tal de determinar el risc de crèdit al qual estan exposades i, si s'escau, estimar les necessitats de constituir-ne provisió, que es determina mitjançant l'aplicació de criteris similars als establerts per quantificar les pèrdues per deteriorament experimentades pels instruments de deute valorats al seu cost amortitzat que s'han explicat anteriorment.

1.1.16.Exposició al risc de crèdit

D'acord amb la CRR, en relació amb els requeriments de recursos propis per risc de crèdit, s'entén per exposició tota partida d'actiu i tota partida inclosa en els comptes d'ordre del Grup que incorpori risc de crèdit i que no hagi estat deduïda de recursos propis. S'hi inclouen, principalment, partides de crèdit a la clientela amb els seus saldos corresponents disponibles, avals i garanties, valors representatius de deute i instruments de capital, caixa i dipòsits en bancs centrals i entitats de crèdit, cessió i adquisició temporal d'actius, derivats financers i l'immobilitzat material.

A continuació, es presenta el saldo d'exposició original i provisions específiques per a risc dubtós, en data 31 de desembre de 2016, determinades d'acord amb el mètode estàndard establert en la CRR.

Categoria d'exposició	Exposició original*	Provisions**	Exposició neta
Administracions centrals i bancs centrals	678.273	-	678.273
Administracions regionals i autoritats locals	43.542	-	43.542
Entitats del sector públic i altres institucions públiques	82.820	-	82.820
Bancs multilaterals de desenvolupament	-	-	-
Organitzacions internacionals	-	-	-
Institucions financeres	73.669	-	73.669
Empreses	82.472	-	82.472
Minoristes	273.813	-	273.813
Exposicions garantides amb immobles	1.261.806	-	1.261.806
Exposicions en situació de mora	59.602	-25.812	33.790
Exposicions de risc alt	-	-	-
Bons garantits	13.088	-	13.088
Exposicions en renda variable	2.726	-	2.726
Exposicions davant d'institucions d'inversió col·lectiva	12.046	-	12.046
Altres exposicions	79.636	-	79.636
Total risc de crèdit	2.663.493	-25.812	2.637.681

En milers d'euros

* Exposició bruta d'ajustos de valor ** Provisions específiques per a risc dubtós

En el següent quadre, es detalla el valor mitjà de l'exposició per risc de crèdit durant l'exercici 2016:

Categoria d'exposició	Mitjana de l'exposició original* del període
Administracions centrals i bancs centrals	627.270
Administracions regionals i autoritats locals	42.000
Entitats del sector públic i altres institucions públiques	86.629
Bancs multilaterals de desenvolupament	-
Organitzacions internacionals	-
Institucions financeres	71.155
Empreses	74.466
Minoristes	261.965
Exposicions garantides amb immobles	1.243.530
Exposicions en situació de mora	58.571
Exposicions de risc alt	-
Bons garantits	13.089
Exposicions en renda variable	2.496
Exposicions davant d'institucions d'inversió col·lectiva	11.756
Altres exposicions	79.200
Total risc de crèdit	2.572.127

En milers d'euros

* Mitjana de l'exposició bruta d'ajustos de valor

1.1.17. Distribució geogràfica i per contrapart de les exposicions

A continuació, es presenta el detall, en data 31 de desembre de 2016, de les exposicions al risc de crèdit del Grup Consolidable, a les quals s'ha aplicat el mètode estàndard establert en la CRR per estimar els requeriments de recursos propis per risc de crèdit i dilució, desglossades per àrees geogràfiques:

Àrea geogràfica	Exposició original*
Espanya	2.579.249
Resta de països de la Unió Europea	54.865
Resta d'Europa	794
Estats Units	20.748
Resta d'Amèrica	5.486
Resta del món	2.351
Total risc de crèdit	2.663.493

En milers d'euros

* Exposició bruta d'ajustos de valor

Per la seva banda, a continuació es presenta la distribució per tipus de contrapart, en data 31 de desembre de 2016:

Categoria d'exposició	Exposició original*
Administracions centrals i bancs centrals	678.273
Administracions regionals i autoritats locals	43.542
Entitats del sector públic i altres institucions públiques	82.820
Bancs multilaterals de desenvolupament	-
Organitzacions internacionals	-
Institucions financeres	73.669
Empreses	82.472
Minoristes. Dels quals:	
- Persones físiques	110.149
- Petites i mitjanes empreses	163.664
Exposicions garantides per béns immobles. De les quals:	
- Persones físiques	1.164.666
- Petites i mitjanes empreses	97.140
Exposicions en situació de mora	59.602
Exposicions de risc alt	-
Bons garantits	13.088

Categoria d'exposició	Exposició original*
Exposicions en renda variable	2.726
Exposicions davant d'institucions d'inversió col·lectiva	12.046
Altres exposicions	79.636
Total risc de crèdit	2.663.493

En milers d'euros

* Exposició bruta d'ajustos de valor

1.1.18. Venciment residual de les exposicions

A continuació, es presenta la distribució per termini de venciment residual, en data 31 de desembre de 2016, de les exposicions al risc de crèdit del Grup Consolidable, determinats d'acord amb el mètode estàndard establert en la CRR:

Categoria d'exposició	Termini de venciment residual en data 31 de desembre de 2016						
	A la vista	Fins a 3 mesos	Entre 3 mesos i 1 any	Entre 1 i 5 anys	Més de 5 anys	Sense venciment	Total
Administracions centrals i bancs centrals	31.764	4.772	492	534.410	104.442	2.392	678.273
Administracions regionals i autoritats locals	-	7.151	8.985	21.694	5.688	24	43.542
Entitats del sector públic i altres institucions públiques	-	6.006	12.898	56.551	7.365	-	82.820
Bancs multilaterals de desenvolupament	-	-	-	-	-	-	-
Organitzacions internacionals	-	-	-	-	-	-	-
Institucions financeres	847	8.216	2.067	39.659	1.064	21.816	73.669
Empreses	5.044	1.946	14.609	35.266	10.449	-	82.472
Minoristes	7.635	28.042	26.523	64.264	63.303	84.046	273.813
Exposicions garantides amb immobles	2	324	3.693	28.053	1.229.734	-	1.261.806
Exposicions en situació de mora	-	-	-	-	-	59.602	59.602
Exposicions de risc alt	-	-	-	-	-	-	-
Bons garantits	-	4.599	-	8.489	-	-	13.088
Exposicions en renda variable	-	-	-	-	-	2.726	2.726
Exposicions davant d'institucions d'inversió col·lectiva	-	-	-	-	-	12.046	12.046
Altres exposicions	-	-	-	-	-	79.636	79.636
Total risc de crèdit	45.292	61.056	60.847	783.386	1.395.477	317.435	2.663.493

En milers d'euros

Exposició bruta d'ajustos de valor

1.1.19. Distribució geogràfica i per contraparts de les posicions deteriorades

1.1.19.1. Exposicions deteriorades per contrapart

A continuació, es presenta el valor de les exposicions deteriorades i de les exposicions que es troben en situació de mora, en data 31 de desembre de 2016, desglossades per tipus de contrapart i determinades d'acord amb el mètode estàndard establert en la CRR, juntament amb l'import de les pèrdues per deteriorament i de les provisions per a riscos i compromisos contingents constituïdes sobre aquestes exposicions en la mateixa data:

Categoria d'exposició	Exposicions en situació de mora	Exposicions deteriorades	Correcció de valor per deteriorament i provisions per a riscos i compromisos contingents
Empreses	1.704	-	138
Minoristes	12.713	-	6.869
Exposicions garantides per béns immobles	45.185	-	18.800
Exposicions en renda variable*	-	373	-
Total	59.602	373	25.807

En milers d'euros

* Exposició en instruments de capital corregida amb càrrec al compte de pèrdues i guanys, tal com s'indica a la secció quarta, norma vintena novena de la Circular 4/2004.

1.1.19.2. Exposicions deteriorades per àrea geogràfica

Per la seva part, a continuació es presenta el valor de les exposicions deteriorades i de les exposicions que es troben en situació de mora, en data 31 de desembre de 2016, desglossades per àrees geogràfiques, juntament amb l'import de les pèrdues per deteriorament i de les provisions per a riscos i compromisos contingents constituïdes sobre aquestes exposicions en la mateixa data:

Àrea geogràfica	Exposicions en situació de mora	Exposicions deteriorades*	Correcció de valor per deteriorament i provisions per a riscos i compromisos contingents
Espanya	59.138	176	25.724
Resta d'Europa	2	197	2
Estats Units i resta del món	462	-	81
Total	59.602	373	25.807

En milers d'euros

* Exposició en instruments de capital corregida amb càrrec al compte de pèrdues i guanys, tal com s'indica a la secció quarta, norma vintena novena de la Circular 4/2004.

1.1.20. Variacions produïdes durant l'exercici 2016 en les pèrdues per deteriorament i provisions per a riscos i compromisos contingents per risc de crèdit

Les variacions que s'han produït durant l'exercici 2016 en les pèrdues per deteriorament per risc de crèdit, comptabilitzades pel Grup Caixa d'Enginyers, i en les provisions per a riscos i compromisos contingents per risc de crèdit s'ajusten a allò que disposen les modificacions de l'Annex IX de la Circular 4/2004 realitzades a través de la Circular 4/2016, tant en el tipus de pèrdues i provisions constituïdes com en la metodologia aplicada per al seu càlcul (vegeu apartat 8.1.2 anterior).

A més, es presenta el detall de les variacions produïdes durant l'exercici 2016 en les correccions de valor per deteriorament d'actius i en les provisions per a riscos i compromisos contingents per raó de risc de crèdit.

Concepte	Correcció de valor per deteriorament d'actius financers	Provisions per a riscos i compromisos contingents	Total
Saldo a l'inici de l'exercici 2016	50.115	88	50.203
Dotacions netes amb càrrec a resultats	20.980	1.615	22.595
Recuperació d'imports dotats en exercicis anteriors	-27.759	-85	-27.844
Utilitzacions	-8.777	-	-8.777
Saldo al tancament de l'exercici 2016	34.559	1.618	36.177

En milers d'euros

Finalment, es detalla la informació relativa als actius financers donats de baixa del balanç de situació pel seu deteriorament.

Saldo d'actius financers per als quals es considera remota la seva recuperació a l'inici de l'exercici	13.714
Addicions	10.122
Càrrec a correccions de valor per deteriorament d'actius	8.777
Càrrec directe en el compte de pèrdues i guanys	654
Productes vençuts i no cobrats	691
Recuperacions/Baixes	-2.261
Per cobrament en efectiu	-776
Per cobrament en efectiu de productes vençuts i no cobrats	-208
Per condonació	-4
Per adjudicació d'actiu material	-1.177
Per altres conceptes	-96
Saldo d'actius financers per als quals es considera remota la seva recuperació al final de l'exercici	21.575

En milers d'euros

1.1.21. Informació sobre el risc de crèdit de contrapart del Grup Consolidable

Es considera risc de crèdit de contrapart al risc de crèdit en què incorre el Grup Consolidable en les operacions que realitza amb instruments financers derivats, en les operacions amb compromisos de recompra, de préstecs de valors o matèries primeres, en les operacions de liquidació diferida i en les operacions de finançament de garanties.

Cal destacar que el risc de contrapart assumit pel Grup és molt poc significatiu en relació amb el risc de crèdit total.

A continuació, es presenta el detall de l'exposició creditícia del Grup Consolidable al risc de contrapart, en data 31 de desembre de 2016, estimada com l'import de l'exposició creditícia del Grup Consolidable pels instruments financers enumerats en el paràgraf anterior, neta de l'efecte dels corresponents acords de compensació contractual i de les garanties rebudes de les contraparts de les operacions:

Informació sobre el risc de crèdit de contrapart del Grup Consolidable	
Valor raonable positiu dels contractes	541
Exposició creditícia després de la compensació	5.784
Menys: efecte de les garanties rebudes	-
Exposició creditícia en derivats després de la compensació i de les garanties	5.784

En milers d'euros

El valor de l'exposició al risc de crèdit de contrapart s'ha calculat, d'acord amb allò que estableix l'article 274 de la CRR, aplicant el mètode de valoració a preus de mercat.

En l'actual context de mercat, els derivats es contracten sota diferents contractes marc, sent els més generalitzats els desenvolupats per l'International Swaps and Derivatives Association (ISDA) i per al mercat espanyol el Contracte Marc d'Operacions Financeres (CMOF). Gran part de les operacions de derivats en cartera han estat tancades sota aquests contractes marc. A més, és pràctica habitual en les noves operacions incloure annexos d'acord de col·lateral denominats Credit Support Annex (CSA), limitant d'aquesta manera l'exposició davant d'una eventual fallida de la contrapartida.

1.1.22. Operacions amb derivats de crèdit

En data 31 de desembre de 2016, el Grup Consolidable no té contractades operacions de derivats de crèdit.

1.1.23. Mètode estàndard

1.1.23.1. Identificació de les agències de qualificació externa utilitzades

En data 31 de desembre de 2016, el Grup Consolidable utilitza qualificacions de les agències de qualificació externa (ECAI) elegibles, concretament Standard & Poor's, Moody's Investors Service i Fitch Ratings, i no s'han produït canvis durant l'exercici.

Les exposicions per a les quals s'utilitzen les qualificacions de cada ECAI són les corresponents a la cartera majorista.

En els casos en què per a una contrapart hi hagi qualificacions de diferents ECAI, el Grup segueix el procediment establert a l'article 138 de la CRR, en el qual es detalla l'ordre de prelación que s'ha d'utilitzar en l'assignació de qualificacions.

D'una banda, quan es disposi de dues avaluacions creditícies d'ECAI designades que corresponguin a dues ponderacions diferents, s'aplicarà a l'exposició la ponderació de risc més elevada. En canvi, quan hi hagi més de dues qualificacions creditícies per a una mateixa exposició, s'utilitzaran les dues qualificacions que produeixin les ponderacions de risc més baixes. Si les dues ponderacions coincideixen, s'hi aplicarà aquesta ponderació, si no coincideixen, s'hi aplicarà la més alta de les dues.

1.1.23.2. Descripció del procés d'assignació de qualificacions creditícies d'emissions públiques de valors a actius comparables

En data 31 de desembre de 2016, el Grup Consolidable no ha realitzat cap assignació de qualificacions creditícies d'emissions públiques de valors a actius comparables.

1.1.23.3. Efecte en les exposicions al risc de l'aplicació de tècniques de reducció del risc

En el càlcul del capital necessari per risc de crèdit, en data 31 de desembre de 2016, el Grup Consolidable ha aplicat únicament tècniques de reducció del risc en el cas d'exposicions que comptin amb garanties dineràries o pignoratives sobre valors de deute públic espanyol i de comunitats autònomes. L'impacte d'aquestes tècniques de reducció del risc no és significatiu, ja que s'ha aplicat una reducció en els requeriments de capital calculats de 25.807 milers d'euros, sobre una base d'exposició al risc de crèdit (net d'ajustos de valor i provisions i excloent-hi l'exposició en titulitzacions inversores) de 2.602.660 milers d'euros.

1.1.24. Operacions de titulització

L'Entitat realitza operacions de titulització d'actius, bàsicament, com un mecanisme d'obtenció de liquiditat a curt termini mitjançant la mobilització de part de la seva cartera d'inversió creditícia i que permet homogeneïtzar actius heterogenis de la seva cartera d'actius a efectes de realitzar-ne una gestió més eficient davant de tercers o davant del mercat, ja sigui mitjançant la seva venda directa o mitjançant la seva cessió temporal o utilització com a col·lateral.

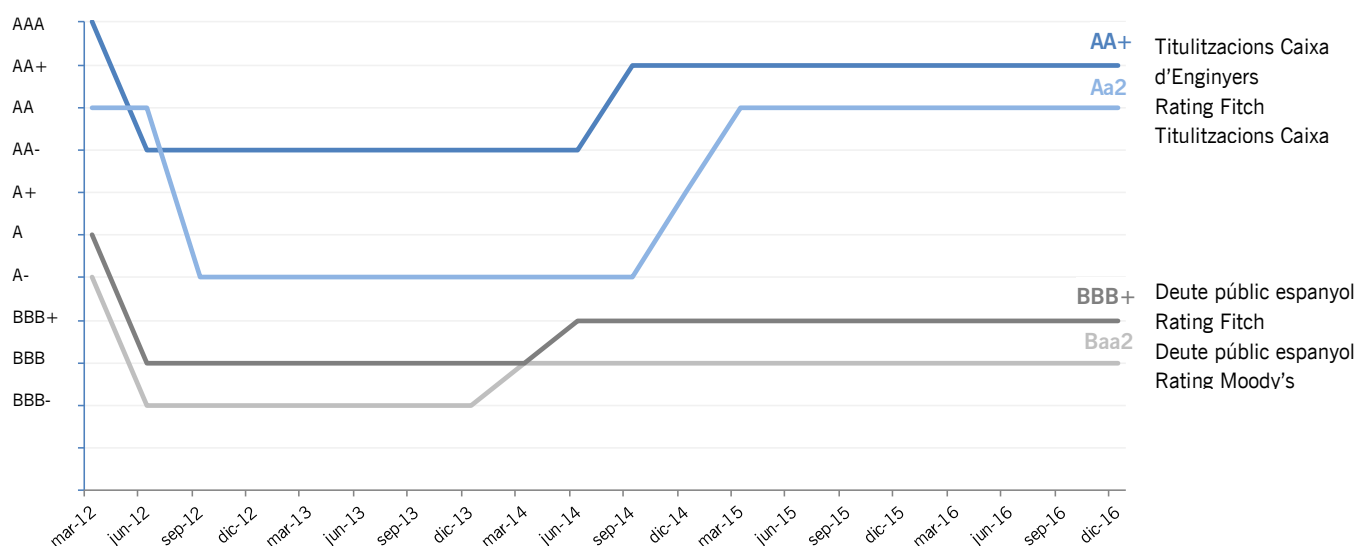
L'Entitat ha participat en la creació de cinc operacions de titulització multicedents d'actius hipotecaris, de les quals quatre segueixen vigents el 31 de desembre de 2016. Amb caràcter general, l'Entitat presta, a aquestes operacions, cobertura d'una part del risc de crèdit associat a les emissions realitzades pels fons de titulització d'actius mitjançant l'adquisició de determinats trams subordinats de les esmentades emissions ("trams de primeres pèrdues"), emesos pels fons de titulització.

A aquests cinc programes de titulització hipotecària multicedents, en què l'Entitat va participar en el passat, va aportar, en el seu conjunt, préstecs hipotecaris per un import inicial de 341 milions d'euros. L'import pendent d'amortització d'aquests préstecs per a les quatre titulitzacions vigents, en data 31 de desembre de 2016, és de 50.693 milers d'euros.

A més, l'Entitat ha realitzat, com a cedent únic, dos programes de titulització d'actius hipotecaris, el fons Caixa Enginyers TDA 1, Fons de Titulització d'Actius, i el fons Caixa Enginyers AyT 2, Fons de Titulització d'Actius, en els exercicis 2009 i 2012, respectivament. L'import inicial dels préstecs hipotecaris titulitzats en el conjunt de les dues emissions esmentades va ascendir a 720 milions d'euros. En data 31 de desembre de 2016, l'import pendent d'amortització d'aquests préstecs és de 484.254 milers d'euros.

A continuació, es mostra l'evolució dels ràtings que corresponen al tram sènior de les titulitzacions de Caixa d'Enginyers.

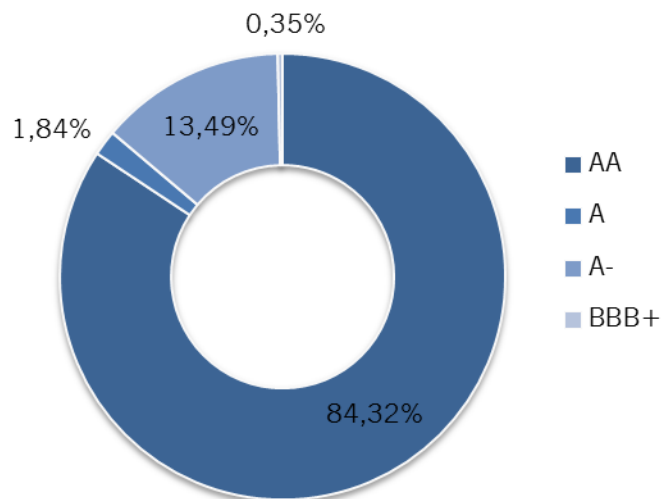
Evolució del ràting de les titulitzacions de Caixa d'Enginyers

Nota: tram sènior de la Titulització de Caixa d'Enginyers AyT 2

A continuació, es mostra la distribució per ràting, en data 31 de desembre de 2016, dels bons emesos pels esmentats programes de titulització que l'Entitat manté en cartera, havent aplicat la metodologia d'assignació de ràting definida en l'apartat anterior, sent per a les titulitzacions la qualificació més baixa per disposar d'una o dues avaluacions creditícies de diferents agències de ràting.

Distribució per ràting dels programes de titulització

La gestió d'aquests fons de titulització és duta a terme per Titulització d'Actius, SGFT, SA, i per Estalvi i Titulització, SGFT, SA. L'Entitat manté la gestió de les operacions titulitzades després de la seva transferència als fons de titulització corresponents.

Totes les operacions de titulització realitzades pel Grup Caixa d'Enginyers es consideren operacions de titulització tradicionals, i no ha realitzat operacions de titulització sintètica.

El Grup Caixa d'Enginyers calcula els seus requeriments de recursos propis acollint-se a l'opció d'incloure únicament les exposicions titulitzades en el càlcul de les exposicions ponderades per risc, com si no s'hagués titulitzat, segons allò que disposa el segon paràgraf de l'apartat 2 de l'article 245 de la CRR.

A continuació, es presenta un detall de les posicions mantingudes en operacions de titulització inversores, en data 31 de desembre de 2016, a les quals s'aplica, a efectes del càlcul dels seus requeriments de recursos propis per risc de crèdit, el tractament que disposa l'article 405 de la CRR:

Classificació		Import de l'exposició
Entitat originadora: exposicions totals		-
Entitat inversora: exposicions totals		35.027
Desglossament de les posicions vigents per nivell de qualitat creditícia a l'inici	Nivell de qualitat creditícia 1	32.475
	Nivell de qualitat creditícia 2	-
	Nivell de qualitat creditícia 3	2.552
	Nivell de qualitat creditícia 4	-
	Resta de nivells i sense qualificar	-

En milers d'euros

Risc de mercat

El risc de mercat és el risc associat a la possibilitat de tenir pèrdues en les posicions de la cartera de negociació motivades per moviments adversos en les variables de mercat.

Per a la gestió del risc de mercat, a més de les mesures de durada, convexitat i sensibilitat, s'aplica diàriament una triple estructura de límits. En primer lloc, es calculen diferents escenaris que permeten estimar les pèrdues que tindria la cartera de negociació en situacions de tensió greu del sistema financer. En segon terme, s'obté el Valor en Risc (VaR) a 1 dia de la cartera mitjançant simulacions de Montecarlo, emprant un interval de confiança del 99%. Finalment, diàriament es determina el consum de capital per risc de mercat de la cartera de negociació i es comprova, com en la resta de casos, que compleix el límit corresponent establert pel Consell Rector. Així mateix, s'inclou la cartera de negociació en el control dels límits per risc de contrapartida vàlids per a les inversions financeres del Grup.

Complementàriament a la mesura del VaR, es calcula el VaR Condicional (o TailVaR), estadístic que mesura la pèrdua mitjana que es produiria en els casos en què se superés el nivell de VaR, i el Component VaR, que mesura la contribució d'una subcartera al VaR total de la cartera.

Cartera de negociació			
Tipus d'actiu	VaR	VaR Condicional	Component VaR
Total	286,86	357,43	
Renda fixa	517,48	630,44	84,46
Renda variable	336,80	418,77	202,40
Suma de VaR i TailVaR	854,28	1049,22	
Efecte de diversificació	567,42	691,79	

VaR calculat amb un interval de confiança del 99% i un horitzó temporal d'1 dia. Resultats anualitzats. En milers d'euros

En data 31 de desembre de 2016, el Grup Consolidable, tal com s'indica en els apartats 7.2 i 7.3 anteriors, està subjecte a requeriments de recursos propis associats a la cartera de negociació per un import de 1.996 milers d'euros.

Cal indicar que, a efectes del càlcul dels requeriments de recursos propis associats a la cartera de negociació, el Grup Consolidable considera com a recursos propis les posicions en instruments financers i matèries primeres que es mantenen amb la intenció de negociar o que serveixen de cobertura als elements de l'esmentada cartera.

A continuació, es presenta el detall dels requeriments per risc de mercat calculat aplicant una ràtio de capital total de 8,625%:

Tipus de risc	Import dels requeriments de recursos propis
Risc de posició a la cartera de renda fixa	1.149
Risc de posició en accions i participacions	847
Risc de posició en matèries primeres	-
Risc de liquidació	-
Risc de tipus de canvi	-
Import en data 31 de desembre de 2016	1.996

En milers d'euros

Risc operacional

El risc operacional es defineix com tots els esdeveniments que puguin generar pèrdues a conseqüència de processos interns inadequats, errors humans, funcionament incorrecte dels sistemes d'informació o esdeveniments externs. Aquest risc és inherent a l'operativa diària de tota entitat, per la qual cosa el seu control ha de ser objecte de consideració en tots els àmbits.

Aquesta definició inclou el risc legal, però exclou el risc estratègic i el risc d'imatge o de reputació.

El risc legal inclou, entre d'altres, la possibilitat de ser sancionat, multat o obligat a pagar danys punitius com a resultat d'accions del supervisor o d'acords privats entre les parts.

El model organitzatiu adoptat pel Grup Caixa d'Enginyers, definit i implantat durant l'exercici 2012, es basa en tres pilars o nivells de responsabilitat independents:

- Funcions de Negoci i Suport: són responsables d'identificar, avaluar, gestionar, controlar i informar els riscos operacionals de la seva activitat.
- Funció de Risc Operacional: és l'encarregada de definir la metodologia i les solucions per a la correcta identificació, mesurament, control i gestió del risc operacional del Grup i, a més, de controlar el seu correcte desplegament. Dona suport a les Funcions de Negoci i Suport i consolida la informació sobre els riscos operacionals de tot el Grup per al *reporting* a la Direcció de Gestió Global del Risc i als comitès de gestió de riscos implicats.
- Funció d'Auditoria Interna: en relació amb el risc operacional, és l'Àrea responsable de revisar el compliment del model d'identificació, mesurament, control i gestió del risc operacional establert.

La Funció de Risc Operacional analitza, informa i assessora les Funcions de Negoci i Suport sobre la millor manera d'avaluar el risc operacional.

La gestió diària del risc operacional recau en les diferents àrees i departaments de l'Entitat, que mantenen línies de comunicació amb la Funció de Risc Operacional. Aquesta última treballa amb les àrees i els departaments en l'obtenció d'informació i implantació d'accions, si s'escau, per a la gestió del risc. Per a una interacció correcta entre la Funció de Risc Operacional i les àrees i els departaments esmentats, s'ha definit el rol d'Expert de Procés en aquestes àrees i aquests departaments.

A més, cal destacar que l'Entitat té contractada una pòlissa d'assegurança integral bancària que dona cobertura, essencialment, a les pèrdues que es poguessin produir com a resultat d'esdeveniments relacionats amb riscos operacionals (fraud informàtic, infidelitat d'empleats, etc.).

La metodologia aplicada pel Grup Consolidable per al càlcul de requeriments de recursos propis per risc operacional, tal com s'indica en l'apartat 7.4 anterior, és la corresponent al mètode de l'indicador bàsic descrit a l'article 315 de la CRR, és a dir, s'ha aplicat un coeficient de ponderació del 15% a la mitjana del producte dels ingressos rellevants del compte de pèrdues i guanys dels tres últims exercicis financers complets, quan siguin positius, que dona com a resultat uns requeriments de recursos propis per risc operacional, calculat aplicant una ràtio de capital total de 8,625%, de 10.318 milers d'euros.

Risc de tipus d'interès

El risc de tipus d'interès estructural és la possibilitat de tenir pèrdues per l'impacte potencial de canvis en els tipus d'interès sobre els beneficis de l'Entitat o sobre el valor net dels seus actius. El risc de tipus d'interès s'exclou de la cartera de negociació.

Caixa d'Enginyers disposa de l'eina de gestió d'Actius i Passius Focus d'ALM, implantada durant l'exercici 2014, per a l'avaluació de la seva exposició al risc de tipus d'interès, que permet analitzar, a nivell estàtic, els forats de venciment o la repreciaió entre actius i passius, la sensibilitat o el valor econòmic i, a nivell dinàmic, la simulació del marge financer i el valor econòmic futur, així com les seves sensibilitats a variacions de tipus d'interès.

Per realitzar la distribució per venciment o repreciaió, els actius i passius del balanç es distribueixen per intervals en funció del seu venciment o termini de repreciaió. En el cas dels actius i passius amb tipus d'interès flotant, d'acord amb la pràctica habitual en la gestió de riscos, s'assignen els principals, juntament amb els fluxos d'interès que correspongui, a la banda temporal en què tingui lloc la pròxima revisió del tipus d'interès i, després de l'esmentada data, s'informen exclusivament els fluxos d'interès lligats a l'*spread*, conforme al calendari d'amortització de l'operació. Pel que fa a aquells passius sense venciment definit (dipòsits a la vista), se'ls assigna un venciment a partir de les anàlisis estadístiques de dades històriques de l'Entitat. El novembre de 2016, el Comitè ALM va decidir reduir la vida mitjana dels comptes amb baixa remuneració, la qual va passar de 4,03 anys a 3,49 anys. El Comitè ALM considera que l'escenari de tipus d'interès actual distorsiona l'equilibri normal entre les masses de passiu (increment substancial de les masses no remunerades versus les remunerades), i per això és oportú preveure la possibilitat de més cancel·lacions dels comptes no remunerats.

Quan la situació excepcional de tipus d'interès baixos es dilueix i la proporció dels comptes a la vista sobre dipòsits torni a una situació de normalitat, es tornaria a implementar l'escala de venciments corresponent a una durada mitjana de 4 anys, ja que, en termes generals, està més d'acord amb el comportament observat.

Cal indicar que no es fan mesuraments separats del risc de tipus d'interès per a les posicions mantingudes en cada divisa, ja que les posicions mantingudes en divises diferents a l'euro no són significatives.

El mesurament i l'anàlisi d'aquest risc per part de l'Entitat es realitzen mensualment i es tracten en el Comitè ALM avaluant el següent:

- Les previsions econòmiques nacionals i internacionals.
- Les previsions de tipus d'interès i diferencials.
- Les desigualtats en l'estructura del balanç.
- L'evolució dels actius i els passius sensibles.
- L'evolució del marge d'interès de l'Entitat.

- El cost actualitzat del finançament per a Caixa d'Enginyers, tenint en compte tant el finançament minorista com el majorista.
- La previsió de les necessitats de finançament.
- La posició de liquiditat de Caixa d'Enginyers.
- La distribució de venciments de les inversions en cartera de l'Entitat.
- La sensibilitat del valor econòmic del balanç al risc estructural de tipus d'interès.
- La sensibilitat del marge d'interès, a un i dos anys vista, al risc estructural de tipus d'interès.
- Altres simulacions ad hoc.

A partir de les anàlisis anteriors, el Grup Caixa d'Enginyers adopta les mesures necessàries que garanteixin una gestió òptima de l'esmentat risc.

En data 31 de desembre de 2016, la sensibilitat del valor econòmic de l'Entitat a un moviment paral·lel de la corba de tipus d'interès de -200 punts bàsics⁴ se situa en un 0,09%. La simulació del marge financer a un any, tenint en compte el manteniment de l'estructura de balanç, mostra una sensibilitat a moviments paral·lels de les corbes de tipus d'interès de -200 punts bàsics⁴ de l'1,61%. En cas que els tipus d'interès en algun termini de la corba de tipus resultin inferiors al nivell de 200 p.b., s'apliquen descensos de menys quantia, als efectes que després de l'aplicació del canvi estandarditzat a la baixa els tipus d'interès resultants no siguin negatius.

Les xifres assenyalades posen de manifest que un potencial moviment advers en les corbes de tipus d'interès suposaria un impacte reduït tant en el valor econòmic com en el marge financer de l'Entitat.

Risc de liquiditat

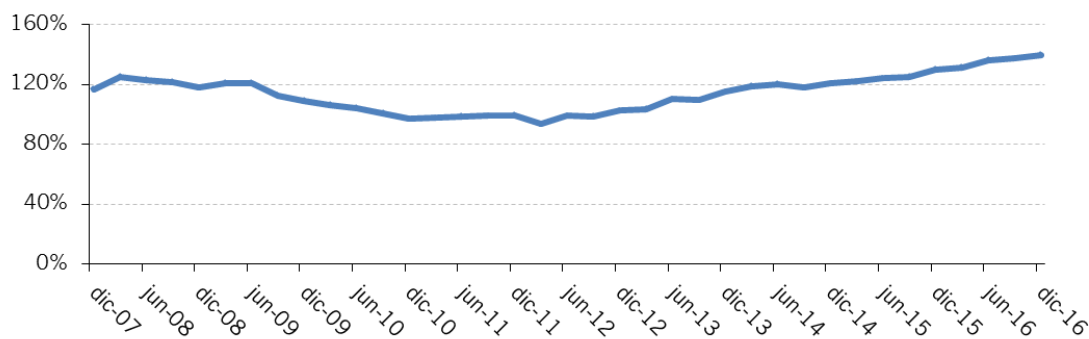
Per risc de liquiditat s'entén la possible pèrdua en una situació en què sigui impossible aconseguir, a preus raonables, fons per fer front puntualment a les obligacions de pagament, tant pel reintegrament de recursos o utilització de disponibles en operacions de crèdit per part de clients com per la liquidació d'operacions de mercat.

L'objectiu de les polítiques de gestió de la liquiditat del Grup és assegurar els fons requerits per cobrir les necessitats del negoci, diversificant les fonts de finançament i minimitzant el seu cost. El Grup, a través de l'entitat matriu, supervisa la seva posició de liquiditat i les seves estratègies de finançament de manera continuada. A més, disposa de la projecció de les ràtios de liquiditat en diferents escenaris, de l'estrès test dels coixins de liquiditat i d'un Pla de Contingències de Liquiditat que permet gestionar els possibles esdeveniments inesperats, per condicions econòmiques o de mercat, o altres situacions fora del control directe de Caixa d'Enginyers que podrien causar dificultats de liquiditat a curt o a llarg termini.

⁴ Segons allò que estableixen les Aplicacions Tècniques del Reporting Regulador, es considera un *floor* en el 0%.

Cal destacar la ràtio favorable de liquiditat estructural (definida com el quocient entre els dipòsits i el crèdit de la clientela) mantinguda històricament pel Grup Caixa d'Enginyers que, en data 31 de desembre de 2016, és del 139,63%.

Evolució de la ràtio de liquiditat estructural

La folgada situació de liquiditat mantinguda pel Grup Caixa d'Enginyers, a més de formar part de l'estratègia de negoci del Grup, és a causa del perfil de socis amb qui treballa i la seva elevada fidelitat amb l'Entitat a conseqüència del model societari, ja que també en són els propietaris.

A més, l'estructura del balanç de Caixa d'Enginyers li ha permès generar coixins de liquiditat considerables per afrontar possibles contingències no previsible.

1.1.25.LCR i NSFR

A partir de l'informe periòdic al Banc Central Europeu dels estats COREP, es fa el seguiment de la ràtio de cobertura de liquiditat i de la ràtio de finançament net estable de Caixa d'Enginyers (LCR i NSFR, respectivament, per les seves sigles en anglès).

L'objectiu de l'LCR és mesurar el grau de cobertura de les necessitats de liquiditat d'una entitat en un període d'estrès de liquiditat de 30 dies mitjançant els seus actius líquids d'alta qualitat. Per a això, la regulació determina quins actius líquids es consideren d'alta qualitat i quins són els percentatges de sortides de passiu en els pròxims 30 dies.

$$\text{LCR} = \frac{\text{Actius líquids d'alta qualitat}}{\text{Net de cash flows en 30 dies}} \geq \begin{matrix} 60\% \text{ el 2015} \\ 100\% \text{ el 2019} \end{matrix}$$

on

$$\text{Net de cash flows en 30 dies} = \text{Sortides} - \text{Entrades}$$

Per la seva part, l'NSFR permet conèixer la capacitat de resistència en un any mesurant la proporció dels fons de finançament estable sobre els actius que requereixen finançament, perseguint l'estabilitat a llarg termini en el finançament mitjançant un millor *matching* en els venciments entre actiu i passiu. L'objectiu de Basilea III és començar a introduir el límit d'NSFR el 2018; no obstant això, a la CRR de moment no s'explicita.

$$\text{NSFR} = \frac{\text{Nivell disponible de finançament estable}}{\text{Nivell requerit de finançament estable}} \geq 100\%$$

Les dues ràtios s'han mantingut en nivells elevats durant l'exercici. Concretament, en data 31 de desembre de 2016, la ràtio LCR estimada se situa en un 224% i la ràtio NSFR estimada en un 138%.

1.1.26. Liquiditat disponible

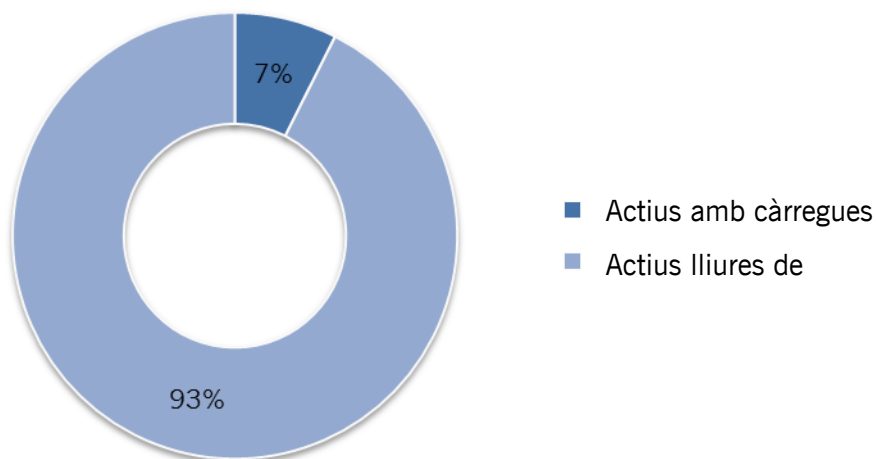
La xifra interna de *Tresoreria Disponible Valor Avui*, definida com el saldo en compte corrent del Banc d'Espanya, el saldo associat a la possibilitat de venda en simultànies o repo, la part no disposada de la pòlissa al Banc d'Espanya i l'import dels actius cedibles a facilitats diàries del Banc Central Europeu, se situa en aproximadament 735 milions d'euros a tancament de l'exercici 2016, fet que representa el 28,80% de l'actiu de l'Entitat. Hi ha actius addicionals que permeten obtenir liquiditat amb data valor futura.

El volum elevat de liquiditat disponible posa de manifest la capacitat de l'Entitat per fer front a possibles situacions inesperades d'estrès de liquiditat.

1.1.27. Gravamen sobre actius (Asset Encumbrance)

Segons la normativa establerta per l'Autoritat Bancària Europea, es consideren actius compromesos tots aquells que hagin estat aportats com a garantia o col·lateral en operacions per obtenir liquiditat i aquells actius associats a passius per un motiu diferent del finançament.

Distribució d'actius

Els actius compromesos el 31 de desembre de 2016 s'eleva a 176 milions d'euros i està lliures de càrregues el 93% dels actius. Els passius financers associats als actius gravats ascendeixen, a tancament de 2016, a 260 milions d'euros.

Actius	Actius amb càrregues	Actius lliures de càrregues
Crèdits i préstecs	57.801	1.468.204
Instruments de capital	0	15.569
Valors representatius de deute	118.637	630.160
Restat d'actius	0	86.321
Total	176.438	2.200.254

En milers d'euros

Els actius compromesos corresponen a préstecs titulitzats i a valors representatius de deute lliurats en operacions de cessió temporal d'actius, així com als col·laterals pignorats utilitzats en determinades operacions de finançament amb bancs centrals. També s'inclouen com a actius compromesos tot tipus de col·lateral lliurat per garantir l'operativa de derivats.

No hi ha garanties rebudes compromeses en la data de referència.

Palanquejament

Basilea III introdueix la ràtio de palanquejament o *leverage ratio* com una mesura que no es basa en mètriques de risc, complementària al capital, que tracta de garantir la solidesa i fortalesa financera de les entitats evitant un endeutament excessiu. El Comitè de Basilea proposa un límit mínim per a aquesta ràtio situat en el 3%, que s'ha de complir el 2018.

$$\text{Ràtio de palanquejament} = \frac{\text{Recursos propis Tier 1}}{\text{Actius en balanç i altres fora de balanç}} \geq 3\% \text{ el 2018}$$

A continuació, es mostra el detall dels elements que formen la ràtio de palanquejament del Grup Consolidable a tancament de l'exercici 2016, segons la definició transitòria. Aquesta ràtio s'ha situat, en l'esmentada data, en un 5,09% (4,81% sense incloure els resultats de l'exercici assignables a reserves), àmpliament per sobre del mínim proposat pel Comitè de Basilea.

Capital de nivell 1	139.800
Actius en balanç i d'altres fora de balanç	2.745.727
Derivats: valor de mercat	541
Derivats: recàrrec - mètode de valoració a preus de mercat	5.244
Altres partides fora de balanç	95.159
Altres actius	2.488.512
Import a afegir per l'article 429 de la CRR	203.327
Ajustos reglamentaris	-47.056

En milers d'euros

La ràtio de palanquejament es calcula, al menys, trimestralment duent a terme una avaluació i un seguiment d'aquesta mesura per garantir que el palanquejament es manté lluny dels nivells mínims, sense debilitar la rendibilitat de l'Entitat. De forma periòdica, s'informa de les estimacions i de l'evolució de la ràtio de palanquejament al Consell Rector de l'Entitat, així com a la Direcció General i al Comitè de Política Global del Risc.

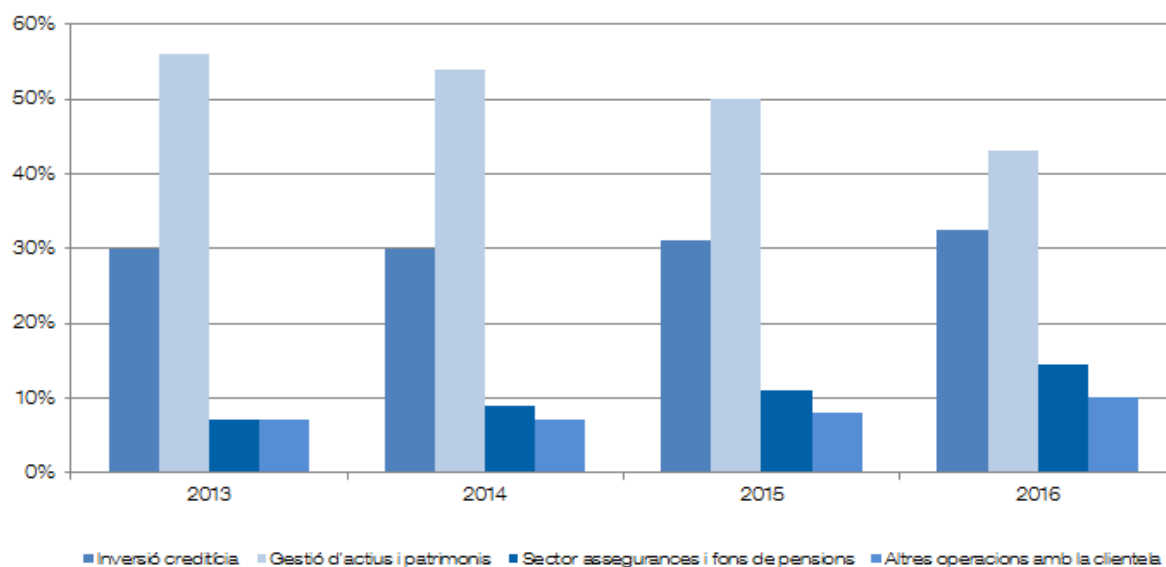
Risc de negoci

S'entén per risc de negoci la possibilitat de tenir pèrdues a conseqüència de la presa de decisions estratègiques o de l'ocurrència d'hipotètics factors adversos (interns o externs), que afectin negativament el desenvolupament normal del negoci, la capacitat del Grup per assolir els seus objectius de rendibilitat o la seva solvència. El Grup Caixa d'Enginyers ve impulsant des de fa més d'una dècada la diversificació del negoci, que s'estructura en quatre grans àrees d'activitat, que són:

- La inversió creditícia.
- Les activitats de gestió d'actius i patrimonis.
- Les relacionades amb les assegurances i fons de pensions.
- Altres operacions amb la clientela.

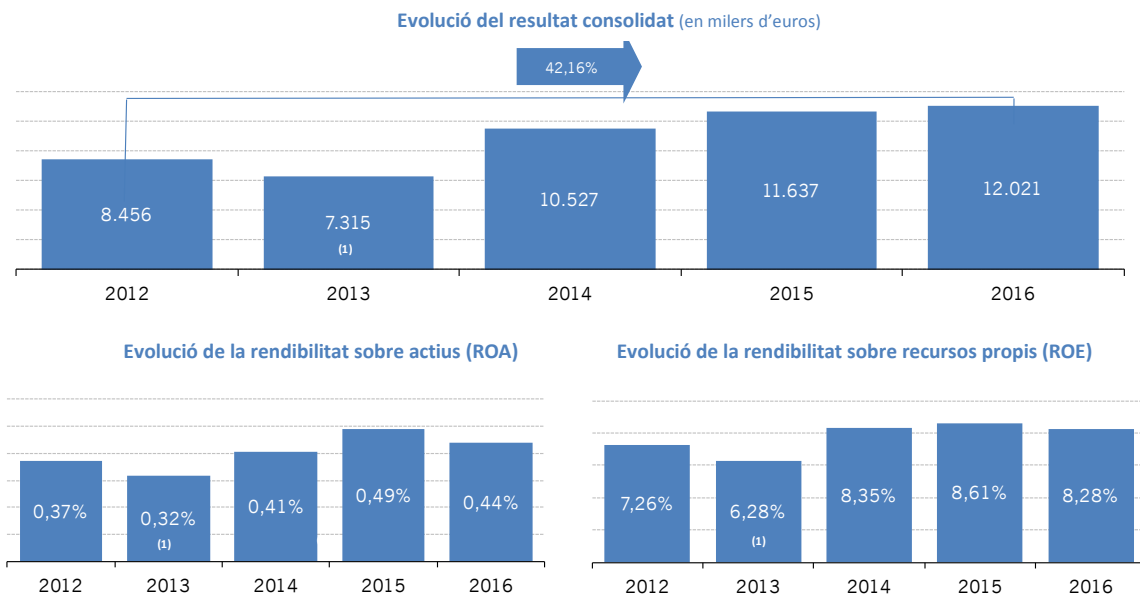
Aquestes àrees d'activitat es configuren com a elements de diversificació de l'oferta de serveis als socis i dels seus ingressos. A continuació, es mostra l'evolució de l'aportació relativa de les àrees de negoci esmentades en els últims exercicis:

Evolució de l'aportació relativa de les àrees de negoci del Grup

Tal com es pot observar en el gràfic adjunt, l'aportació relativa dels negocis de gestió d'actius i patrimonis, el perfil dels quals és més estable quant a la seva ciclicitat, continua sent elevada, encara que amb una disminució del seu pes relatiu en aquest últim exercici, a causa, bàsicament, de la incertesa existent durant part de l'any 2016 sobre l'evolució dels mercats. Per la seva banda, les activitats relacionades amb les assegurances i els fons de pensió han seguit una evolució ascendent del seu pes específic. Finalment, cal destacar el manteniment de l'aportació relativa de les activitats d'inversió creditícia.

Històricament, el Grup Caixa d'Enginyers ha mantingut una tendència de creixement i rendibilitat, amb increments estables i equilibrats dels resultats i de les masses patrimonials, així com una bona qualitat del seu actiu i uns nivells de morositat i cobertura millors que la mitjana sectorial.

(1) Durant l'exercici 2013, s'inclou una despesa de 2.317 milers d'euros corresponents a l'impacte del canvi de criteri comptable en el registre del Fons de Garantia de Dipòsits.

Les magnituds i ràtios mostrades en els quadres adjunts mostren la solidesa i recurrència en l'obtenció de resultats del Grup Caixa d'Enginyers, així com la fortalesa competitiva del Grup en el seu entorn. La sostenibilitat del benefici, la bona rendibilitat del capital (ROE) i dels actius (ROA) i unes ràtios de morositat i de cobertura ajustades són una mostra clara de la capacitat del Grup Caixa d'Enginyers per fer front a necessitats de dotacions per deterioraments d'actius sense que afecti de manera transcendent en la seva solvència.

Risc de reputació

El Grup Caixa d'Enginyers entén per risc de reputació el perjudici que per al Grup comporta una informació o publicitat negativa en relació amb les seves pràctiques de negoci, sigui certa o no, i que pugui afectar la seva base de clients, els seus costos de litigació o els seus ingressos. Està associat a les repercussions que per al Grup poden suposar el seu descrèdit o la desconfiança davant de la seva clientela actual i potencial.

El risc de reputació està especialment vinculat a la funció de Compliment, atesa la forta afectació a la reputació que implica la possibilitat de rebre sancions, econòmiques o no, o de ser objecte d'un altre tipus de mesures disciplinàries per part d'organismes supervisors. Així mateix, inclou el risc de conducta, que tracta de mesurar i gestionar els riscos de perjudicis que es causin als socis i a la integritat del mercat.

També és d'especial importància la gestió adequada dels aspectes següents:

- **Comercialització de productes financers complexos.** L'Entitat té polítiques específiques per al disseny i llançament de productes nous.
- **Actuacions relacionades amb el blanqueig de capitals.** L'Entitat té una Política de Prevenció del Blanqueig de Capitals i del Finançament del Terrorisme, aprovat pel Consell Rector, que inclou mesures encaminades a prevenir i/o detectar i comunicar operacions sospitoses d'estar relacionades amb el blanqueig de capitals i/o el finançament del terrorisme.
- **Transparència amb la clientela en relació amb l'operativa bancària.** L'Entitat té un Servei d'Atenció al Soci/Client davant del qual els usuaris de serveis bancaris de l'Entitat poden adreçar les seves queixes i/o reclamacions, amb la independència necessària per emetre la seva resolució, i amb un reglament de funcionament en què es descriuen les funcions i responsabilitats d'aquest organisme. Així mateix, compta amb la figura del Defensor del Client, extern a la Entitat, a qui els usuaris de serveis bancaris de l'Entitat també poden adreçar les seves queixes i/o reclamacions. D'altra banda, l'Entitat manté un nombre reduït de queixes i/o reclamacions davant d'organismes oficials i supervisors.

La Fundació Caixa d'Enginyers publica anualment la Memòria Social, que recull les diferents actuacions i iniciatives de responsabilitat social que han estat impulsades durant l'any.

Participacions i instruments de capital

1.1.28.Criteris de classificació, valoració i comptabilització

A les Notes 2.1 i 2.2 de la Memòria Consolidada integrant dels comptes anuals consolidats de l'exercici 2016 del Grup Caixa d'Enginyers, inclosa al capítol onzè de l'Informe Anual publicat a la web de l'Entitat, s'inclou una descripció de les carteres en què es classifiquen les participacions i els instruments de capital propietat del Grup Caixa d'Enginyers, juntament amb els criteris comptables de registre i valoració que s'hi apliquen. A aquestes Notes també s'indiquen els models i les assumpcions aplicats per a la determinació del valor dels instruments inclosos a cada cartera. Durant l'exercici 2016, no s'ha produït cap canvi que afecti de manera significativa les pràctiques i hipòtesis utilitzades pel Grup Caixa d'Enginyers en la valoració de les seves participacions i instruments de capital.

El Grup Caixa d'Enginyers té participacions i instruments de capital amb diferents objectius. En aquest sentit, té participacions en entitats en les quals intervé, més o menys intensament, en la seva gestió i processos de presa de decisions, amb les quals persegueix la consecució d'objectius que s'integren a l'estratègia i als objectius del Grup Caixa d'Enginyers en el seu conjunt i/o que suposen una part molt significativa o rellevant de l'activitat, de la gestió de riscos o dels resultats del Grup Caixa d'Enginyers i/o en les quals hi ha una intenció de mantenir una relació de permanència en el seu accionariat ("participacions estratègiques"). Així mateix, també té participacions en altres entitats amb objectius diferents, bàsicament consistents a maximitzar els resultats que s'obtinguin a través de la gestió de les posicions en les esmentades entitats, de manera coordinada amb els objectius i les estratègies de gestió de riscos del Grup Caixa d'Enginyers ("carteres mantingudes amb ànim de venda").

Amb caràcter general, les participacions i els instruments de capital propietat del Grup Caixa d'Enginyers que es tenen amb finalitats estratègiques es troben classificats comptablement en l'epígraf "Entitats del Grup" o "Entitats associades" del balanç públic, mentre que aquelles participacions que es tenen amb ànim de venda i que no formen part de la cartera de negociació es troben classificades a la cartera d'actius financers disponibles per a la venda, concretament en l'epígraf "Instruments de capital" del balanç públic.

1.1.29.Informació quantitativa

A les Notes 1, 2 i 7 de la Memòria Consolidada integrant dels comptes anuals consolidats de l'exercici 2016 del Grup Caixa d'Enginyers, inclosa a l'Informe Anual publicat a la web de l'Entitat, s'inclou tota la informació econòmica relativa a les participacions i els instruments de capital propietat del Grup Caixa d'Enginyers, llevat de la corresponent a la cartera de negociació.

Informació sobre remuneracions

Segons s'estableix a l'article 85 de la Llei 10/2014 sobre ordenació, supervisió i solvència de les entitats de crèdit, les entitats han de divulgar i actualitzar, amb una periodicitat, al menys, anual, la informació relativa a les seves polítiques i pràctiques de remuneració que es detalla a la part vuitena de la CRR.

A més, cal destacar les publicacions següents realitzades l'any 2014 i 2016 en l'àmbit regulador en matèria de remuneracions:

- El Reglament Delegat (UE) Núm. 604/2014 de la Comissió, sobre els criteris qualitius i els criteris quantitius adequats per determinar les categories de personal amb activitats professionals que tenen una incidència important en el perfil de risc.
- Les Directrius sobre Polítiques i Pràctiques de remuneració publicades per l'Autoritat Europea de Valors i Mercats (d'ara endavant, ESMA).
- La Circular 2/2016 del Banc d'Espanya, a les entitats de crèdit, sobre supervisió i solvència, que completa l'adaptació de l'ordenació jurídica espanyola a la Directiva 2013/36/UE i al Reglament (UE) núm. 575/2013.

Política de Remuneració i òrgans responsables

La Política de Remuneració del Grup Caixa d'Enginyers s'ha definit tenint en compte el marc regulador sobre remuneracions.

El Consell Rector de Caixa d'Enginyers és el màxim òrgan decisor i garant en l'aplicació de la Política Retributiva del Grup Caixa d'Enginyers. Malgrat això, el Consell Rector delega en la Comissió Executiva de Caixa d'Enginyers l'aprovació d'aquesta Política. L'esmentat òrgan té la responsabilitat de comprovar, amb una periodicitat mínima anual, el grau de compliment de la Política Retributiva.

L'anàlisi de l'esmentat grau de compliment està delegada, al seu torn, en la Comissió de Nomenaments i Retribucions, les principals funcions de la qual són proposar, informar i supervisar les qüestions relatives a la Política Retributiva del Grup Caixa d'Enginyers, la selecció, nomenament i cessament d'Alts Directius, personal clau i les funcions de control intern, que inclou la seva avaluació inicial i periòdica respecte als criteris d'idoneïtat regulats per la legislació vigent, així com donar assistència especialitzada al Consell Rector, a la seva Comissió Executiva i als Consells d'Administració de les filials del Grup Caixa d'Enginyers (que coneixeran i vetllaran perquè en la Política Retributiva es recullin els criteris i normes d'aplicació adequats a la seva estructura, volum i perfil de risc) dins del seu àmbit d'actuació.

Pel que fa a la valoració de la idoneïtat, és la Comissió Executiva la que resol sobre la idoneïtat o no del personal subjecte (consellers i personal clau) i ha de ser ratificat pel Consell Rector. La Política de Selecció i Nomenaments, aprovada pel Consell Rector, recull l'avaluació de la idoneïtat del candidat segons determinats requisits d'honorabilitat professional i té en compte aspectes com la trajectòria, l'experiència i els coneixements, els quals han de ser adequats a les funcions que han d'exercir. L'esmentada política articula mecanismes perquè el Consell Rector, en el seu conjunt, disposi de les competències adequades per desenvolupar les seves funcions i dur a terme un bon govern de l'Entitat, atenent la seva escala, volum i complexitat. Els procediments de selecció dels membres del Consell afavoreixen la diversitat d'experiències i de coneixements i eviten tendències que puguin implicar alguna discriminació.

A continuació, detallem les funcions principals de la Comissió de Nomenaments i Retribucions:

- Revisar la vigència de la Política Retributiva: a proposta de l'Alta Direcció, amb l'assessorament de la Direcció de Persones, ha de revisar que la Política s'ajusta a la normativa legal vigent, així com a la realitat del Grup Caixa d'Enginyers pel que fa a línies de negoci, gestió de riscos i àmbit d'aplicació, que es poden veure afectats per qualsevol canvi rellevant dins de l'estructura organitzativa de l'Entitat o per un canvi significatiu en el seu perfil de risc havent de revisar, si s'escau, els criteris de remuneració del Col·lectiu Identificat.
- Definir el Col·lectiu Identificat: analitza els canvis en l'estructura retributiva que afectin aquest Col·lectiu, verificant la seva coherència amb la Política, les polítiques internes en matèria de solvència i gestió del risc, i revisa la seva adequació al marc normatiu prudencial.
- Realitzar una avaluació anual i independent: a través de l'informe anual que realitza la funció d'Auditoria Interna, ha d'avaluar l'aplicació correcta de la Política.

La Comissió de Nomenaments i Retribucions ha estat constituïda al si del Consell Rector de Caixa d'Enginyers en la seva sessió d'octubre 2014, en la qual també es va aprovar el seu Reglament Intern, sent la seva primera reunió el febrer 2015.

Per assegurar el compliment de la normativa respecte a les Directrius d'ESMA i a tot allò relacionat amb l'àmbit MiFID, la Comissió de Nomenaments i Retribucions utilitza la revisió realitzada per la funció de Compliment Normatiu, que ha d'analitzar, amb caràcter previ a la presentació davant de la Comissió, les propostes retributives presentades per l'Alta Direcció, amb l'assessorament de l'Àrea de Persones, relatives al Col·lectiu MiFID.

Els Òrgans de Control que participen en el disseny, aplicació, seguiment i supervisió de la Política Retributiva i del Sistema de Remuneració del Grup Caixa d'Enginyers són:

- Àrea de Persones: dissenya el Sistema de Remuneració segons els principis i criteris recollits en la Política Retributiva, així com el seu seguiment i aplicació. També és l'encarregada d'adreçar els informes tant de Compliment Normatiu com d'Auditoria Interna, resultat de les revisions recollides, a la Comissió de Nomenaments i Retribucions per avaluar l'aplicació correcta de la Política.
- Compliment Normatiu: supervisa que la remuneració dels professionals que poden exercir un efecte significatiu en un servei d'inversió o auxiliar prestat al soci (àmbit MiFID) s'ajusti a la normativa i legislació aplicable.
- Gestió Global del Risc: controla que no es depassi el nivell de risc tolerat i aprovat pel Grup Caixa d'Enginyers en allò que estigui relacionat amb la definició de les polítiques de gestió del risc.
- Auditoria Interna: revisa periòdicament el disseny, aplicació i efectes de la Política Retributiva i que s'executi d'acord amb allò que han definit i aprovat els Òrgans de Govern del Grup Caixa d'Enginyers. Comprova l'exactitud de la informació reflectida en els informes públics, incloent-hi les dades retributives.

A més dels controls interns anteriors, amb la periodicitat oportuna es comprova, per personal extern independent, la veracitat de la informació recollida en els informes públics.

L'Àrea de Persones ha comptat amb la col·laboració de la consultora Towers Watson durant els anys 2012 i 2013 per fer diferents estudis de mercat i anàlisi per adaptar el disseny de la retribució del Col·lectiu Identificat als nous requeriments legals, així com amb l'assessorament del Bufet Cuatrecasas, Gonçalves Pereira durant els exercicis 2014, 2015 i 2016.

La Comissió de Nomenaments i Retribucions està formada per un mínim de tres i un màxim de cinc membres, que han de tenir la condició de consellers no executius i han de ser designats pel Consell Rector a proposta del President. En data 31 de desembre de 2016, la Comissió està formada pels membres següents:

- . Sr. Josep Oriol Sala Arlandis (President).
- . Sr. Enric Homs Martínez (Secretari).
- . Sr. Manuel Bertran Mariné (Vocal).
- . Sr. Pedro A. Hernández del Santo (Vocal).
- . Sra. Montserrat Salleras Costal (Consellera Laboral).

Cal afegir que l'exercici del càrrec de membre de la Comissió de Nomenaments i Retribucions i la Comissió Executiva no dona dret a cap retribució, si bé els seus membres han de ser compensats per les despeses que els origini la seva funció; a més, podran ser compensats per l'assistència a les reunions i per la realització de qualsevol altra activitat o funció del seu càrrec mitjançant el pagament de dietes que seran fixades per l'Assemblea General.

En l'Assemblea General Ordinària, celebrada el 24 de maig de 2016, es va aprovar mantenir la dieta de 1.000 euros als Consellers de l'Entitat, per les seves actuacions col·lectives o individuals, per cada assistència a les reunions del Consell Rector de la societat cooperativa i a les reunions de la Comissió Executiva, de la Comissió d'Auditoria i Riscos i de la Comissió de Nomenaments i Retribucions, així com per la realització de qualsevol altra activitat o funció dels seus càrrecs. Tot això amb vigència a partir de l'1 de gener de 2016. En aquesta reunió, també es va aprovar mantenir, en compliment de la Llei 31/2014, de 31 de desembre, segons estableix el títol 217 (Remuneració dels administradors), apartat 3, la limitació de l'import global a percebre anualment al màxim de l'1% del marge brut anual de l'Entitat. Aquesta limitació representa un impacte reduït en l'estructura de costos de l'Entitat i, a més, està referenciada a la consecució del marge brut.

Descripció del Col·lectiu Identificat, dels prenedors de risc de Caixa Enginyers Gestió i del col·lectiu MiFID

Per a la determinació del Col·lectiu Identificat en el Grup Caixa d'Enginyers s'han tingut en compte els criteris recollits a l'article 32.1 de la Llei 10/2014 d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit, que són:

" [...] les categories de personal amb activitats professionals que incideixin de manera significativa en el perfil de risc de l'entitat, el seu grup, societat matriu o filials, [...] en una mesura d'acord amb la seva mida, la seva organització interna i la naturalesa, l'abast i la complexitat de les seves activitats. En concret, aquests principis s'aplicaran als alts directius, els empleats que assumeixen riscos, els que exerceixen funcions de control, i a tot treballador que rebi una remuneració global que l'inclogui en el mateix barem de remuneració que el dels alts directius i els empleats que assumeixen riscos, les activitats professionals dels quals incideixen de manera important en el seu perfil de risc. "

Així, els diversos grups d'empleats inclosos en el denominat Col·lectiu Identificat són els següents:

- Alta Direcció.
- Prenedors de risc.
- Responsables de les Funcions de Control.
- Empleats que compleixin amb els requisits quantitatius segons l'article 4 del Reglament Delegat UE 604/2014.

La Comissió Executiva, en la seva sessió del 29/03/16, va procedir a l'actualització de la Política Retributiva en la qual ve recollida una llista no nominativa del Col·lectiu Identificat, que es presenta a continuació, amb identificació d'aquells riscos que s'han considerat més rellevants en les respectives funcions i, si s'escau, els criteris qualitatius i quantitius que els resultin d'aplicació. Aquesta llista haurà de ser mantinguda i proposada a revisió, amb periodicitat mínima anual, per part de la Comissió de Nomenaments i Retribucions, a proposta de l'Alta Direcció i amb l'assessorament de l'Àrea de Persones:

Tipologia	Càrrec	Principals riscos						Entitat	Motiu pel qual està subjecte
		Crèdit[1]	Mercat	Balanç	Liquiditat	Operacional	Negoci		
Alta Direcció	Direcció General de Caixa d'Enginyers	✓	✓	✓	✓	✓	✓	CE	Incidència en el perfil de risc i contracte de treball d'Alta Direcció
	Direcció General de Caixa Enginyers Gestió	✓				✓	✓	CEG	
	Direcció General de Caixa Enginyers Vida i Pensions	✓	✓	✓	✓	✓	✓	CEV	
Prendedor de risc	Subdirecció General Àrea Comercial	✓				✓	✓	CE	Incidència en el perfil de risc i criteri qualitatiu. Responsable d'una unitat de negoci important per al GCE, les atribucions, competències, funcions i responsabilitats del qual se centren en àmbits de rellevància per a l'activitat del Grup: mercats de capitals, crèdits, negoci bancari, finances, sistemes d'informació i operacions.
	Direcció Financera			✓	✓	✓	✓	CE	
	Direcció de Negoci Bancari	✓		✓	✓	✓	✓	CE	
	Direcció de Sistemes d'Informació i Tecnologia					✓		CE	
	Direcció de <i>Back Office</i> Centralitzat					✓		CE	
	Direcció de Mercat de Capitals	✓	✓	✓	✓	✓		CE	
Responsables de les funcions de control	Subdirecció General Àrea de Control Intern	✓	✓	✓	✓	✓	✓	CE	Incidència en el perfil de risc i responsables amb més càrrec directiu de la gestió de riscos, del control intern (que engloba Compliment Normatiu, Seguretat i Auditoria Interna) i del disseny dels sistemes retributius, del seu seguiment i de la seva liquidació.
	Direcció de Gestió Global del Risc	✓	✓	✓	✓	✓	✓	CE	
	Direcció de Persones					✓		CE	
Empleats que compleixin amb els requisits quantitius		Cap	No aplica					GCE	(*)

[1] Incorpora a la mateixa columna el risc de contrapart i el risc de concentració.

(*) Criteris quantitius (article 4 del Reglament Delegat UE 604/2014):

a) Persones la remuneració total de les quals sigui igual o superior a 500.000 euros durant l'exercici anterior.

b) Persones que es trobin dins del 0,3%, arrodonint a l'enter més pròxim, del personal a qui s'ha concedit la major remuneració total durant l'exercici anterior i no estiguin recollides en altres tipologies.

c) Persones la compensació total de les quals superi la menor retribució percebuda per algun dels Alts Directius o prenedors de risc identificats, sempre que la unitat de negoci que dirigeixi tingui la consideració d'unitat de negoci important i/o l'activitat que desenvolupi tingui un impacte material en el perfil de risc. En cas que alguna persona complís amb el que s'ha recollit en l'apartat a) i b) dels requisits quantitius, serà neutralitzada de ser considerada persona identificada sempre que la seva remuneració variable no superi el líndar de 75.000 € i/o el 75% de la remuneració fixa total.

Tot professional que no compleixi amb cap dels criteris fixats anteriorment (tant qualitatius com quantitatius) s'exclou del Col·lectiu Identificat.

Per a la determinació del Col·lectiu (MiFID) subjecte a les polítiques i pràctiques de remuneració s'han tingut en compte les Directrius en aquesta matèria que ha emès l'Autoritat Europea de Valors i Mercats (ESMA). Sobre la seva base, formen part d'aquest col·lectiu totes les persones del Grup Caixa d'Enginyers que puguin exercir un efecte significatiu en els serveis d'inversió o auxiliars⁵ prestats al soci, en concret:

- El personal d'atenció al públic, és a dir, qui tracta directament amb el soci.
- El personal encarregat de la venda dels productes.
- Qualsevol altre tipus de personal que participi indirectament en la prestació de serveis d'inversió i/o serveis auxiliars, el sistema de remuneració del qual pugui crear incentius inapropiats per actuar en contra del millor interès del soci o amb un impacte significatiu en el servei prestat. S'inclourien sota aquest concepte:
 - o Els encarregats de supervisar els agents de vendes (com els superiors jeràrquics).
 - o Els que es puguin incentivar per exercir pressió sobre el personal de vendes.
 - o Els analistes financers els informes dels quals poden ser utilitzats pel personal de vendes per induir els socis a adoptar decisions d'inversió.
 - o Els que intervenen en la gestió i tramitació de reclamacions, la retenció de socis i el disseny i el desenvolupament de productes.
 - o Els empleats adscrits a aquells departaments o direccions les funcions dels quals guardin relació directa o indirecta amb el mercat de valors o la prestació de serveis d'inversió.

Segons el que s'ha descrit, la Comissió Executiva, en la seva sessió de 29/03/16, va procedir a l'actualització de la Política Retributiva en la qual ve recollida una llista no nominativa del Col·lectiu MiFID, que es presenta a continuació (que haurà de ser mantinguda i actualitzada per l'Àrea de Persones i revisada periòdicament per la funció de Compliment Normatiu):

⁵ Els serveis d'inversió o auxiliars s'enumeren a l'article 63 de la Llei del Mercat de Valors.

- Subdirecció General Àrea Comercial.
- Planificació comercial.
- Direcció comercial.
- Subdirecció comercial.
- Empleats de Banca Universal, Banca Institucional, Banca Personal, Banca Premium i Banca d'Empresa.
- Empleats de la xarxa comercial.
- Banca Digital: Atenció Digital al soci i Negoci Banca Digital.
- Màrqueting.
- Direcció *Back Office* Centralitzat.
- Administració de Mercats.
- Valors.
- *Back Office* de Mercats de Capitals.
- Gestió Global de Risc (definició i classificació d'instruments financers).
- Subdirecció General Àrea de Control Intern.
- Compliment Normatiu (supervisió en el disseny i llançament de campanyes i productes nous).
- Mercat de Capitals.
- Titular del SAC.
- Direcció General, Direcció d'Inversions, Gestors d'IIC, Direcció de Control Intern i Compliment Normatiu de Caixa Enginyers Gestió, SGIIC.
- Membres del Comitè de Negoci (productes nous) i Comitè MiFID/RIC no identificats en apartats anteriors.

Per determinar els prenedors de risc de Caixa Enginyers Gestió s'han tingut en compte les activitats professionals que incideixen de manera significativa en el perfil de risc de la gestora i/o de les **IIC** gestionades. La Comissió Executiva, en la seva sessió de 29/03/16, va aprovar l'Annex a la Política Retributiva del Grup Caixa d'Enginyers, Caixa Enginyers Gestió, SAU, SGIIC, en el qual ve recollida una llista no nominativa dels prenedors de risc de la filial, que es presenta a continuació, amb identificació d'aquells riscos que s'han considerat més rellevants en les respectives funcions. Aquesta llista haurà de ser mantinguda i proposada a revisió, amb una periodicitat mínima anual, per part de la Comissió de Nomenaments i Retribucions, a proposta de l'Alta Direcció i amb l'assessorament de l'Àrea de Persones:

Àmbit d'afectació	Càrrec	Principals riscos				
		Crèdit	Mercat	Liquiditat	Operacional	Negoci
SGIIC	Direcció General (*)	✓	✓	✓	✓	✓
	Direcció d'Inversions	✓	✓	✓	✓	
	Direcció d'Administració				✓	✓
	Direcció de Control Intern				✓	✓
IIC	Direcció General (*)	✓	✓	✓		✓
	Direcció d'Inversions	✓	✓	✓	✓	✓
	Direcció d'Administració				✓	✓
	Direcció de Control Intern	✓	✓	✓	✓	✓
	Gestors d'IIC (**)	✓	✓	✓	✓	

(*) La Direcció General té la consideració d'Alta Direcció.

(**) Caixa Enginyers Gestió defineix com a gestors d'IIC a aquells empleats als quals se'ls hagi encarregat directament participar en la presa de decisions d'una o de diverses IIC, sempre amb la supervisió del seu superior jeràrquic. Aquests empleats incideixen de forma directa en el perfil de risc de les IIC, ja que assumeixen els riscos que s'indiquen a la taula anterior.

Aspectes generals de la Política Retributiva del Grup Caixa d'Enginyers

La Comissió Executiva va aprovar l'actualització de la Política de Remuneració del Grup Caixa d'Enginyers en la reunió celebrada el març de 2016. A continuació, es detallen els principis d'aquesta Política:

1. Transparència

A través de la publicació de la informació que exigeix la normativa vigent en matèria retributiva, informació financera, informació amb rellevància prudencial, així com vetllant perquè es comuniqui a tots els professionals del Grup Caixa d'Enginyers el Sistema de Remuneració i, especialment, els principis i contingut de la Política Retributiva.

2. Sostenibilitat a llarg termini

Ha d'anar d'acord amb les característiques de l'objecte social i activitat duta a terme per les entitats del Grup Caixa d'Enginyers, amb els seus resultats, i amb l'estratègia empresarial, els objectius, els valors i els interessos del Grup Caixa d'Enginyers.

3. Gestió prudent dels riscos

Mitjançant la promoció d'una gestió adequada i eficaç dels riscos, sense que s'incorporin incentius per assumir riscos que depassin el nivell definit pel Grup Caixa d'Enginyers per a cada risc, establert en les diferents polítiques de gestió del risc existents (inversió creditícia, inversions financeres, gestió d'actius i passius, entre d'altres).

4. Vinculació a resultats

La part de retribució més directament relacionada amb els resultats és la retribució variable. Aquesta retribució variable s'estableix basant-se en objectius de diferent índole dins d'un marc temporal, no és ni consolidable ni de caràcter obligatori i està supeditada a l'existència de beneficis.

En general, els sistemes de retribució variable del Grup Caixa d'Enginyers inclouen:

- **Elements quantitativs**, en relació amb objectius de negoci alineats amb una gestió prudent dels riscos.
- **Elements qualitativs**, en relació amb la qualitat dels resultats, la satisfacció del soci, indicadors en matèria de govern corporatiu, i objectius de desenvolupament professional avaluats pel superior jeràrquic, lligats a l'avaluació de l'acompliment.

5. Generació de compromís i motivació en la plantilla

Mitjançant la consecució dels objectius del Grup Caixa d'Enginyers, aconseguint més vinculació del professional amb el Grup reconeixent el seu treball.

6. Evitació d'eventuals conflictes d'interès

Mitjançant l'establiment de controls i procediments interns que evitin generar incentius que puguin incitar a qui els perceben a afavorir els seus propis interessos en possible detriment de l'interès del soci.

Política de Remuneració específica per a cada col·lectiu

Òrgans de govern (consellers/conselleres)

Són els membres dels Òrgans de Govern i les seves comissions delegades de les societats que integren el Grup Caixa d'Enginyers. Segons els Estatuts Socials de Caixa d'Enginyers, als membres del Consell Rector se'ls reintegraran, si s'escau, les despeses que els origini l'acompliment de la seva funció; a més, podran ser compensats per l'assistència a les sessions del Consell Rector i a les seves Comissions delegades, i per la realització de qualsevol altra activitat o funció del seu càrrec, mitjançant el pagament de dietes que seran fixades per l'Assemblea General. Per als consellers/conselleres de les filials, l'aprovació d'aquest sistema i criteris és facultat del Consell Rector de Caixa d'Enginyers, en la seva condició de Soci Únic, i s'aplica el mateix sistema que a l'empresa matriu.

A l'Assemblea General Ordinària, celebrada el 24 de maig de 2016, es va aprovar mantenir la dieta de 1.000 euros als Consellers de l'Entitat per les seves actuacions col·lectives o individuals, per cada assistència a les reunions del Consell Rector de la societat cooperativa i a les reunions de la Comissió Executiva, de la Comissió d'Auditoria i Riscos i de la Comissió de Nomenaments i Retribucions, així com per la realització de qualsevol altra activitat o funció dels seus càrrecs. Tot això amb vigència a partir de l'1 de gener de 2016. També es va aprovar mantenir la limitació de l'import global a percebre anualment al màxim de l'1% del marge brut anual de l'entitat. Aquest límit representa un impacte reduït en l'estructura de costos de l'entitat i, a més, està referenciat a la consecució del marge brut.

L'import total de les dietes percebudes pels consellers/conselleres de totes les entitats del Grup Caixa d'Enginyers, durant l'exercici 2016, ha ascendit a 264 milers d'euros.

Per la seva part, durant l'exercici 2016, la Comissió Executiva s'ha reunit 13 vegades, la Comissió d'Auditoria i Riscos 6 vegades i la Comissió de Nomenaments i Retribucions 2 vegades. La remuneració agregada percebuda durant l'any pels membres d'aquestes comissions ha estat de 52, 29 i 10 milers d'euros, respectivament.

Alts directius

S'identifiquen com a Alta Direcció aquells professionals que desenvolupin funcions d'Alta Direcció sota la dependència directa del seu Òrgan d'Administració. S'inclou en aquesta definició al Director General de Caixa d'Enginyers i de cada una de les societats integrants del Grup Caixa d'Enginyers i, si s'escau, aquells que tinguessin un contracte d'Alta Direcció subjecte al Reial Decret 1382/1985 o normativa que el modifiqui.

A cada entitat del Grup Caixa d'Enginyers, els Òrgans de Govern podran formular, amb la finalitat d'incrementar el grau d'integració i identificació del/de la Directiu/Directiva amb el Grup, clàusules en el contracte d'Alta Direcció de complement de l'acció protectora de la Seguretat Social (que cobreixi les contingències de jubilació, invalidesa i defunció), així com clàusules indemnitzatòries amb motiu de l'extinció contractual, que hauran de complir amb la premissa que els pagaments realitzats per cessament o rescissió anticipada es faran en funció dels resultats obtinguts durant el temps transcorregut des de l'inici de la prestació de serveis del/de la perceptor/perceptora i no retribuïran els mals resultats (resultats negatius o compliment ajustat de les ràtios de solvència) o conductes indegudes, així com l'existència d'una exigència formal per part del supervisor de restringir la política de distribució dels rendiments del capital. A aquests efectes, s'hi inclouran disposicions en matèria de remissió, retencions, ajornament, rendiment i recuperacions. Com a garantia addicional, per procedir a l'abonament de les indemnitzacions per cessament o rescissió anticipada, es requerirà una proposta motivada per part de la Comissió de Nomenaments i Retribucions, i la posterior aprovació per la Comissió Executiva, amb prèvia constatació del compliment dels requisits anteriors.

Segons allò que estableix la Norma 40.1 de la Circular 2/2016 del Banc d'Espanya, en el cas de l'Alta Direcció de l'empresa matriu del Grup Caixa d'Enginyers hi ha el compromís, recollit en el contracte d'Alta Direcció, d'abonar la quantitat de 3 anualitats de la retribució fixa per resolució anticipada de contracte.

No hi ha per a cap de les persones identificades com a Alta Direcció pactes de no concurrència postcontractual.

Col·lectiu Identificat

a) Retribució fixa

Està regulada en el conveni col·lectiu sectorial que s'aplica a cada una de les entitats que formen part del Grup Caixa d'Enginyers o, si s'escau, en els contractes individuals firmats amb els professionals. Les revisions o actualitzacions requereixen de la supervisió per part de la Comissió de Nomenaments i Retribucions i la posterior aprovació per part de la Comissió Executiva, tot això amb caràcter anual.

Dins del disseny de la retribució fixa es tenen en compte el nivell de responsabilitat dels diferents càrrecs, les referències de mercat i les polítiques vigents a nivell intern.

b) Retribució variable

Està alineada amb el Pla Estratègic, tenint en compte les millors pràctiques del mercat i de l'entorn regulador. Així mateix, amb l'objectiu d'incentivar i fidelitzar, es vincula al sistema anual d'avaluació, als resultats del Grup Caixa d'Enginyers, a la generació de valor a llarg termini, i està alineada amb els interessos dels socis.

La retribució variable no és consolidable ni té caràcter obligatori. Les revisions o actualitzacions requereixen de la supervisió per part de la Comissió de Nomenaments i Retribucions i la posterior aprovació per part de la Comissió Executiva, tot això amb caràcter anual.

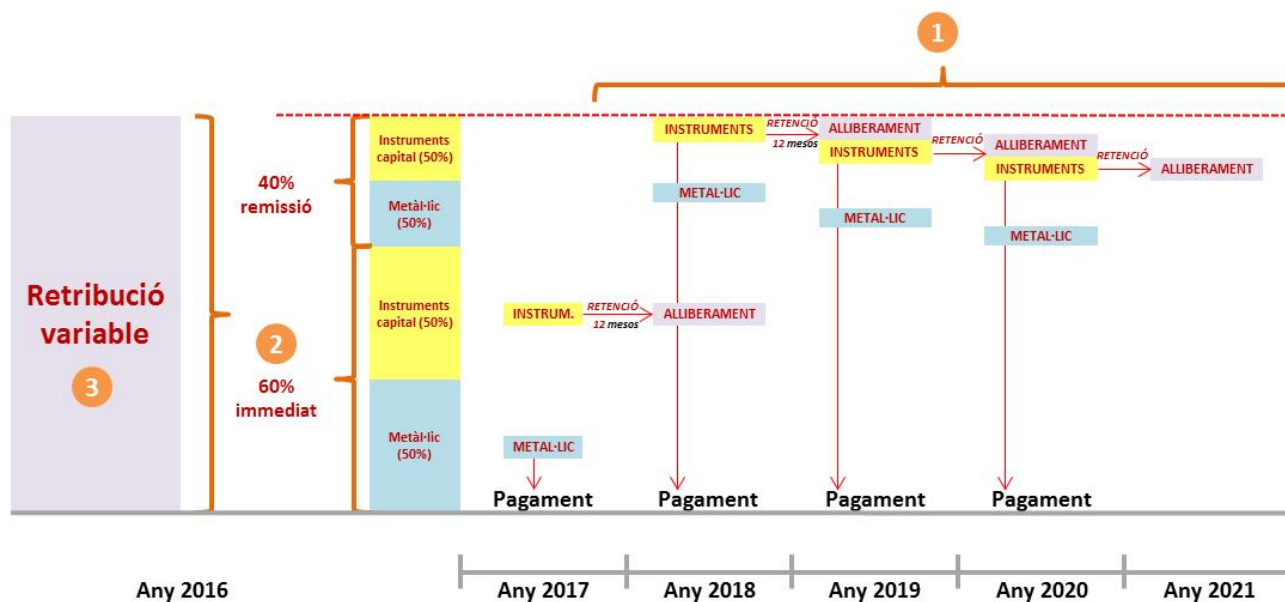
Els criteris de definició i distribució són els següents:

1. El disseny de la retribució variable recull indicadors a nivell individual/segment, d'unitat/àrea i generals.
2. La Comissió Executiva determinarà una proporció apropiada entre els components fixos i variables en què el component fix sigui una proporció prou rellevant de la remuneració total que permeti una flexibilitat completa del component variable, fins al punt que sigui possible no retribuir per aquest concepte. En tot cas, en compliment d'allò que regula la Llei 10/2014 de supervisió i solvència, s'estableix com a límit màxim que la retribució variable no sigui superior al 100% del component fix de la remuneració total de cada persona (proporció 1:1), podent aprovar-se per l'Assemblea General (segons recomanació detallada del Consell Rector) un percentatge superior, però limitat al 200% del component fix de la remuneració total (proporció 1:2). Per a l'esmentada recomanació i aprovació s'hauran de tenir en compte les possibles exigències o recomanacions vigents de l'autoritat competent de restringir la política de rendiments del capital.

3. La remuneració variable no condicionarà, en cap cas, la capacitat del Grup Caixa d'Enginyers per reforçar la solidesa de la seva base de capital. És per això que s'estableix com a condició per a la seva distribució, en primer lloc, l'existència de beneficis i, posteriorment, assolir un determinat percentatge de rendibilitat sobre fons propis a nivell consolidat. El percentatge s'haurà de determinar anualment per part de la Comissió Executiva.
4. La remuneració variable garantida només es podrà contemplar quan es contracti personal nou i es tingui una base de capital sana i sòlida, i es limitarà al primer any d'ocupació.
5. La regulació estableix que la retribució variable es pagarà únicament si és sostenible d'acord amb la situació de l'entitat de crèdit en el seu conjunt, i si es justifica en funció dels resultats de l'esmentada entitat, de la unitat de negoci i de l'empleat que es tracti. En relació amb la seva aplicació es podrà reduir fins al 100% de la remuneració variable total, així com la remuneració ja satisfeta, si en l'observació que es realitzi sobre algunes de les variables que van contribuir a la consecució dels objectius es puguin detectar errades significatives en la gestió del risc comeses per l'Entitat o per una Unitat de Negoci o de Control del Risc, així com la necessitat d'un increment sofert per l'Entitat o per una Unitat de Negoci de les seves necessitats de capital, no previstes en el moment de generació de les exposicions. També donarà lloc si existeixen sancions reguladores o condemnes judicials per fets que poguessin ser imputables a la Unitat o a la persona responsable d'aquests fets i l'incompliment dels codis de conducta interns, així com les conductes irregulars, tot això sobre la retribució meritada pendent d'abonar i l'última ja abonada. En tot cas, la reducció de la remuneració variable es produirà sempre que consti una exigència formal per part del supervisor de restringir la política de distribució dels rendiments del capital.

Si s'escau, la decisió de no liquidar la retribució variable s'ha d'aprovar per la Comissió Executiva, amb previ informe raonat de la Comissió de Nomenaments i Retribucions.

6. Remissió: es difereix el 40% de la retribució variable segons quadre adjunt.
7. Liquidació en instruments de capital: el 50% de la retribució variable es liquidarà en Títols Cooperatius de Caixa d'Enginyers, segons el quadre adjunt.
8. L'abonament i alliberament de la part diferida, una vegada finalitzats els períodes de retenció, en el cas de liquidació mitjançant instruments de capital, estarà supeditat a una valoració o ajust a risc ex post i pot arribar a quedar reduïda o fins i tot eliminada en cas que no fos sostenible d'acord amb la situació de l'Entitat/Grup en el seu conjunt, si no es justifica en funció dels seus resultats, de la unitat de negoci o del/de la directiu/directiva, segons l'estipulat en l'apartat 5 anterior.

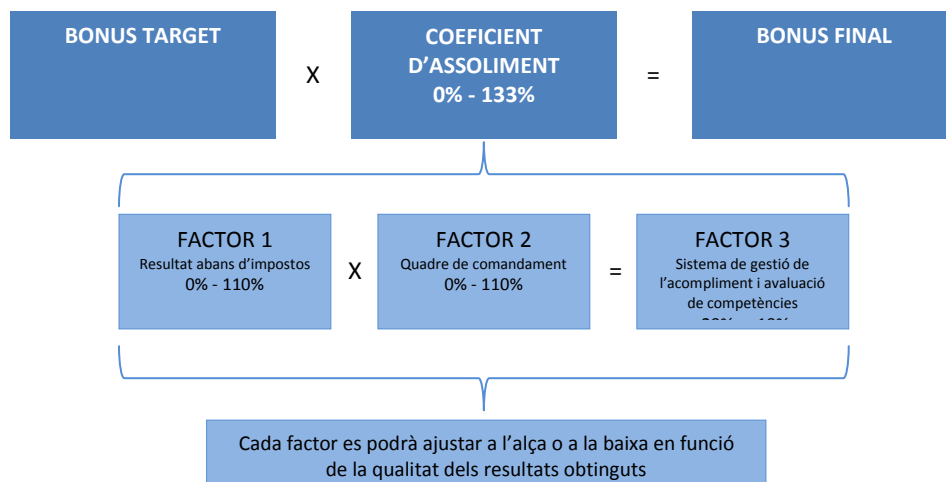
Principals característiques:

- 1 Remissió a tres anys d'un 40% de la retribució variable anual. La meitat d'aquestes quantitats s'abonarà per terços en metàl·lic i l'altra meitat s'alliberarà també per terços en títols cooperatius de l'Entitat en els anys successius. Per percebre'l s'haurà d'estar actiu en el moment de l'abonament/alliberament.
- 2 El percentatge del 60% de la retribució variable anual que resta s'abonarà una meitat en metàl·lic i amb caràcter immediat, i l'altra meitat en títols cooperatius de l'Entitat que s'hauran de retenir per un període de 12 mesos.
- 3 La meritació de la retribució variable anual estarà subjecte al compliment d'una sèrie de condicions suspensives ("malus"): deficient *performance* financer del Grup; incompliment pel benefici dels codis de conducta; reformulació material dels estats financers de l'Entitat, et. (vegeu pàg. següent).

No obstant això, per aplicació de la neutralització del principi de proporcionalitat s'exclou d'aplicar els criteris 6 a 8 enumerats anteriorment als professionals del Col·lectiu Identificat, sempre que la remuneració variable anual no superi individualment el llindar de 50.000 euros i/o el 50% de la seva remuneració fixa, prenent com a referència el que estableix el Reglament Delegat UE 604/2014; no obstant això, cal parar atenció de no excloure aquelles persones que, encara que individualment no superin aquests límits, formin part d'un col·lectiu que, en el seu conjunt, pugui posicionar el Grup Caixa d'Enginyers en uns nivells de risc inadequats.

Els responsables de les Funcions de Control comptaran amb l'autoritat necessària per exercir la seva comesa, salvaguardant sempre la independència de la seva funció respecte a les unitats objecte de la seva activitat de control, i seran remunerats seguint els principis generals d'aquesta Política i en funció de la consecució dels objectius relacionats amb les seves funcions, amb independència dels resultats de les àrees de negoci que controlin.

Mecànica del Sistema de Retribució Variable durant l'any 2016 per al Col·lectiu Identificat:

Quadre de comandament (Factor 2)		
	OBJECTIUS FINANCERS	OBJECTIUS NO FINANCERS
A nivell de Grup	Resultats després d'impostos Volum de negoci Ràtio CET1 Ràtio d'eficiència	Enquesta de socis NPS (promotors nets) Creixement de socis
A nivell de Divisió/Filial	Volum de negoci	--

Cada mètrica té un pes determinat i, en funció del nivell de compliment, s'estableix un nivell d'assoliment de l'incentiu.

Cada divisió té els seus objectius i pressupostos específics. Si no s'estableixen objectius de divisió per a un cas concret, es dona més pes als objectius de Grup.

Col·lectiu MiFID

El Grup Caixa d'Enginyers tindrà especialment en compte per a aquest col·lectiu en el disseny de la retribució variable els aspectes següents:

- Els riscos en matèria de normes de conducta i conflictes d'interès que es puguin plantejar.
- Que no generi incentius capaços d'incitar les persones competents a afavorir els seus propis interessos en detriment dels de l'Entitat i/o en detriment dels interessos dels socis/clientes.
- Que no es vinculi amb la venda directa de determinats instruments financers.
- Que consideri tots els factors pertinents com ara el paper exercit per les persones competents, el tipus de productes oferts i els mètodes de distribució.
- Que la proporció entre els components fixos i variables de la retribució sigui adequada.
- Que no tingui en compte únicament els volums de venda, és a dir, que inclogui criteris qualitatius que animin les persones competents a actuar en benefici dels interessos del soci.
- Que vinculi el resultat de les seves activitats amb el compliment de les normes de conducta.
- Que no sigui innecessàriament complex.

En els procediments interns que tinguin relació amb el disseny i posada en marxa de nous productes o serveis així com els relacionats amb els incentius dels seus professionals per vendes dels diferents productes que es comercialitzen, es recollirà expressament la necessitat d'avaluar si els aspectes de remuneració en relació amb aquests professionals plantegen riscos associats a les normes de conducta i als conflictes d'interès.

Prenedors de risc Caixa Enginyers Gestió

Els prenedors de risc de **Caixa Enginyers Gestió** (la Direcció General té consideració d'Alta Direcció) estaran subjectes als principis definits per al Col·lectiu Identificat. No obstant això, per aplicació de la neutralització del principi de proporcionalitat, s'exclou d'aplicar els criteris 5 a 7 sobre retribució variable del Col·lectiu Identificat, recollits anteriorment, sempre que la remuneració variable no superi individualment el llindar de 50.000 € i el 50% de la seva remuneració fixa.

Ja que l'objectiu variable dels gestors d'IIC i del Director d'Inversions està vinculat a la rendibilitat de les IIC, es tindran en compte els criteris específics següents per fixar la seva remuneració variable:

- La política estarà d'acord amb una gestió eficaç del risc, ja que no s'oferiran incentius per assumir un excés de risc. L'avaluació dels resultats dels gestors d'IIC està lligada a superar la rendibilitat del *benchmark* i es penalitzarà que la rendibilitat del fons en sigui inferior teix.
- Així mateix, es tindrà en compte en l'avaluació de la rendibilitat l'incompliment dels límits de risc, si aquest incompliment es produís de manera intencionada amb l'objectiu d'assumir més risc.

- L'avaluació de resultats de l'empleat no tindrà en consideració només la rendibilitat de les IIC gestionades, sinó que es combinarà amb objectius de la societat i amb resultats individuals de caràcter no financer.
- L'avaluació de resultats es durà a terme tenint en compte diversos exercicis d'acord amb les característiques de les IIC gestionades. D'aquesta manera, es garanteix l'avaluació a llarg termini.
- Es valorarà positivament el creixement del patrimoni de l'IIC gestionada.

Tot el personal

Els aspectes de retribució fixa i variable recollits en l'apartat del personal d'Alta Direcció i Col·lectiu Identificat també són aplicables a la resta dels professionals que treballen en el Grup Caixa d'Enginyers, a excepció dels criteris 6 a 8 enumerats anteriorment i de l'opció de reducció de l'última retribució variable ja abonada, recollida en el criteri 5.

S'inclouen a aquest col·lectiu i, per tant, estan subjectes als criteris especificats anteriorment, els empleats responsables de les funcions clau de Caixa Enginyers Vida, diferents de la Direcció General.

Anualment, tots els professionals del Grup participen en un procés d'avaluació senzill i clar la màxima del qual és el reconeixement, la motivació i el desenvolupament professional i serveix per establir plans d'acció basats en una detecció de punts forts i àrees de millora. El Sistema d'Avaluació està basat en el compliment d'unes competències individuals i transversals, amb diferents nivells esperats per a aquestes últimes depenent de cada família professional. Les competències es tradueixen en uns comportaments observables que cada responsable ha d'avaluar de les persones del seu equip de manera que pugui determinar si aquests comportaments es donen mai, gairebé mai, de vegades, gairebé sempre o sempre (valors de l'1 al 5).

Remuneracions dels consellers i empleats del Grup Caixa d'Enginyers per àrees de negoci

Es mostra el desglossament de les remuneracions dels consellers (per les seves actuacions col·lectives o individuals, per cada assistència a les reunions del Consell Rector de la societat cooperativa i/o de les filials i a les reunions de la Comissió Executiva, de la Comissió d'Auditoria i Riscos i de la Comissió de Nomenaments i Retribucions, així com per la realització de qualsevol altra activitat o funció dels seus càrrecs) i empleats del Grup per àrees de negoci, corresponents a l'exercici 2016.

	CAIXA	CEV	CEG	TOTAL
Membres del Consell Rector	Milers d'euros			
Josep Oriol Sala Arlandis (President)	73			73
Manuel Bertran Mariné (Vicepresident)	22			22
Enric Homs Martínez (Secretari)	28			28
David Parcerisas Vázquez (Vocal num. 1)	7			7
Pedro A. Hernández del Santo (Vocal num. 2)	22			22
Pedro Marín Giménez (Vocal num. 3)	5			5
Jaime Roure Pagés (Vocal num. 4)	7			7
José María Pera Abadía (Vocal num. 5)	15			15
Félix Masjuan Teixidó (Vocal num. 6)	13			13
Sebastià Carrión Morros (Vocal num. 7) (*)	3			3
Carme Botifoll Alegre (Vocal num. 7) (**)	2			2
Josep Maria Muxí Comellas (Vocal num. 8)	13			13
Antoni Santamans Olivé (Vocal num. 9)	6			6
Montserrat Salleras Costal (Vocal num. 10)	9			9
Joan Cavallé Miranda		6		6
Máximo Borrell Vidal		6	5	11
Francesc Durán Lorenzo		6		6
Ferrán Sicart i Ortí		6	5	11
Jordi Martí			5	5
TOTAL	225	24	15	264
(*) Membre donat de baixa el 31 de març de 2016.				
(**) Membre donat d'alta l'1 d'abril de 2016.				

ÀREES DE NEGOCI	Consell d'Administració ó Consellers no executius (1)	Consell d'Administració ó Consellers executius (2)	Banca d'inversió (3)	Banca comercial (4)	Gestió d'actius (5)	Funcions corporatives (6)	Funcions independents de control (7)	Resta (8)	Total
Nombre total de personal (empleats o no)	19	-	-	-	16	74	28	136	479
Nombre d'empleats (9)			-	225	848	3.584	1.287	5.791	21.104
Remuneració total bruta (en milers d'euros) (10)	264	-	-	9.330	848	3.584	1.287	5.791	21.104
De la qual: Remuneració variable, incloses aportacions a beneficis discrecionals per pensió (en milers d'euros) (11)			-	708	115	155	93	435	1.506

(1) Membres no executius dels òrgans de direcció del Grup Caixa d'Enginyers, estiguin o no en el càrrec el 31/12/16.

(2) Membres executius dels òrgans de direcció del Grup Caixa d'Enginyers, estiguin o no en el càrrec el 31/12/16.

(3) Serveis d'assessorament a empreses.

(4) Xarxa comercial, que inclou tota l'activitat comercial de préstecs a particulars i empreses.

(5) Mercat de Capitals i Departament d'Inversions de Caixa Enginyers Gestió.

(6) Àrees transversals (Assessoria Jurídica, Persones, SIT i Organització i Innovació).

(7) Personal de Gestió Global del Risc, Compliment Normatiu i Auditoria Interna, a nivell consolidat i/o individual.

(8) Resta de departaments del Grup Caixa d'Enginyers.

(9) Nombre total d'empleats del Grup Caixa d'Enginyers que han percebut alguna remuneració durant l'exercici 2016, formen o no part de la plantilla el 31 de desembre de 2016.

(10) Retribució fixa, variable, variable diferida i pagaments per cessament.

(11) Inclou el Bonus meritat el 2016 i abonat el març 2017 (llevat de la part diferida) i els incentius comercials meritats el 2016 i abonats el gener de 2017.

Remuneracions del Col·lectiu Identificat del Grup Caixa d'Enginyers

Es mostra el detall de les remuneracions del Col·lectiu Identificat del Grup Caixa d'Enginyers corresponents a l'exercici 2016. Cap de les persones a títol individual no ha meritat retribució per sobre d'un milió d'euros.

Concepte		Import* / Nombre
Col·lectiu Identificat (1)		20
Dels quals: alts directius		3
Dels quals: en funcions de control		4
Import de la remuneració fixa total (2)		1.797
Import de la remuneració variable total meritada (3)		485
D'abonament immediat*	En participacions	42
	En efectiu	371
D'abonament diferit (en 2-3 anys)	En participacions	28
	En efectiu	45
Remuneracions diferides meritades en anys anteriors i abonades durant l'exercici	En participacions	19
	En efectiu	47
Remuneracions diferides meritades en anys anteriors pendents de pagament (4)	En participacions	57
	En efectiu	89
Import de l'ajust explícit ex post aplicat durant l'any per a remuneracions meritades en anys previs		-
Nombre de beneficiaris de remuneració variable garantida		-
Import total de remuneració variable garantida durant l'any		-
Nombre de beneficiaris d'indemnitzacions per comiat per resolució anticipada de contracte		-
Import total d'indemnitzacions per resolució anticipada de contracte pagades durant l'any		-
Import màxim d'indemnització per resolució anticipada de contracte satisfet a una persona		-
Nombre de beneficiaris d'aportacions a beneficis discrecionals de pensió realitzades durant l'exercici		-
Import total de les aportacions a beneficis discrecionals de pensió durant l'exercici		-

* Imports en milers d'euros.

(1) Nombre total de persones identificades del Grup Caixa d'Enginyers (són tots empleats) que han percebut alguna remuneració durant l'exercici 2016, formen o no part de la plantilla el 31 de desembre de 2016.

(2) Tota és en metàl·lic. S'hi inclouren les remuneracions en espècie percebudes durant l'any, així com altres imports abonats en concepte de beneficis corporatius.

(3) Inclou el Bonus meritat el 2016 i abonat el març de 2017 (llevat de la part diferida) i els incentius comercials meritats el 2016 i abonats el gener de 2017.

(4) Poden arribar a consolidarse o no, depenent d'ajustos ex post i que la persona estigui en actiu en el moment de l'abonament.